

זוהר לעם

וירא

קבלה לעם

www.kab.co.il

תוכן עניינים

3	וַיִּרְא
3	וַיִּרְא אליו ה'
7	כשחלה רבי אליעזר
8	והנה שלושה אנשים
17	והנה שלושה אנשים - ויאכלו
22	והנה בן לשרה
24	ויאמר שוב אשוב
24	ויקומו משם האנשים
25	המכסה אני מאברהם
27	אָרְדָּה נא ואראה
27	ואברהם היה יהיה
28	הכצעקתה עשו
29	האף תִּסְפָּה צדיק עם רשע
30	ויבואו שני המלאכים סדומה
31	ג"ע וגיהנום
31	וה' המטיר על סדום
35	ארץ אשר לא במסכנות
39	עמון ומואב
41	ויאמר, אחותי היא
43	עומד על ימינו לשטנו
44	וערפו העגלה בנחל
45	ר"ה ויום הכיפורים
48	ויעש ה' לשרה
49	אשתך כגפן פוריה
52	בן הגר המצרית
54	אותות המשיח
56	והאלקים ניסה את אברהם
58	וירא את המקום מרחוק
59	אברהם אברהם
59	בכל צרתם לא צר

נִירָא

נִירָא אליו ה'

שאמר לו הקב"ה שימול עצמו. זמיר פירושו כריתה, כריתת העורלה. כיוון שהגיע זמן הוא שהברית נמצא באברהם, שנימול, אז נתקיים בו הכתוב, הניצנים נראו, ונתקיים העולם, והדיבור של הקב"ה היה בהתגלות אליו, וכמ"ש, וירא אליו ה', אחר שנימול.

ז) כי מטרם שנימול אברהם לא היה הקב"ה מדבר עימו, אלא מתוך מדרגה תחתונה, הנקראת מחזה, הנוקבא, בהיותה עוד בהארת השמאל. כמ"ש, דבר ה' אל אברם במחזה. ומדרגות העליונות דו"א לא היו מתחברות במדרגה דנוקבא. כיוון שנימול, מיד הניצנים, המדרגות התחתונות, נראו בארץ, שהמדרגה התחתונה הנקראת מחזה הוציאה ותיקנה אותו, כדי שיתחברו בה המדרגות העליונות כולן.

כמו ב' הקווים ימין ושמאל שביסודות, אינם מזדווגים ונכללים זה בזה אלא ע"י קומת החסדים היוצאת על מ"ן דו"א המכריע ביניהם וכוללם זה בזה. כן זו"ן, לאחר שעלו ליסודות לקבל מהם מוחין, נעשה שם זו"א לקו ימין, והנוקבא לקו שמאל. והם נפרדים זה מזה כדרך ב' הקווים ימין ושמאל, עד שעולה אליהם מ"ן ע"י נשמות הצדיקים, ויוצאת קומת חסדים על מ"ן הללו דצדיקים, ומזיווג את זו"א ונוקבא. ובעת שזו"ן נפרדים זה מזה, נקראת הנוקבא בשם מחזה, כי תרגומו של ראייה הוא מחזה, ומילה של תרגום המובא במקרא רומז על מוחין דאחוריים, ואלו המוחין דקו שמאל שבנוקבא מטרם הזיווג עם זו"א, הם מוחין דאחוריים.

וטרם שאברהם העלה מ"ן לזו"ן במצוות המילה, שז"א לא היה בזיווג עם הנוקבא, אלא שהיו נפרדים זה מזה להיות זו"א בקו ימין והנוקבא בקו שמאל במחלוקת זה עם זה. כיוון שהעלה מ"ן ע"י מצוות מילה, מיד הניצנים נראו בארץ,

א) כתוב, הניצנים נראו בארץ, כאשר ברא הקב"ה את העולם נתן בהארץ כל הכוח הראוי לה, אבל לא הוציאה פירות בהעולם עד שנברא האדם. כיוון שנברא האדם הכל נראה בהעולם, שהארץ גילתה פירותיה וכוחותיה שנפקדו בה, ואז נאמר, הניצנים נראו בארץ.

ב) כעין זה, לא נתנו השמיים כוחות להארץ עד שבא אדם. כמ"ש, וכל שיח השדה טרם היה בארץ, כי לא המטיר, נסתרו בה כל אלו התולדות ולא נגלו, והשמיים נעצרו ולא המטירו על הארץ משום שאדם אין, שלא נמצא ועוד לא נברא, והכל נעכב מלהגלות בסיבתו. כיוון שנראה אדם, מיד הניצנים נראו בארץ וכל הכוחות שנסתרו נתגלו וניתנו בה.

ג) עת הזמיר הגיע, שניתתקן תיקון של שירות ותשבחות לזמיר לפני הקב"ה, מה שלא היה מטרם שנברא האדם. וקול התור נשמע בארצנו, זהו הדיבור של הקב"ה שלא היה נמצא בעולם מטרם שנברא האדם, כיוון שנמצא האדם נמצא הכל.

ד) אחר שחטא נסתלק הכל מהעולם ונתקללה הארץ, כמ"ש ארורה האדמה בעבורך. וכתוב, כי תעבוד את האדמה. וכתוב, וקוץ ודרדר תצמיח לך.

ה) בא נח לעולם ותיקן קרדומות ופצירות בהעולם, כלומר שתיקן כלים לעבודת האדמה. ע"כ כתוב עליו, זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו, כי יתן לנו כלים ונפטור מעצבון ידינו שהיה לנו עד עתה. ואח"כ, וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אוהלו. ואח"כ, באו בני העולם וחסאו לפני הקב"ה ונסתלקו כוחות הארץ כבתחילה. כלומר, שכל התיקונים של נח נתבטלו והיה כן עד שבא אברהם.

ו) כיוון שבא אברהם מיד הניצנים נראו בארץ, שניתתקנו ונתגלו כל כוחות הארץ. עת הזמיר הגיע, היינו, בשעה

פירוש אחר. כחום היום, בשעה שנתקרבה מדרגה למדרגה בתשוקה, מז"א לנוקבא, נאמר עליהם כחום היום. (יג) עד שלא נימול אברהם, היה שתום, שלא היה יכול לקבל אורות העליונים. כיוון שנימול נגלה הכל, שכל האורות נגלו אליו. כי נפתח מסתומתו והשכינה שרתה עליו בשלמות.

והוא יושב פתח האוהל. והוא, עולם העליון, בינה, השורה על עולם התחתון, הנוקבא. כחום היום, בשעה שתשוקתו של צדיק אחד, יסוד דז"א, לשרות בעולם התחתון, הנוקבא. בשעה שיש זיווג זו"ן אז המוחין של הבינה שורים בהנוקבא.

(יד) מיד וישא עיניו. מיד, אחר שנעשה זיווג זו"ן, וישא עיניו, נִרְאָא, והנה שלושה אנשים ניצבים עליו. אברהם יצחק ויעקב, חסד גבורה תפארת דז"א, העומדים על אותה המדרגה, הנוקבא, שמהם היא יונקת וניזונת.

(טו) אז, וירא וירץ לקראתם, כי תשוקתה של מדרגה התחתונה, הנוקבא, להתחבר בחג"ת, וחדווה שלה היא להימשך אחריהם. ולפי"ז נמצא, וירא וירץ, על הנוקבא, שרצתה להתחבר בהם. וישתחוו ארצה, כדי להיעשות ולהיתקן לכיסא בעדם, שהנוקבא נעשית לכיסא לחג"ת דז"א שישרו עליה, כמו אדם היושב על כיסא.

(טז) עשה הקב"ה את דוד המלך, הנוקבא, לרגל אחד מכיסא העליון, כמו האבות. כיסא העליון, בינה. האבות, חג"ת, ג' רגלי הכיסא. ז"א תיקן את הנוקבא, הנקראת דוד המלך שתהיה לרגל רביעי לכיסא. ונמצאת הנוקבא במדרגה אחת עם האבות, חג"ת, כי נתקנה לרגל הכיסא כמוהם.

ואע"פ שהיא כיסא אל האבות, ואיך נתקנה במדרגה אחת עם האבות להשלים ד' רגלי הכיסא? הוא רק בזמן שנתחברה עימהם להיות רגל אחד להיתקן בכיסא העליון. ומשום זה קיבל דוד המלך מלכות על ישראל בחברון שבע שנים כדי להתחבר בחג"ת.

מתחילה נבנית הנוקבא, ב' מאורות

המסך שעליהם נעשה זיווג דהכאה, המוציא קומת החסדים בקו אמצעי, המכריע ומייחד ב' הקווים ימין ושמאל זה בזה. ובחינות המסך הללו מכונות הניצנים שהם נראו בארץ, בנוקבא, בכוח המ"ן, מצוות המילה. שכוחות הללו יצאו ונגלו בהנוקבא, והיא תיקנה את עצמה על ידיהם במסך מתוקן לזיווג. להוציא קומת החסדים המזווג אותה עם הזו"ן.

(ח) עת הזמיר הגיע, עת כריתת ענפים הרעים הגיע, הענפים של עורלה, כי קליפה זו שלטה מטרם שנימול. והיתה, כמ"ש, ונרגן מפריד אלוף. וקול התור נשמע בארצנו, זהו קול היוצא מתוך אותה הפנימית שבכולם, קול, ז"א. הפנימית שבכולם, אמא, שז"א נאצל ויוצא הימנה. ואותו הקול ז"א נשמע בארצנו, הנוקבא. שז"א נזדווג עם הנוקבא ע"י המ"ן ממצוות המילה. וזהו קול החותך המילה לדיבור, שיש בו חיתוך הדיבור, ועושה לה את השלמות. ז"א נקרא קול, והנוקבא נקראת דיבור, ואומר, שז"א מתקן את הנוקבא ועושה אותה בכל השלמות.

(ט) כל עוד שלא נימול אברהם היה עליו מדרגת הנוקבא. מכיוון שנימול, וירא אליו ה'.

(י) וירא אליו ה', שנראה לאותה המדרגה שדיברה עימו, ז"א שהוא הוי"ה, נראה אליו, להנוקבא. מה שלא היה מטרם שנימול שאז הייתה נפרדת מז"א. ועתה נגלה הקול, ז"א, ונתחבר בדיבור, הנוקבא, בעת שדיבר עם אברהם. שאברהם מקבל עתה מזיווג זו"ן והיה מרכבה לשניהם. וע"כ כתוב כאן, וירא אליו הוי"ה, הרומז על זיווג זו"ן יחד.

(יא) והוא יושב פתח האוהל. והוא, הנוקבא, יושב פתח האוהל, נעשית לפתח לכל המדרגות. האוהל מלשון בוא וראה. וירא אליו ה' זה הוא סוד, שהקול, ז"א, נשמע ונתחבר בדיבור, מלכות, ונגלה בו.

(יב) והוא יושב פתח האוהל. והוא, זה עולם העליון, אמא, העומד להאיר עליו, על הנוקבא הנקראת פתח האוהל, שנעשית פתח להאורות. כחום היום, שהאיר הימין, חסד, מדרגה שאברהם נתחבר בה.

אלו המלכים שרדפו אנשיך אחריהם והכית אותם. והקב"ה הצילך מכולם ואיש לא יכול לעשות לך רעה. קום עשה מצוות רבונך. אמר הקב"ה לממרא, אתה נתת לו עצה על המילה, חייד, איני מתגלה עליו אלא בהיכל שלך. באלוני ממרא.

יט) נשמה של האדם בשעה שאדם ישן בלילה, עולה מהארץ לרקיע ועומדת באותה זוהר עליון שאמרנו והקב"ה מבקר אותה.

כ) כל נשמה של צדיק, כיוון שעומדת במקום שכונת כבודו ית', שראויה לקבל הארת חכמה, עמידה, וראויה לישב אצלה, היינו, לקבל את לבוש החסדים, שהוא ישיבה. הקב"ה, ז"א, קורא אל האבות, חג"ת, ג' קווים שלו, ואמר להם, לכו ובקרו את פלוני הצדיק שבא והקדימו אותו שלום משמי, שג' קווים ישפיע לה הארת הזיווג הנקרא שלום. משמי, היא הנוקבא, והם אומרים, ריבון העולם, אינו ראוי לאב ללכת לראות את בנו, הבן צריך לראות ולחזות ולדרוש לאביו.

מתחילה האיר ז"א להנשמה הארת קו ימין הנקרא אברהם, החולם, ואח"כ האיר לה הארת קו שמאל הנקרא יצחק, שורוק. ונעשה מחלוקת בין ב' הקווים. ואז נסתמה הנשמה, ונסתלקו הארת ב' הקווים מהנשמה וחזרו אל ז"א, כי נסתמה ואינה יכולה לקבל ממנו. שהנשמה צריכה להעלות מ"ן ממסך דחיריק, ואז יתעורר קו אמצעי, יעקב, ואז תוכל הנשמה לקבל הארתנו.

כא) והקב"ה קורא את יעקב ואומר לו, אתה, שהיה לך צער גידול בנים, לך וקבל פניו של פלוני הצדיק שבא כאן, ואני אלך עמך. וזש"כ, מבקשי פניך, יעקב סלה. מבקש על נשמות הצדיקים, שיעקב אבינו מקבל פניהם והם מבקשי פניו.

יעקב, קו אמצעי. בנים, לידת מוחין, צער של בנים, המסך דחיריק המקטין הקומה מג"ר לו"ק וגורם בזה צער. אבל, אי אפשר להוליד בנים שהם מוחין זולת המסך הזה.

אחר שהנשמה העלתה מ"ן, קרי ליעקב, היינו, שהזמין המסך דחיריק

הגדולים, בקומה שווה עם ז"א מאחוריו, ואז שניהם משמשים בכתר אחד, בינה. ז"א מקבל ימין והנוקבא צד שמאל של בינה, ואז נחשבים זו"ן לד' רגלים שלה והיא נקראת כיסא העליון. חג"ת דז"א הם ג' רגלי הכיסא, והנוקבא היא רגל רביעי. באופן ששניהם שווים זה לזה. אמנם אלו המוחין נחשבים להנוקבא רק למוחין דאחוריים, ובכדי להיבנות במוחין דפנים היא מתמעטת בסוד המאור הקטן, ואז יכולה לקבל מז"א מוחין דפנים. ומבחינה זו היא נעשית כיסא אל ז"א מתחתיו, באופן שיש ב' זמנים להנוקבא: מתחילה בקומה שווה לז"א, ואח"כ מתמעטת ונעשית קטנה ממנו.

בזמן של מוחין דפנים, היא קטנה ממנו ונבחנת לכיסא אל החג"ת דז"א. אבל בזמן של מוחין דאחוריים שנתחברה עם חג"ת דז"א בקומה שווה, הרי היא אז רגל אחת להיתתקן בכיסא העליון בשווה עם חג"ת דז"א. כי שניהם משמשים אז בשווה בכיסא העליון שהוא בינה. ולולא קיבלה הנוקבא מקודם את המוחין דאחוריים בסוד ב' המאורות הגדולים לא היתה יכולה לקבל אח"כ מוחין דפנים. מלכות דחברון היא מוחין דאחוריים ומלכות דכל ישראל היא מוחין דפנים. ואם לא קיבל דוד המלך את מלכות שחברון מקודם, שהם המוחין דאחוריים, לא היה ראוי לקבל כלל את מלכות כל ישראל שהם המוחין דפנים. שצריכה להתחבר מקודם בקומה שווה עם חג"ת מאחוריים, ולולא זה לא היה יכול לקבל המלכות השלמה שהיא מוחין דפנים.

יז) וירא אליו ה' באלוני ממרא. אלוני ממרא ולא במקום אחר, משום שממרא נתן לו עצה על ברית מילה. כי בשעה שאמר הקב"ה לאברהם שימול את עצמו, הלך אברהם להיוועץ עם חבריו. אמר לו עֲנֵר, אתה כבר יותר מתשעים שנה ואתה תצער את עצמך.

יח) אמר לו ממרא, זכור את היום שהשליכו הכשדים אותך בכבשן האש. ואותו הרעב שעבר על העולם, שכתוב, ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה. ואת

הנקרא עדן, וכיסא הם החסדים המלבישים את החכמה. וע"כ נאמר, וירא אליו ה' באלוני ממרא, כי משום זה נקרא יעקב ממרא, שכולל עדן וכיסא שהם השם ממרא, ע"כ וירא אליו ה'.

כז באלוני ממרא. אלוני פירושו אביר ותוקף, וממרא זה יעקב, כמ"ש, אביר יעקב. והוא יושב פתח האוהל, שכתוב, ה' מי יגור באוהלך. כלומר, פתח האוהל הוא הארת קו הימין, חסדים מכוסים, הארת נקודת החולם, מ"י דאלקים, המרוזם במי יגור באוהלך, בהמילה מ"י.

כחום היום. שכתוב, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. הארת קו השמאל, הארת נקודת השורוק, אל"ה דאלקים, הארת חכמה בלי חסדים המכונה יציאת השמש מנרתיקה, כי אין אור החכמה מאיר אלא בנרתיק מחסדים. וכשמאירה בלי חסדים היא שורפת, שכתוב, כחום היום. ואז הרשעים נדונים בה, אבל הצדיקים מתרפאים בה. כי מגלים מ"ן וממשיכים חסדים להלביש החכמה. וזהו שמרמז הזוהר את פירושו של כחום היום, בהכתוב, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ללמדנו שאין אור השמש הזה מרפא אלא בכנפיה, בלבוש החסדים המכסים על תוקפה של השמש כמו כנפיים. ומטרם ביאת הכנפיים מקו האמצעי, הוא כחום היום, ששורפת אז.

כח באותה שעה שהנשמה כחום היום, הולך הקב"ה, ז"א, כדי להשפיע לה ממקום למקום, שלושה מקומות. מפתח האוהל, החסדים הנעלמים בסוד מ"י, קו ימין, אל כחום היום, אל"ה, קו שמאל. ואח"כ אל יעקב, קו אמצעי.

משום שהאבות אברהם ויצחק שמעו שהקב"ה, ז"א, הולך אל הנשמה, שהרגישו שהנשמה במצב כחום היום, שצריכה למקום הלבשת החסדים. הם מבקשים מן יעקב שילך עימם להקדים להנשמה שלום, שימשיך על מסך דחיריק שלו קומת החסדים המכרעת בין אברהם ויצחק, ואז מתלבשת החכמה בחסדים שהוא שלום. ונקראת שלום, כי מטרם הכרעת קומת החסדים, ב' הקווים נמצאים

שעליו יוצא קו אמצעי, יעקב. ואמר לו, דרכך להמשיך מוחין על מסך דחיריק, תעשה זיווג הזה לצורך הנשמה. פנים זה חכמה, קבלת פנים זה התלבשות חכמה בחסדים. ויוציא קומת חסדים וילביש החכמה בחסדים שזה נקרא קבלת פנים.

כט יעקב אבינו הוא כיסא הכבוד. ברית כרת הקב"ה עם יעקב לבדו, יותר מהכריתת ברית עם כל אבותיו, שעשה אותו כיסא הכבוד להשראתו ית' לבד מהראשונים. והוא מטעם שהראשונים שהם אברהם ויצחק אינם יכולים להאיר זולתו, לכן כולל בעצמו גם הארתם, ונעשה כיסא בפני עצמו.

כג כיסא כבוד ינחילם. זה הוא יעקב אבינו שעשה אותו כיסא הכבוד בפני עצמו, לקבל תורה בעד נשמות הצדיקים. ושיעור הכתוב הוא, וכיסא כבוד, תורתו של יעקב, שנעשה לכיסא הכבוד, ינחילם לנשמות הצדיקים.

כד והקב"ה הולך עם יעקב בכל ראש חודש. וכאשר הנשמה רואה את כבוד מראה, היא השכינה של ריבונה, הנשמה מברכת ומשתחוית לפני הקב"ה, זהו שכתוב, ברכי נפשי.

כה הקב"ה עומד על הנשמה, והנשמה פותחת ואומרת, ה' אלקי גדלת מאוד. ומשבח להקב"ה גם על הגוף שנשאר בעולם הזה, ואומרת, ברכי נפשי את ה' וכל קרביי, שיורה על הגוף. שתחילה משבחת הנשמה להקב"ה על השגתה עצמה ואז אומרת, ברכי נפשי את ה', ה' אלקי גדלת מאד. ואח"כ משבחת לו גם על הגוף, שזיו הנשמה נמשך למטה ומאיר אל הגוף. ואז אומרת, ברכי נפשי את ה' וכל קרביי.

כו והקב"ה הולך עם יעקב, שכתוב, וירא אליו ה' באלוני ממרא. יעקב נקרא ממרא. השם ממרא, משום שיעקב ירש מאתיים עולמות מעדן, והוא כיסא, שנעשה לכיסא הכבוד בפני עצמו. ממרא הוא בגי' רפ"א, הנה מאתיים של עדן, שזכה בהם יעקב, שכתוב, ומאתיים לנוטרים את פרי. ושמונים ואחד בגי' כיסא, הרי מאתיים ושמונים ואחד שבגי' ממרא. מאתיים עולמות מעדן הוא החכמה

שאז מסתלקים ב' הקווים מהנשמה ואינם יכולים להאיר, ונבחן אז שהשמן, המוחין, מורק מהנשמה, הארת נקודת השורוק. אמנם אח"כ בביאת החסדים מיעקב מושגת הארת החכמה מנקודת השורוק הזאת. הרי, אשר, כשמן תורק, שבשעת הארת נקודת השורוק, מושג שמך, גילוי השכינה, שמו של הקב"ה. ועכ"ז כל חשקה של הנשמה היא להמשיך החסדים דקו ימין, מ"י. וזהו שמסיים הכתוב, על כן עלמות אהבוך, החסדים הנעלמים מסוד מ"י, ג"ר דבינה, משם דווקא אהבות הנשמות להמשיך. וזהו שמבואר בהכתוב, וירא, גילוי שכינה ע"י הארת השורוק אחר שמתלבשת בחסדים. ואז, וירץ לקראתם, לקבל מפתח האוהל, מ"י. וכמ"ש, על כן עלמות אהבוך, החסדים המכוסים מחכמה, הנקראים עלמות שהנשמות אוהבים.

(ל) וירא אליו ה' באלוני ממרא, מדבר בשעת פטירתו של אדם.

במחלוקת, אלא ע"י קומת החסדים, קו האמצעי, נעשה שלום ביניהם.

כט) ואברהם ויצחק עומדים על הנשמה, אחר שיעקב השפיע החסדים בסוד קדימת השלום, מאירים אליה גם ב' הקווים אברהם ויצחק, שכתוב, וישא עיניו וירא, היינו הנשמה. והנה שלושה אנשים ניצבים עליו. שלושה אנשים הם האבות, אברהם יצחק ויעקב הניצבים עליו, ורואים מעשים הטובים שעשתה הנשמה, שרואים המ"ן של הנשמה ומשפיעים לה מייך דוכרין.

וירא וירץ לקראתם מפתח האוהל וישתחו ארצה, משום שראתה שכינת כבודו ית' עימהם. כמ"ש, לריח שמניך טובים כשמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך. לריח, המ"ן שהנשמה מעלה, להמשיך הארת השלום של יעקב, קומת החסדים, שאז מתלבשת החכמה בחסדים. ועכ"כ, שמניך טובים, שהמוחין מקובלים בסוד שמן הטוב. שמן תורק, כחום היום,

כשחלה רבי אליעזר

אליו לשמשו, דתנו, גדולה שימושה יותר מלימודה. בינתיים בא רבי עקיבא. אמר לו, עקיבא עקיבא, למה לא באת לשמשיני? אמר לו, רבי, לא היה לי זמן פנוי. כעס ואמר, תמה אני עליך, אם תמות מיתת עצמך. וקיללו שמיתתו יהיה קשה מכולם, כלומר, שקילל גם את שאר חכמים שלא באו לשמשו, שלא ימותו מיתת עצמם, ואמר, שמיתת ר' עקיבא תהיה קשה מכולם.

(לה) בכה ר' עקיבא ואמר לו, רבי, למדני תורה. פתח פיהו רבי אליעזר במעשה מרכבה, בא אש וסבבה את שניהם. אמרו החכמים, משמע מזה, שאין אנו ראויים וכדאים לשמוע עתה דברי תורתו, יצאו להפתח שבחוץ וישבו שם. היה מה שהיה והלך האש.

(לו) ולימד בסוד, בהקת עזה כשלג, שלוש מאה הלכות פסוקות, ולימדו רי"ו טעמים שבהפסוקים שבשיר השירים. ועיניו של ר' עקיבא היו מורידות מים.

לב) כשחלה רבי אליעזר הגדול ונטה למות, אותו היום היה ערב שבת, והושיב לימינו את הורקנוס בנו והיה מגלה אליו עמוקות ונסתרות, והורקנוס לא היה מקבל ממנו בתחילה בדעה מלאה כי חשב שדעתו אינה מיושבת עליו. לאחר שראה שדעתו של אביו מיושבת עליו, קיבל ממנו מאה ושמונים ותשעים סודות עליונים.

לג) כשהגיע להסוד של אבני שיש המתערבים במים עליונים, בכה רבי אליעזר והפסיק מלדבר. אמר, קום ולך שמה בני. אמר לו למה? אמר לו, אני רואה שאמהר לעבור מהעולם. אמר לו, לך ואמור לאמך שיסתלקו התפילין שלי למקום עליון, שרמז לה על הסתלקותו, ואחר שאסתלק מהעולם, ואבוא כאן לראות אותם, היינו, לבני המשפחה, לא יבכו, כי הם עימי קרובים עליונים ולא תחתונים ודעת אנוש לא משיג בזה.

לד) עוד שהם יושבים, נכנסו חכמי הדור לבקרו וקילל אותם על שלא באו

תלמידי מחכמתי, אלא כמכחול בעין, כשיעור הטיפה שהעין מוציאה כנגד טיפת המכחול שנכנסה בה, ואני לא חסרתי מחכמת רבותי, אלא כשיעור מי ששותה בים. ומסיים הזוהר, ולא אמר זה אלא, כדי להחזיק טובה לרבותיו יותר מעצמו, כלומר, מה שאמר, שהוא החסיר מרבותיו כשותה בים, שהיא שיעור גדול ממכחול בשפופרת שאמר על תלמידיו, היינו, כדי להחזיק טובה לרבותיו יותר מעצמו.

מ והיו שואלים ממנו בדינו של סנדל היבום אם מקבל טומאה, עד שיצאה נשמתו, ואמר טהור. ולא היה שם רבי עקיבא בשעת פטירתו. במצאי שבת מצאו רבי עקיבא שמת, קרע את מלבושיו וגרד את בשרו, ודם היה יורד ונמשך על זקנו, והיה צועק ובוכה, יצא לחוץ ואמר: שמיים שמיים, אימרו אל השמש והלבנה אשר האור שהיה מאיר יותר מהם הנה נחשך.

מא בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת מהגוף היא שמחה, מפני שהצדיק בטוח עם מיתתו כי יקבל את שכרו. כמ"ש, וירא וירץ לקראתם, כנגד ג' המלאכים שבאו עם השכינה לקבל נשמתו, בשמחה לקבל פניהם של המלאכים. מאיזה מקום מקבל פניהם? מפתח האוהל, כמ"ש, וישתחוו ארצה. אל השכינה, כלומר, הנשמה השתחוה אל השכינה שבאה אצלה.

וחזר האש והקיפם כבתחילה. כשהגיע להפסוק, סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, לא היה יכול עוד ר' עקיבא לסבול, ונשא קולו בבכי וגעה כמו שור ולא היה יכול לדבר מפחד השכינה שהייתה שם.

לז ולימד אותו כל עמוק וסודות עליונים שיש בשיר השירים, והשביע אותו שבועה, שלא ישתמש בשום פסוק שבו בשביל שלא יחריב הקב"ה את העולם בסיבתו, כי אין רצון לפניו שישתמשו בו הבריות מרוב קדושה שיש בו. אחר כך יצא ר' עקיבא וגעה, ועיניו נובעות מים. ואמר, אוי רבי אוי רבי, שהעולם ישאר יתום ממך, נכנסו אצלו כל שאר החכמים ושאלו אותו והשיב להם בדברי תורה.

לח נעשה צר לרבי אליעזר. הרים זרועותיו, שם אותן על לבו, פתח ואמר אוי עולם, עולם העליון חזר לסלק ולגנוז כל אור וכל הארה מן עולם התחתון כמו שהיה מטרם ביאתו להעולם. אוי לכם שתי זרועות, אוי לכם שתי תורות, שתהיו נשכחים ביום הזה מן העולם. והזוהר מסיים על זה ואומר, שאמר רבי יצחק, כל ימיו של רבי אליעזר הייתה ההלכה מאירה מפיו כיום שניתנה על הר סיני.

לט אמר רבי אליעזר, תורה למדתי וחכמה הבנתי ושימוש תלמידי חכמים עשיתי שאפילו כל בני העולם יהיו סופרים, לא יספיקו לכתבם. ולא חסרו

והנה שלושה אנשים

מעט סתימה שמקבלת ואינה ראייה ברורה. כי דרך ראייתו היא, שסותם העין ואח"כ פותחה מעט ואז מקבלת מראה הזאת. ומראה זו צריכה פתרון כדי לעמוד על מה שקיבלה העין, כי היא אינה ברורה. וע"כ כתוב, מה אתה רואה, שזהו הארת קו שמאל מנקודת השורוק, שהאורות אז בסתימה מטעם חיסרון חסדים.

מז גוון השלישי - זוהר מראה, שאינו נראה בה כלל לבד מבעת גלגול העין, כי כשהעין נסתמת עם סתימה ומגלגלים

מה הרשות ורצון של המלך, השכינה, נראה בשלושה גוונים: לבן, אדום, ירוק. והם ג' גוונים שבעין: גוון אחד - מראה הנראה לעין מרחוק, והעין אינה יכולה לעמוד בבירור במה שרואה משום שהוא מרחוק, עד שהעין מקבל ראייה מועטת ע"י קמיצה שלה. וע"כ כתוב, מרחוק ה' נראה לי, שהוא הארת קו האמצעי ע"י מסך דחיריק, שאין פתיחה להאורות זולתו.

מו גוון השני - ראיית העין בהסתימה שלה. כי גוון זה אינו נראה לעין זולת ע"י

ואינו יכול להאיר החכמה שלו בלי חסדים. לפיכך בכוח החסדים, שהסתימה דקו שמאל מקבלת מקו אמצעי כדי להפתח מסתימתו, בשיעור הזה הוא מאיר החכמה שלו אל קו האמצעי, ונכנס בו החכמה אע"פ שתכונתו ו"ק ורחוק מחכמה. ונמצא שגוון זה דקו אמצעי שנוטל ראייה מועטת בהקמיצה וסתימה שלו, ומה שאומר ראייה מועטת, להורות שהג"ר דחכמה אינם מאירים בה, אלא רק ו"ק דחכמה. והו"ק כלפי הג"ר נבחן כראייה מועטת. וכמ"ש, מרחוק ה' נראה לי, הכתוב על קו האמצעי, שרחוק מחכמה להיותו ו"ק, אבל מהתכללותו בקו השמאל נאמר, מרחוק ה' נראה לי, כי הראייה מקובלת דווקא בקו האמצעי שהוא רחוק, ולולא קו האמצעי לא היה נגלה הראייה כלל.

וזה אמרו, גוון ב', הראייה, אור החכמה שבגוון זה, בסתימה שלו, כי הוא קו השמאל והארת השורוק, שמבחינת עצמו הוא סתום ואינו מאיר מפאת חוסר חסדים, וע"כ גוון החכמה שבו הוא סתום. וגוון החכמה אינה נראית בהעין זולת במעט הסתימה שמקבל מגוון הא' שהוא קו אמצעי, ואינו מאיר ברור. כלומר, כיוון שמחוסר חסדים אינו יכול להאיר זולת בהתכללות קו האמצעי שהוא ו"ק, כדי לקבל ממנו חסדים, נמצא בהכרח שאינו יכול להאיר זולת בסתימה זעירה מגוון הא'.

ומשום זה אינו מאיר ברור בג"ר דחכמה, אלא בו"ק דחכמה, שאינה ברורה כל כך כמו הג"ר דחכמה. ודרך הארתו של גוון זה שהוא הארת השורוק וקו שמאל, הוא סתימת עיניים. תחילה ממשיכים בה הארת החכמה בלי חסדים, שהעין נסתם ממנה ואינה מאירה כלום, ואחר כך ע"י התכללות בגוון הא' הוא פותח אותה להאיר מעט, כלומר להאיר בו"ק דחכמה ולא בג"ר, אז מקבלת שיעור הראייה, ו"ק דחכמה.

וגוון ב' הזה הוא בחינת חלום ונצרך לפתרון, כי סתום מבחינת עצמו מפאת חיסרון חסדים. וע"כ נקרא הארתו אור

אותה בגלגול, נראה בגלגול הזה המראה שמאירה, שזהו הארת קו ימין מנקודת החולם. אבל אי אפשר להעין לעמוד בגוון שלישי הזה זולת בראיית הארת הזוהר ע"י הסתימה שבעין שהוא גוון הב' בהתכללות גוון הא'.

מח על כן כתוב, הייתה עלי יד ה'. יד ה' עלי חזקה, משום שהראייה היא בסתימת העין שהוא גבורה ותוקף. ולנביאי האמת מושגים ב' גוונים הראשונים, מלבד משה, נאמן העליון, שזכה להסתכל בגוון הג', המראה המאירה.

כתוב, וראא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, ושמי הוי"ה לא נודעתי להם. והרי כאן נאמר באברהם, וירא אליו הוי"ה. הרי שנגלה בשם הוי"ה גם לאבות. והאריך לבאר ההפרש בין מראה הנבואה של האבות ובין מראה הנבואה של משה, שאע"פ שכתוב, וירא אליו הוי"ה, זו השכינה, מראה שאינה מאירה.

המוחין נמשכים בג' קווים הנמשכים מג' נקודות, חולם שורוק חיריק. החולם חסדים מכוסים, מ"י דאלקים. השורוק אל"ה דאלהים, אור סתום, להיותו אור חכמה בחיסרון חסדים. עד שבא החיריק, קומת ו"ק, ומכריע ביניהם, שבכוחו נכללים ב' הקווים זה בזה, שחולם או"א, ושורוק ישסו"ת, חיריק ז"א.

השכינה שהוא רצון המלך, מתגלית להנביאים בג' גוונים המכונים ג' גווני עין. והוא מתחיל מלמטה למעלה, מקו אמצעי, נקודת החיריק. גוון אחד מראה הנראה להעין מרחוק. שהעין אינה יכולה לעמוד בבירור במה שרואה משום שהיא מרחוק, כי גוון זה דקו האמצעי, קומת החסדים, היוצאת על המסך דז"א, בחי"א, שקומה זו ו"ק, חסדים בלי חכמה, וראייה פירושה חכמה, שאינה יכולה לראות בבירור, משום שגוון זה רחוק מחכמה. והחכמה היא הראייה.

עד שגוון זה של העין נכלל בקו השמאל, הארת נקודת השורוק, ושם מקבלת העין ראייה מועטת בכוח הקמיצה שלה, משום שקו השמאל מקומץ מחסדים

גבריאל לשמאל, רפאל לפניו, אוריאל לאחור. אחר שביאר ההפרש מנבואת משה לנבואת האבות, גילוי השכינה בג' הגוונים. וירא אליו הוי"ה, השם הויה יורה על מראה שמאירה רק בדרך השפעה אל השכינה בעת הגלגול כי אז מתראה מראה המאירה, הויה, בעת המשכת קו ימין, הארת החולם. אמנם אחר הגלגול היא נשאת בעיקר בב' הקווים שמאל ואמצע, כי ע"כ היא נקראת מראה שאינה מאירה, הנוקבא. ומה שכתוב הוי"ה, הוא בבחינת השפעה להנוקבא בעת הגלגול.

ב' כיסאות באצילות: כיסא העליון בינה שנעשית כיסא לחכמה, שאין החכמה מגולית אלא על ידיה. כיסא התחתון הנוקבא, שאין המוחין דז"א מתגלים אלא ע"י הנוקבא. כיסא העליון עומד על ארבעה הרגליים, חג"ת דז"א והנוקבא. חג"ת דז"א, ג' הקווים הנמשכים בג' הנקודות חולם שורוק חיריק המאירים בהבינה, והנוקבא רגל רביעי המקבלת מהם ועומדת מאחורי חג"ת דז"א.

ואח"כ כשהנוקבא חוזרת למוחין דפ"פ, ונעשית כיסא בפני עצמה אל ז"א, נמצאים ד' רגליים שלה, ד' המלאכים, מיכאל גבריאל רפאל אוריאל. מיכאל גבריאל רפאל נמשכים מג' הקווים חג"ת, ג' רגלי הכיסא העליון. וע"כ הם בפנים כמו חג"ת העומדים שם בפנים. ואוריאל נמשך מרגל ד' של כיסא העליון, הנוקבא, העומדת שם באחורי חג"ת, וע"כ גם המלאך אוריאל נמצא כאן באחורי הנוקבא.

וכמ"ש תוך ד' המדרגות שנתחברו להיות ד' רגליים בכיסא העליון, שהם בנוקבא ד' מלאכים. רגל הד' כמו רגל הד' של כיסא העליון הנמצא גם שם באחוריים, בד' המלאכים נושאים את הכיסא להזיווג, בעת גלגול העין. אבל אח"כ נשאת הנוקבא בסדר אחר, אשר אוריאל בא בפנים ורפאל באחור, אשר מבחינה זו נקראת הנוקבא מראה שאינה מאירה.

ומשום זה נתגלה עליו השכינה באלונים האלו, צללי העולם, כדי להראות

אחוריים, הארת החלומות הכתובים במקרא. ומחכה על פתרון להארת אור החסדים, שאז ע"י התלבשות בחסדים נמשך אור החלום להתקיים בהקיץ. שע"י הפתרון שפירושו התלבשות באור החסדים מגוון הא', נמצא מתקיים הארת החכמה שקיבל העין בסוד הארת השורוק וקו שמאל. ואם אינו משיג אור החסדים מגוון הא', אין אור החלום הזה מתקיים כלל ואינו נודע, ודומה כמו שלא היה כלל. ומטעם הזה מכונה הארת הגוון הב' הזה בשם חלום. להיותו בלתי מתקיים כלל בלי פתרון מטעם היותו בלתי מושג מטרם הפתרון.

גוון הג', הארת נקודת החולם, חסדים מכוסים, האור של חג"ת דז"א הנקרא מראה המאירה, הרי אור זה אינו נמצא כלל בהעין זולת בעת שהעין סתום ואינו מאיר בשעה שרק הארת השורוק מאיר בה בלבדו, על שלושה נקודות חולם שורוק חיריק, ונראה בגלגול הזה גם הארת החולם שהיא בחינת האור של מראה המאירה חסדים מכוסים מחכמה.

אבל העין אינה יכולה להישאר באותו הגוון של נקודת החולם, כי לחסדים מגולים בחכמה היא צריכה. שהעין רואה הזוהר המאיר בתוך הסתימה של העין, רק שמלבישה את הארת החכמה אשר בגוון הב' שהוא הארת נקודת השורוק בתוך החסדים שהשיגה, ואז מאיר בה בעיקר אור החכמה. ולפיכך היא נבחנת מראה שאינה מאירה, כי הארת נקודת החולם אינה נשאת בה, כי מתוך שמקבלת בעיקר מב' גוונים הראשונים שהם הארת חיריק ושורוק שהם מצומצמים, ע"כ נקראת הנוקבא יד ה'. מלשון כוח וגבורה, כמ"ש, ויד ה' עלי חזקה. וב' גוונים הראשונים מאירים בעיקר במראה אל נביאי האמת במראה שאינה מאירה, חוץ ממשוה שזכה להסתכל למעלה בהארת החולם, במה שאינה נראית כלל, במראה המאירה.

מט) וירא אליו, פירושו שהשכינה נראית ונגלית אליו תוך אלו המדרגות המתחברים בבחינותיה, מיכאל לימין,

זה, לא היה נכנס בברית מילה, משום זה נקרא פתח.

כחום היום הוא בחינת צדיק, מדרגת חיבור האחד, שנכנס בו מי שנימול ונרשם בו הרשימה הקדושה, כי הוסר ממנו העורלה, ונכנס בהארת ב' מדרגות צדיק וצדק שהם האמונה.

צדיק וצדק הם יסוד ומלכות, אבל ב' שמות הללו יורו על זיווג הגדול של זו"ן לגלות המוחין דחיה. וכל זמן שיש אחיזה לקליפות ודינים אין הזיווג הזה יכול להתגלות, ולפי"ז לא היה אפשר לגילוי המוחין הללו מטרם גמר התיקון. והעצה לזה הוא ברית מילה. כי הדינים הם מבחינת הנוקבא ומבחינת הזכר, והם הפכים זה לזה, ואי אפשר ששניהם ישמשו במקום אחד, כי אין ב' הפכים באים במקום אחד. לכן בהתעוררות התחתון ע"י מצות המילה, מביאים ב' מיני הדינים במקום אחד, ביסוד העליון, ואז מכחישים זה את זה כטבע ההפכים ומתבטלים שניהם. וכיוון שנתבטלו, תכף מתגלה הזיווג דצדיק וצדק והמוחין הגדולים מתגלים.

וזה מעשה המילה, כי האיזמל החותך הוא נמשך מדינים דנוקבא. והעורלה היא דינים דזכר. ונמצא האיזמל מעביר את העורלה, שהדינים דנוקבא מבטלים את הדינים דזכר. ולפעמים הצורך הוא להיפך, שהדינים דזכר יבטלו את הדינים דנוקבא. ומוכח ברש"י: על הכתוב ואשד הנחלים, ב' הרים, באחד היו נקעים, דינים דנוקבא ובהשני היו שְׁדִים בולטות כנגד הנקעים, דינים דזכר. והאמוריים נתחבאו בנקעים להמטיר משם חיצים על ישראל בעת שילכו בין ההרים. ועשה הקב"ה נס, שנתקרבו ב' ההרים ונעשו אחד, ונכנסו הבלוטות של זה, הדינים דזכורא, בהנקעים של זה, בדינים דנוקבא, והאמוריים נמחצו ביניהם. הרי שע"י ביאת ב' ההפכים במקום אחד נתבטלו הדינים דנוקבא, כי האמוריים שבתוך הנקעים נהרגו. אבל כאן במילה, עיקר הצורך הוא לבטל דינים דזכר, העורלה? אמנם באמת שניהם מתבטלים.

לפניהם ברית הראשון, הרשימה הקדושה, שהיה בכל העולם בסוד האמונה, כי יש ב' נקודות בהמלכות:

- הנקודה דצ"א, נקודה האמצעית שבכל העולם, הן ממקומות הישוב והן ממקומות המדבר.

- הנקודה דצ"ב, נקודה אמצעית של מקומות הישוב בלבד ולא מכל העולם. וכנגדם יש שני בריתות כנגד חיתוך ופריעה:

- ברית הא', כנגד נקודה האמצעית מכל העולם, החיתוך של העורלה.

- ברית הב' כנגד נקודת הישוב, הפריעה.

אלוני ממרא, הם דינים קשים הנמשכים מנקודה האמצעית שבכל העולם, וע"כ נגלה עליו השכינה באלוני ממרא שהם צללים של כל העולם, שהם נגד נקודה האמצעית של כל העולם, כדי להראות לפניהם ברית הראשון, חיתוך העורלה, כנגד רשימה הקדושה שהיה בכל העולם בסוד הנוקבא, הנקראת אמונה. כנגד הנקודה הא' שהייתה בצ"א האמצעית מכל העולם, שממנה נמשך ברית הראשון שהוא סוד החיתוך של העורלה.

(ב) והוא יושב פתח האוהל. פתח האוהל, זהו המקום שנקרא ברית, האמונה, הנוקבא. כחום היום, בזה נתדבק אברהם, שהוא תוקפו של צד הימין, המדרגה שלו. כי יש ב' מיני דינים:

- דינים דנוקבא, הנמשכים מכוח הצמצום שבה, והוא פתח האוהל.

- ודינים דזכר, הנמשכים מכוח הארת נקודת השורוק, והוא כחום היום, שהשמש, אור החכמה, מאיר בלי נרתיק החסדים, שאז מושפע ממנו חום גדול. כמ"ש, אל תראוני שאני שזרחרות, ששזפתני השמש. שזה תוקפו של צד הימין, גבורות הזכר, הנבחן לימין. ואלו ב' מיני דינים נקראים צדיק וצדק.

(גא) פתח האוהל, שער הצדק, הפתח של האמונה, הנוקבא, הדינים דנוקבא. ונקראת פתח, כי אז נכנס אברהם באותו הרשימה הקדושה של ברית מילה, ולולא

גבריאל, לשמאל, הממונה על הדינים שבעולם. כי מצד שמאל הוא הדין, והפעולה הוא ע"י מלאך המוות, שהוא שר הטבחים של המלך המוציא לפועל את הדינים שנדונו ע"י גבריאל.

נו וכולם עושים את שליחותם, כל אחד ואחד כמו שראוי לו, המלאך גבריאל הולך בשליחות אל הנשמה הקדושה, ומלאך המוות הולך בשליחות אל הנפש מיצר הרע. ועם כל זה הנשמה אינה יוצאת מהגוף עד שרואה את השכינה.

נז כאשר אברהם ראה אותם ג' המלאכים מתחברים יחד, אז ראה את השכינה בגוונים שלה והשתחוה, כי הם ג' גוונים של ז"א, שהשכינה מתלבשת בהם. שכתוב, וישתחו ארצה. כמו ביעקב, שנאמר, וישתחו ישראל על ראש המטה לשכינה.

נח ואל השכינה אמר בשם אדני, שאמר, אדני אל נא תעבור מעל עבדך. כמו אל הצדיק, יסוד דז"א, הנקרא אדון. כי אז השכינה נקראת אדון כל הארץ מאחר שהיא מאירה מהצדיק, אדון, ומאירה בגוונים שלה הנמשכים מג' קווים דז"א, כי עימהם היא נשלמת למעלה.

נט מכאן נשמע, שהמראה של מטה, השכינה, מושכת משיכה מלמעלה, מהבינה. כי גוונים הללו שהם ג' המלאכים, מושכים משיכת האורות מלמעלה מאלו מקורים העליונים שהם ג' הקווים שבבינה עצמה.

ס ומשום שהם מתחברים עימה וסומכים אותה בכל, נאמר בה השם אדני, כי שם הזה נתגלה לאברהם לגמרי בסוד העליונים, באורות הבינה. ונתגלה לו בגלוי מה שלא היה כן מטרם שנימול. ומקודם שנימול לא רצה הקב"ה להוציא ממנו זרע קדוש, כיוון שנימול, מיד יצא ממנו זרע קדוש, יצחק.

סא ומשום זה שנימול, נתגלה עליו השכינה באלו מדרגות הקדושים, שכתוב, והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע. שעם תיקון הרקיע, הפרסא, נבקעו ונתחלקו כח"ב תו"מ דאצילות ונעשו מהם י"ב פרצופים.

הדינים דנוקבא, אוהל, מבטלים ומעבירים את העורלה, הדינים דדכר. שנעשו שער לשלמות המלכות, בשם צדק. כי ע"י שהדינים דנוקבא העבירו את קליפת העורלה, נכנס אברהם לקבל אלו המוחין הקדושים המתגלים בזיווג צדיק וצדק, ע"כ נבחנים לשער. כחום היום זה צדיק. אחר שהדינים דנוקבא העבירו את העורלה שהייתה דבוקה בהיסוד, כחום היום, נגלה בו השם צדיק, הפריעה, ראשי תיבות פרע י"ה, היא מדרגת החיבור הגדול צדיק וצדק המגלה המוחין הגדולים, אחר שנעברו כל הדינים והקליפות בהחיתוך, מתגלים המוחין די"ה בהפריעה שהם צדיק וצדק.

נב והנה שלושה אנשים. ג' מלאכים, שליחים, מתלבשים באויר ויורדים לעולם הזה בצורה של אדם. והיו ג' כעין למעלה, חג"ת דז"א, משום שהקשת, הנוקבא, אינה נראית אלא בג' גוונים: לבן, אדום וירוק כמו הגוונים של חג"ת דז"א.

נג ואלו ג' אנשים הם ג' גוונים, לבן, אדום, ירוק. גוון לבן, מיכאל, ימין, נמשך מחסד דז"א. גוון אדום גבריאל, שמאל, הנמשך מגבורה דז"א. גוון ירוק רפאל, הנמשך מת"ת דז"א, ירוק. ואלו הם ג' גוונים של הקשת, אשר הקשת, הנוקבא, אינה נראית זולתם. ומשום זה כתוב וירא אליו, כי גילוי השכינה הוא בג' גוונים הללו. כלומר, שהכתוב, והנה שלושה אנשים, הוא ביאור על הכתוב, וירא אליו ה', אשר, וירא אליו, פירושו, שנתגלה לו השכינה, והגילוי היה ע"י גילוי ג' גוונים, שעליהם מסיים הכתוב, והנה שלושה אנשים ניצבים עליו, מיכאל גבריאל רפאל. הנמשכים מג' הקווים דז"א, הנמשכים מג' נקודות חולם, שורוק, חיריק דבינה.

נד וצריכים לכל ג' המלאכים, כי אחד היה לרפאהו מן המילה, וזהו רפאל שהוא בעל הרפואות. ואחד היה לבשר לשרה שתלד בן, וזהו מיכאל, משום שהוא הממונה על צד הימין, וכל טוב והברכות שמצד ימין נמסרו בידי.

נה ואחד היה להפוך את סדום, וזהו

הנוקבא דא"א, כי א"א משפיע רק חכמה בלי חסדים, אבל הנוקבא דא"א, המלכות שלו, משפעת גם חסדים. מראש א"א, מעדן, יצאה בינה ונתלבשה בד' פרצופים: ג"ר שלה נתלבש באו"א וז"ת שלה בישסו"ת.

זוהר שאינו נפסק לעולם - הוא ב' פרצופים או"א עליונים שהזיווג שלהם תמידי. ובהיות ג"ר דבינה מתלבשת בהם ע"כ נמצאים בחסדים מכוסים מחכמה כטבע הבינה.

זוהר העושה תולדות - הוא ב' פרצופים ישראל סבא ותבונה שהארת אינה תמידי, אמנם הם מאירים בהארת החכמה, ואין זיווג להולדת נשמות בלי אור החכמה וע"כ מעלתם גדולה.

סג זוהר נעלם וגנוז התנוצצות מכל התנוצצות, שהתנוצצות שלו גדול מכל התנוצצות שבעולמות וכל המדרגות בו, כי הוא כולל כל י"ב המדרגות דאצילות. והוא ב' הפרצופים זעיר ונוקביה הגדולים, ונקראים יחד בשם ז"א. יוצא ונעלם, סתום ומגולה, רואה ואינו רואה.

כשהוא יוצא ומאיר הוא נעלם, כי הארתו של ז"א נמשך מאו"א עליונים, שהם בחסדים מכוסים מחכמה, וע"כ כשיוצא ומאיר הוא בהכרח נעלם כאו"א. וכשהוא סתום ואינו מאיר אז הוא בגילוי. היינו בזמן שמקבל הארת השורוק מאמא, חכמה, אז הוא בגילוי. אמנם אין החכמה מאירה בלי חסדים וע"כ הוא סתום ואינו מאיר. אמנם לעצמו אינו מקבל חכמה להיותו בבחינת ג"ר דבינה, אלא בשביל הנוקבא הוא מקבל חכמה. וכמ"ש אור החכמה הנקרא ראייה, להשפיע לנוקבא, אבל מבחינת עצמו תמיד בחסדים מכוסים. ספר זה, הגבול שבפרצוף זה, ספר פירושו גבול, הוא המקור של הבור, הנוקבא דז"א. גבול זה המסך המתוקן בכלי מלכות שעליו נעשה הזיווג דהכאה. פני אדם מחזה ולמעלה דזו"ן. ע"כ יש שם מקום זיווג, ולא מחזה ולמטה. ומחזה ולמעלה דזו"ן נקרא זו"ן הגדולים, ונקרא ז"א בלבד. ומחזה ולמטה דזו"ן נקראים זו"ן הקטנים, ונקרא פרצוף נוקבא לבד.

- הכתר נתחלק לד' פרצופים: עתיק ונוקבא א"א ונוקבא.

- החכמה והבינה נתחלקו לד' פרצופים: או"א עליונים וישראל סבא ותבונה.

- ת"ת ומלכות נתחלקו לד' פרצופים: זו"ן הגדולים וזו"ן הקטנים.

ולפיכך נקראים אלו י"ב פרצופים בשם זוהר הרקיע, כי בכוח הרקיע יצאו ונעשו.

- זוהר א' - זוהר המזהירים בהדלקה של הזוהר.

- זוהר ב' - זוהר המאיר המדליק ונוצץ לכמה צדדים.

זוהר א' הוא פרצוף עתיק וזוהר ב' הוא הנוקבא שלו, עתיק מבחינת המלכות הבלתי ממותקת, למעלה מרקיע, שהוא לא קָע. אמנם מלכות זו הוא השורש למלכות הממותקת, והיא מדלקת את אורות הבינה אחר שנכבה. וכמ"ש בחשיבות פרצוף עתיק, שזוהר שלו מזהיר בהדלקת הזוהר. שמדליק את הזוהר דבינה שהיא שורש כל המוחין, ולולא הדלקה זו לא היו שום מוחין דגדלות באצילות.

ובחשיבות פרצוף נוקבא דעתיק מוסיף, שהיא מדלקת ומאירה הן בבחינת מלכות בלתי ממותקת והן בבחינת מלכות הממותקת. כי היא כבר נתקנה עם הרקיע בסוד קָע וע"כ מאירה לכל הצדדים. אבל פרצוף עתיק דוכרא, אינו מאיר לכל הצדדים אלא רק לבחינת הדלקה לבד, להיותו למעלה מרקיע והוא לא בקע.

ועל דרך זה הולך ומביא לפנינו מעלת כל י"ב הפרצופים דאצילות ואשר כולם כלולים בז"א, וז"א משפיע להנוקבא כל אלו מדרגות הקדושים. ונמצא אברהם, אע"פ שלא קיבל אלא מהנוקבא, מ"מ זכה בכל י"ב מדרגות העליונות כי כולן היו מחוברות בהנוקבא בסוד השם אדני"י שבה. משא"כ מטרם שנימול לא זכה לקבל הדיבור, אלא מהנוקבא לבדה מטרם שנתחברו בה י"ב מדרגות הללו.

סב זוהר העולה ויורד הוא פרצוף א"א. כי הארת עתיק אינה יורדת לאצילות. זוהר נוצץ לכל הבחינות. היא

משלושתם והן ט' נקודות. יוצאות מחוץ לראש דא"א ע"י עליית המלכות לבינה, ומתחלקים לכו"ח ובינה ותו"מ, ובינה ותו"מ מתלבשים באותיות שהם זו"ן. והאותיות נוסעות, ע"י בינה ותו"מ דבינה המלוּבשת בהם, מסעות קטנות, שהאותיות מקבלות מהם מוחין דקטנות, ו"ק בלי ראש. ולעת גדלות הבינה ותו"מ דבינה הכוללת תשע הנקודות, פולטת ממנה אלו האותיות שנתלבשה בה, והאותיות נתפשטו מבינה ותו"מ דבינה המכונים ט' שליטים, ונשארו ט' נקודות בשלמותם להניע האותיות. להשפיע בהם מוחין, הנותנים תנועה וחיות באותיות שהם זו"ן.

מתחילה נתחלקו ט' הנקודות שהוא בינה, לב' חצאים, אשר חצים התחתון, בינה ותו"מ, ירדה ונתלבשה באותיות זו"ן, ואז השפיעו הנקודות אל האותיות מסעות קטנות, שפירושם מוחין דקטנות. ואח"כ לעת גדלות, מחציתם התחתון דנקודות פלטה את האותיות, והאותיות נתפשטו מהם, כי הבינה חזרה לראש א"א, ומחצית התחתון חזרה ונתחברה עם מחציתה העליון ונשלמה שוב בע"ס בכלים ואורות, ואז יכלו הנקודות להשפיע מוחין דגדלות לאותיות שהם זו"ן.

לא יסעו, רק כאשר אלו יוצאות לבד מראש דא"א. למה לבינה לצאת מהראש ולהתמעט לו"ק ואח"כ לחזור לראש כדי להשפיע מוחין דגדלות לאותיות? למה אינה משפעת להם מוחין דגדלות מטרם שיצאה מראש א"א? האותיות לא יוכלו לנסוע לקבל מוחין לתנועה, אלא רק כאשר אלו הנקודות יוצאות מראש א"א, שאז יורדת מחצית התחתון ומתלבשת באותיות.

זז אלו האותיות הן בסוד א"ס, המלכות דמידת הדין שעליה היה צ"א, שלא תקבל לתוכה שום אור ישר. כל האותיות הן בצל א"ס, האותיות הן ז"א והנוקבא, שהיא מלכות, תוכל לומר שצ"א דא"ס רובץ עליה, אבל ז"א שעליו לא היה צ"א אינו בצל א"ס. לזה אומר, כל האותיות, שאפילו ז"א בצל א"ס, כי שורש ז"א מטבור ולמטה דא"ק, ששם

המסך שבפרצוף פני אדם הוא המקור אל הבור, הנוקבא, כי היא מקבלת רק מהארת הזיווג שבמסך הזה. יוצא להאיר רק ביום ונעלם בלילה, אינו מאיר אז, ומשתעשע בחצות לילה עם נשמות הצדיקים בגן עדן שהם תולדותיו שהוציא.

זס זוהר המזהיר ומאיר לכל את כלל כל התורה, חכמה. שמקבל חכמה, וכל הגוונים חו"ב תו"מ נסתמים בו. כי הוא פרצוף נוקבא הכוללת ב' פרצופים שמחזה ולמטה הנקראים זו"ן הקטנים. ונודע שאין החכמה מקובלת באצילות, אלא בהנוקבא והיא נקראת בשם אדנ"י. ג' גוונים, נה"י, נראים למטה ממנה, וג' גוונים למעלה, חג"ת. כשהיא עולה למעלה מחזה לזיווג עם ז"א, נעשית אז רביעי לאבות, ונבחן שחג"ת דז"א הם למעלה ונה"י דז"א הם למטה ממנה. ורק ג' שלמטה ממנה נגלים ונראים בהארת חכמה ולא חג"ת שלמעלה ממנה.

מאלו ג' העליונים, חג"ת, נמשך הכל, כי אפילו הארת החכמה שבג' תתאין, נה"י, נמשכת מחג"ת, עם כל זה אינם נראים, כי לעצמם אינם מקבלים חכמה. והוא מתנוצץ בי"ב התנוצציות ואורות שנוצצים ממנו. שמקבלת מז"א כל מדרגות י"ב הפרצופים שז"א כולל אותם. והם י"ג בסוד האחד הכולל אותם בשם הויה, ותוך א"ס, שהם י"ב מדרגות באצילות ועם הכולל אותם א"ס הם י"ג. כן בי"ב מדרגות שבנוקבא הם י"ג עם שם קדוש דז"א הכולל אותם, שא"ס המלוּבש בו. הכולל אותם נקרא בשם הויה, וי"ב המדרגות שבנוקבא נקרא בשם אדנ"י.

סה כאשר נתחבר זוהר התחתון, זוהר הי"ב, אדנ"י, בזוהר העליון, ז"א, הויה, נעשה שם אחד שבו משיגים נביאי האמת ומסתכלים לתוך זוהר העליון. וזהו השם יאהדונה"י, הויה אדני בשילוב. ומשיגים בו הראייה של הנסתרות, כמ"ש, כעין החשמל מתוך האש.

סו אַלִיכֶם, העליונים הרמים והטובים שמצד ימין נאמר סוד הזה, תשע נקודות שבתורה, היינו הבינה, שהוא ג' נקודות חולם שורוק חיריק, שכל אחת כלולה

בארון הברית אחד, שהוא השם אדנ"י. וזה שנגלה לאחר המילה אל אברהם, השם אדנ"י, הנוקבא אחר שקיבלה לתוכה כל עשרה השמות שהם כל המדרגות שבאצילות. אבל מקודם שנימול, לא השיג הראייה. אלא רק מן הנוקבא לבדה בלי חיבורה עם המדרגות העליונות.

(ע) מיכאל שם הימין, חסד, נאחו ומשמש לשם אדנ"י, יותר ממלאכים האחרים. בכל מקום שהשם אדנ"י נמצא, גם מיכאל שמה. נסתלק מיכאל, נסתלק אלקים, הנוקבא, עם שד"י, יסוד.

(עא) בתחילה היו שלושה אנשים ונתלבשו בציור של אוויר והיו אוכלים. אכלו ודאי, כי אש שלהם אכל והשחית הכל, ונעשה בזה נחת רוח לאברהם. הם עצמם אש בודאי, ואש הזה נתכסה בציור האויר ולא היה נראה, ואותו המאכל שאכלו היה אש לוהט, ואכלו אותו, ואברהם היה מקבל נחת רוח מזה.

(עב) כיוון שנסתלקה השכינה, כתוב, ויעל אלקים מעל אברהם. מיד נסתלק עימה גם מיכאל, שכתוב, ויבואו שני המלאכים סדומה. מתחילה כתוב שלושה, ועתה שניים, מכאן שמלאך מיכאל נסתלק יחד עם עליית השכינה ונשארו רק שני מלאכים.

(עג) המלאך שנראה למנוח, ירד ונתלבש באוויר ונראה אליו, וזה המלאך אוריאל, שלא ירד באלו המלאכים שבאברהם. ירד כאן לבדו לבשר שיהיה לו בן.

(עד) ומשום שמנוח אינו חשוב כמו אברהם, לא כתוב שאכל. כי כתוב, אם תעצרני לא אוכל בלחמך. וכתוב, ויהי בעלות הלהב... ויעל מלאך ה'. וכאן כתוב, ויעל אלקים מעל אברהם. אבל במלאכים לא כתוב שנסתלקו מעל אברהם. משום שעם אלקים נסתלק גם מיכאל ונשארו רפאל וגבריאל. ועליהם כתוב, שני המלאכים סדומה, בערב, בשעה שהדין תלוי על העולם. ולאחר כך נסתלק אחד, ונשאר להפיכת סדום רק גבריאל. בזכותו של אברהם ניצל לוט וע"כ גם הוא זכה בשני המלאכים וע"כ באו אצלו.

מלכות דצ"א. ולפי זה אין האותיות ראויות לקבל לתוכן שום מוחין, אלא כמו שהנקודות נוסעות, כן נוסעות גם אלו האותיות הסתומות.

מאחר שמסיבת יציאת בינה מראש א"א, נפלו בינה ותו"מ שלה ונתלבשו באותיות, ע"כ נעשו האותיות כמו גוף אחד עם בינה ותו"מ הללו שבתוכם. ולעת גדלות, כמו שבינה ותו"מ הללו חוזרות ועולות ונוסעות אל הבינה, והבינה חזרה לראש א"א, כן נוסעות עימהן גם האותיות המלבישות עליהן ועולות גם כן ומתחברות אל הבינה ומקבלות אורותיה, כמו הבינה ותו"מ שלה. באופן, שמצד עצמם אין האותיות ראויות לנסיעה, למוחין, אלא מתוך שמחצית כלים דבינה נפלו ונתלבשו בהן, נעשו עימהן גוף אחד ומקבלים מוחין ע"י נסיעתם של הכלים דבינה. ואע"פ שמצד עצמם אינן ראויות לנסיעה להיותם מלכות המצומצמת, נגלות ואינן נגלות אלו הצפונות, שעליהן שורות האותיות, מלכות המצומצמת. אלו הכוחות מידת הדין ממלכות המצומצמת הם צפונות ונסתרות באותיות, ורק בחינת מלכות הממותקת בבינה נגלות בהן מתוך ירידת מחצית הבינה בתוכם. ואל תחשוב שכוחות מלכות המצומצמת גנוזים וצפונים באופן שאינם מתגלים בהן לעולם, כי בשעה שצריכים לקבל מוחין הן גנוזות וצפונות, אבל לפעמים הן מתגלות. בעת שצריכים להוציא את קו האמצעי.

(סה) תשעה שמות נחקקות בעשרה, כי מתוך שמלכות המצומצמת נגנזה, הרי אין בהם רק תשע ספירות, תשעה שמות, כי העשירית, המלכות, חסרה. אמנם אומר, שתשעה השמות נחקקו ונעשו מהם עשרה. כי היסוד נחלק לב' ספירות וב' שמות, אדון שדי. הראשון אהיה, כתר. הב' יוד הא, חכמה. אהיה אשר אהיה, בינה. הוי"ה בניקוד אלקים, ישו"ת. אל, חסד. אלקים, גבורה. הוי"ה, ת"ת. צבאות, נצה והוד. אדון שדי, שניהם ביסוד. אדון, עטרת יסוד. ושדי, יסוד עצמו.

(טז) אלו הם עשרה שמות חקוקות לפי בחינתם. וכל אלו השמות נחקקו ובאו

ובמעשה, וברצון להתדבק, ובה נמשך ממעלה למטה אותו הצד שנתדבק בו.

פג) ומצאתי בספר כל אלו המעשים והעבודות של כוכבים ומזלות והדברים שצריכים לעבודתם, ואיך צריך הרצון לכוון בהם כדי להמשיך אותם אצלם.

פד) כעין זה מי שרוצה להתדבק למעלה ברוח הקודש, הנה במעשה ובדיבור ולכוון באותו הדבר, בכוונת הלב תלוי הדבר, שיוכל להמשיך אליו מלמעלה למטה ולהתדבק בהדבר.

פה) והיו אומרים במה שאדם נמשך בעולם הזה, כן מושכים אותו כשיוצא מן עולם הזה, ובמה שנתדבק ונמשך אחריו בעולם הזה, כן הוא מתדבק בו בעולם האמת, אם בקודש בקודש, אם בטומאה בטומאה.

פו) אם בקודש, מושכים אותו לצד הקדושה ונתדבק בו למעלה ונעשה ממונה משמש לשמש לפני הקב"ה, בין כל המלאכים. כמו כן הוא מתדבק למעלה ועומד בין אלו הקדושים, שכתוב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה.

פז) כן כעין זה, אם בטומאה, נתדבק בעולם הזה, מושכים אותו אל צד הטומאה, ונעשה כאחד מהם להתדבק בהם, והם נקראים מזיקי בני אדם. ובשעה שנפטר מעולם הזה לוקחים אותו ושוקעים אותו בגיהנום, באותו מקום שדנים לבני הטומאה, שטימאו עצמם ורוחם ואח"כ נתדבקו בהם. והוא נעשה מזיק כאחד מאלו מזיקי העולם.

פח) אמרתי להם: בני, הדברים שבספר קרובים לדברי תורה, אבל יש לכם להתרחק מספרים אלו כדי שלא יטו לבכם לאלו העבודות ולכל אלו הצדדים שאמר כאן, אולי ח"ו תסורו מאחר עבודת הקב"ה.

פט) כי כל ספרים האלו מתעים בני אדם. משום שבני קדם חכמים היו וירושת החכמה הזו ירשו מאברהם שנתן לבני הפילגשים, שכתוב ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. ולאחר כך נמשכו בחכמה זו לכמה צדדים.

צ) אבל זרע יצחק חלקו של יעקב אינו

עו) מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו? כל בני העולם אינם רואים על מה הם נמצאים בעולם, שאינם מסתכלים לדעת לאיזה מטרה הם חיים בעולם, והימים הולכים מבלי לשוב. וכל אלו הימים שבני אדם חיים בהם בעולם הזה עולים ועומדים לפני הקב"ה, כי כולם נבראו ויש להם מציאות ממשית, ומאין לנו שנבראו? כי כתוב ימים יוצרו.

עז) וכשמגיעים הימים להסתלק מעולם הזה כולם קרבים לפני מלך העליון, שכתוב, ויקרבו ימי דוד למות. ויקרבו ימי ישראל למות.

עח) כשהאדם בעולם הזה אינו משגיח ואינו מסתכל למה הוא חי, אלא כל יום ויום חשוב אצלו כאילו הולך בריקנות, וכאשר הנשמה יוצאת מעולם הזה אינה יודעת לאיזה דרך מעלים אותה. כי הדרך לעלות למעלה, למקום שהארות נשמות העליונות מאירות, שהוא ג"ע, לא ניתן לכל הנשמות. כי כמו שהוא ממשך על עצמו בעולם הזה, כן נמשכת הנשמה ללכת לאחור שיצאה הימנו.

עט) אם האדם נמשך אחר הקב"ה והשתוקקו אחריו בעולם הזה, לאחר כך, כשנפטר מעולם הזה, הוא נמשך גם כן אחר הקב"ה ונותנים לו דרך לעלות למעלה, להמקום שהנשמות מאירות אחר אותה המשיכה, שרצונו נמשך אחריה בכל יום בעולם הזה.

פ) אמר רבי אבא, יום אחד פגשתי עיר אחת מאותן שהיו מבני קדם. ואמרו לי מאותה חכמה שהיו יודעים מימי קדם, ומצאו ספרי החכמה שלהם והגישו לי ספר אחד.

פא) והיה כתוב בו, כי כעין מה שהרצון של אדם מכוון בו בעולם הזה כן ממשך עליו רוח מלמעלה כעין אותו הרצון שנתדבק בו. אם רצונו כוון בדבר עליון קדוש, הוא ממשך עליו אותו הדבר מלמעלה למטה אליו.

פב) ואם רצונו הוא להתדבק בס"א וכוון בו, הוא ממשך אותו הדבר מלמעלה למטה אליו. והיו אומרים שכדי להמשיך דבר מלמעלה, עיקר הדבר תלוי בדיבור

וכתוב ובר לבב, שלא המשיך רצונו ולבו לס"א, אלא להימשך אחר עבודת הקב"ה. **צב** אשר לא נשא לשווא נפשו. נפשו כתוב, נפשי קוראים, זה נפש דוד צד האמונה, הנוקבא דז"א. נפשו, זה נפש בן אדם ממש, וזה ההפרש בין הכתיב לבין הקריאה. שהרי כשאדם נפטר מעולם הזה ונפשו תסתלק במעשים כשרים, על מה שתזכה על ידיהם ללכת בין כל אלו הקדושים, כמ"ש, אתהלך לפני ה' בארצות החיים. לפיכך אומר, ומשום שלא נשא לשווא נפשי, ישא ברכה מאת ה'.

והנהגה שלושה אנשים - ויאכלו

בשליחות מהקב"ה בשעה שאמרו אליו, איה שרה אשתך, ובישרו לו בשורת יצחק. **צח** אותיות המנוקדות שבמילה אליו, שבהכתוב, ויאמר אליו איה... הוא איו. והסימן א"י רומז למה שלמעלה, כי רומז להקב"ה. ששאלו אותו עליו איו, ויאמר הנה באוהל, שדבוק בהשכינה. כי כתוב כאן, הנה באוהל, וכתוב שם, אוהל כל יצען. מה שם פירושו השכינה, אף כאן פירושו השכינה.

כיוון שכבר מנוקד איו בהמילה אליו, למה כתוב אח"כ איה? משום שחיבורם של דבר ונוקבא ביחד הוא סוד האמונה, וע"כ שאלו על הקב"ה איו, ושאלו על השכינה איה. כלומר, שעוררו אותו לייחוד הקב"ה ושכינתיה. כדין אמר, אז אומר הכתוב, ויאמר הנה באוהל, כי שם קשר הכל, הנוקבא, הנקראת אוהל, ושם נמצא הקב"ה.

צט וכי לא ידעו מלאכים ששרה באוהל, ששאלו עליה איה? אלא המלאכים אינם יודעים בעולם הזה אלא רק מה שנמסר להם לדעת. ועברתי בארץ מצרים אני ה', הלא כמה שליחים ומלאכים יש לו להקב"ה, ולמה עבר בארץ מצרים בעצמו? משום שהמלאכים אינם יודעים להבחין בין טיפה של בכור לאותה שאינה בכור, אלא רק הקב"ה לבדו יודע זה.

ק והתוויית תו על מצחות האנשים. ולמה צריכים המלאכים לסימן זה? אלא

כן, שכתוב, ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. זהו חלק הקדוש של האמונה שנתדבק בו אברהם, ומגורל הזה ומצד הזה יצא יעקב. כתוב בו, והנה ה' ניצב עליו. וכתוב, ואתה יעקב עבדי. משום זה צריך האדם להימשך אחר הקב"ה ולהתדבק בו תמיד, שכתוב, ובו תדבק.

צא כתוב, מי יעלה בהר ה'. וכתוב נקי כפיים, שלא עשה בידיו פסל וידיו לא הותקפו במה שאינו צריך. שלא נטמאו ידיו ולא טימא עימהם את הגוף, כאותם המטמאים את עצמם בידיהם להיטמא.

צג אחר שאברהם נימול, היה יושב וכואב, והקב"ה שלח אליו ג' מלאכים בגלוי להקדים לו שלום. איך היו בגלוי, וכי מי יכול לראות מלאכים, כי כתוב, עושה מלאכיו ורוחות?

צד אלא ודאי שראה אותם, כי ירדו לארץ כצורת אנשים. כי ודאי הם רוחות קדושים, ובשעה שיורדים לעולם הם מתלבשים באוויר וביסודות של כיסוי ועטיפה ונראים לבני אדם כעין צורתם ממש.

צה אברהם ראה אותם כמראה בני אדם, ואף על פי שהיה כואב מן המילה, יצא ורץ לקראתם, שהיה דרכו לקבל אורחים.

צו ודאי כמראה מלאכים ראה אותם. כמו שנשמע ממה שכתוב, ויאמר אדנ"י, שהוא השם אלף דלת של השכינה. א' ד', ראשי תיבות של השם אדנ"י, כי השכינה היתה באה, ואלו המלאכים היו סמוכות שלה וכיסא אליה. משום שהם ג' גוונים: לבן, אדום, ירוק, שמתחת השכינה, מחזה ולמטה שלה הנבחן בכל מדרגה לבחינת מתחת המדרגה, כי המלאכים הללו הם בחינת חיצוניות שמחזה ולמטה של השכינה.

צז וראה עתה שהם מלאכים, משום שנימול, מה שלא ראה מקודם לכן מטרם שנימול. כי בתחילה היה יודע שהם בני אדם ואח"כ ידע שהם מלאכים, ובאו אליו

קה כתוב, איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה, מה תיקונו? והיה לפנות ערב ירחץ במים. אם קרה לו טומאה אחרת חמורה, זיבה או צרעת או גידה. שיש לו ב' טומאות, אינו מספיק לו אותו טבילה שטבל לקריו באותו יום לפנות ערב, אלא שצריך לשמור שבעה ימים ואח"כ יטבול שנית. ואין הפרש בזה, בין שקרה לו הקרי טרם שקיבל טומאה האחרת ובין שקרה לו לאחר כך.

קו ואברהם ושרה היו מתקנים טבילה לכל אדם, הוא לאנשים והיא לנשים. הטעם שאברהם עסק לטהר בני אדם, משום שהוא טהור ונקרא טהור, שכתוב, מי יתן טהור מטמא לא אחד, שטהור זה אברהם שיצא מתרח שטמא.

קז על כן עסק אברהם בטבילה כדי לתקן את המדרגה של אברהם. ומדרגתו מים, חסדים, ומשום זה התקין לטהר בני העולם במים. וכן בשעה שהזמין המלאכים, תחילת דבריו, כתוב, יוקח נא מעט מים, כדי להתחזק במדרגה שמיים שורים בה, מדרגת החסד.

קח ומשום זה היה מטהר כל בני האדם מכל, שטיהר אותם מצד עבודה זרה, וטיהר אותם מצד הטומאה. וכמו שהוא היה מטהר את האנשים כן היא הייתה מטהרת את הנשים. ונמצאו כל אלו שבאו אליו שהם טהורים מכל, הן מע"ז והן מטומאה.

קט בכל מקום שאברהם גר, נטע שם אילן. ולא היה עולה בכל מקום כראוי, אלא רק בשעה שגר בארץ כנען. ובאילן ההוא היה יודע מי שנתאחד בו בהקב"ה ומי שנתאחד בעבודה זרה.

קי מי שנתאחד בהקב"ה, האילן היה פורש ענפיו ומחפה על ראשו ועושה עליו צל נאה. ומי שנתאחד בעבודה זרה, האילן היה מתעלה ממנו וענפיו היו עולים למעלה. אז ידע אברהם שהוא עובד ע"ז, והזהיר אותו ולא הרפה ממנו עד שנתאחד באמונת הקב"ה.

קיא מי שהוא טהור מקבל אותו האילן, ומי שהוא טמא האילן אינו מקבלו. ואז ידע אברהם שהוא טמא ומטהרו במים.

משום שהמלאכים אינם יודעים אלא רק מה שנמסר להם לדעת, כל אלו הדברים שעתיד הקב"ה להביא בעולם. ויודעים זה משום שהקב"ה מעביר כרוזים בכל הרקיעים, ומודיע אותו הדבר שעתיד להביא בעולם, והמלאכים שומעים הכרוזים ויודעים.

קיא בשעה שמחבל נמצא בעולם, צריך בן אדם להסתיר עצמו בביתו ולא יתראה בשוק כדי שלא יחבל. כמו שאתה אומר, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר, כי מן המלאכים שאפשר להסתר מהם, צריכים להסתר. אבל מלפני הקב"ה אינו צריך להסתר. כמ"ש, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'.

קיב למה שאלו עליה, כיוון שגם אחר ששמעו שהיא באוהל, לא נכנסו שמה לבשר לה, אלא שבישרו לאברהם בהיותם בחוץ? שלא רצו לומר הבשורה בפניה. ולפיכך, כיוון שאמר, הנה באוהל, מיד ויאמר שוב אשוב, כי נתכוונו ששרה לא תשמע. בוא וראה, דרך ארץ הוא, שמטרם שהזמינם אברהם לאכול, לא אמרו לו כלום, שלא יתראה, שמשום הבשורה שבישרו לו הזמינם לאכול. ועל כן, אחר שכתוב, ויאכלו, אז אמרו לו הבשורה.

קיג וכי מלאכים עליונים אוכלים? אלא משום כבודו של אברהם, נראה כך שאכלו. שעשו את עצמם כאלו אכלו, או שאכלו ממש, משום שהם אש אוכלה אש. ולא שהיה נראה כאוכלים. וכל מה שנתן להם אברהם אכלו, משום שמצד אברהם אכלו למעלה. המשכת החסדים היא אכילה שלמעלה, ואברהם החסד. על כן כל מה שנתן להם ממידתו מידת החסד אכלו, כי כן דרך אכילתם למעלה בשמיים.

קיד כל מה שאכל אברהם היה אוכל בטהרה. ומשום זה הקריב לפני המלאכים ואכלו. ושמר אברהם בביתו טהרה וטומאה, ואדם טמא לא היה אפילו משמש בביתו עד שעשה לו טבילה, אם היה בטומאה קלה, או עשה לו שישמור שבעה ימים בביתו כראוי אם היה בטומאה חמורה. ואח"כ עשה לו טבילה.

בהנהגה העליונה בעדו. זכה, אז טוב. ואם אינו זוכה, אלא שמתדבק בשליטת השמאל, אז מתגלה הנקודה דמדת הדין בהנוקבא דצ"א שהיה על המלכות שאינה ראויה לקבל אור ישר, ואז כל האורות פורחים ממנה. לא זכה, זהו רע.

ולפיכך יש ב' מיני טומאות, אחת טומאה קלה כגון בעל קרי, שנאחו בקו שמאל, אבל לא כל כך עד שתגלה הנקודה דמנעולא, לא זכה, זהו רע. ולפיכך אינו חסר רק הכרעת קו האמצעי ע"י קומת החסדים, ובא במים וטהר. והשניה הוא טומאה חמורה, שעל ידי התדבקותו בשמאל כבר נתגלה הנקודה דמנעולא, המסלקת כל האורות מהנוקבא, לא זכה, זהו רע. ואז צריך תחילה להמתיק המלכות בבינה בב' הבחינות, בקטנות ובגדלות, שהם ספירת שבעה ימים.

ולפיכך בטומאה קלה, להיותו עוד דבוק בקו שמאל שהיא טומאתו, לכן מעלה האילן את ענפיו, שאינו עושה צל עליו. כי קו אמצעי בעת שמכליל ב' הקווים ימין ושמאל זה בזה, הוא עושה צל, שמכסה על הג"ר דג"ר. ולפיכך כשדבק בקו שמאל אין לו צל כלל. וכמ"ש, שהאילן מסלק ענפיו ממנו. אבל המעיין שמתחת האילן, קו אמצעי, מעלה אליו קומת חסדים הנמשך עליו, כדי שיבוא מיד בהמים ויכללו הקווים זה בזה וטהר.

משא"כ בטומאה חמורה שנגלה עליו המנעולא, שאז המים שבמעין מתיבשים, שאין זיווג על המסך שבקו אמצעי להוציא קומת חסדים. כי מטעם גילוי המנעולא נפסק הזיווג, כי כל עוד שהמנעולא גלוי בזו"ן אינם ראויים לקבל אור העליון. וע"כ נתיבש המעיין עד שסופר שבעת ימים, שחוזר וממתיק המלכות בבינה, שלישי ושביעי לקטנות ולגדלות, ואז חוזר הזיווג על המסך שבקו האמצעי והמעין חוזר לאיתנו, ואז ובא במים וטהר, כי אינו חסר עוד אלא לקבל הכרעת קו האמצעי הבאה עם הטבילה.

אכן זה אמור רק במסך דחיריק שבקו אמצעי דזו"ן, אבל במסך דחיריק דקו

קייב) מעיין של מים היה תחת האילן. ומי שצריך טבילה מיד היו המים עולים כנגדו וענפיו של האילן מתעלים. אז ידע אברהם שהוא טמא וצריך טבילה מיד. כלומר, שטמא רק טומאה קלה, שאינו צריך לחכות ז' ימים. ואם אינו צריך טבילה מיד, היו המים מתיבשים. אז ידע אברהם שהוא צריך עוד להיות טמא ולחכות ז' ימים.

האילן הוא עץ החיים, ז"א, קו אמצעי, המעיין שמתחתיו הוא המסך דחיריק, הנעשה כמעין נובע, שמוציא קומת החסדים שעל ידו הכריע את קו השמאל ונכלל בימין. וכל האיסורים והס"א כגון עבודה זרה וטומאה באים מקו שמאל, מתוך שרוצים להשליט השמאל על הימין, ולהמשיך שפע השמאל ממעלה למטה שהוא המקור לכל האיסורים שבעולם.

ונמצא הטמא שנאחו בשמאל, שנוהג בו אותו התיקון כמו שהיה בעת יציאת קו השמאל, שהיה במחלוקת ובסתירת האורות עד שנמשך קומת החסדים על המסך דחיריק שבקו אמצעי, שאז התגברו החסדים על קו השמאל ונכנע ונכלל בקו הימין.

כן בנכשל ע"י הס"א, ונתדבק בקו שמאל להמשיך ממנו ממעלה למטה, שאין לו תקנה, אלא לקבל את קומת החסדים מקו אמצעי, ואז הוא נכלל בימין וטהר. כמ"ש, מהו תיקונו, והיה לפנות ערב ירחץ במים, כי הוא צריך לחזור ולהמשיך קו שמאל ולהמשיך את הכרעת קו האמצעי ע"י ביאה במים, שהיא קומת החסדים היוצאת על מסך דחיריק שמתחת האילן. לפנות ערב, חוזר וממשיך הארת השמאל, כי אין הארת השמאל לאור היום. ירחץ במים, חוזר וממשיך קומת חסדים שבקו אמצעי המכריע את הארת השמאל וכולל אותו בימין.

ונודע שיש ב' נקודות בהנוקבא, אחת ממותקת בבינה הנקראת מפתחא, ואחת דמידת הדין מצ"א, שהיא בלתי ממותקת בבינה הנקראת מנעולא. אשר הזוכה ודבק בקו אמצעי, נגזות בשבילו הנקודה דמידת הדין, ונקודה דמידת הרחמים גלויה

והקרבה, ומכוון בהם, ברית כרותה הוא. שאלו המלאכים המזכירים עוונותיו להרע לו, אינם יכולים לעשות לו אלא רק טוב. **קייט** ומי מוכיח זה? פרשה זו מוכיחה לנו זה. כי כיוון שאמר, והנה שלושה אנשים ניצבים עליו, מהו עליו? היינו לעיין בדינו, כיוון שנשמת הצדיק ראתה זה, כתוב, וימהר אברהם האוהלה. האוהלה הוא בית המדרש. ומהו אומר? מהרי שלוש סאים, הקרבנות, והנשמה מכוונת בהם. וכמ"ש, ואל הבקר רץ אברהם. ואז יש להם נחת ואינם יכולים להרע לו.

קכ כתוב, והנה החל הנגף בעם. וכתוב, ויאמר משה אל אהרן, קח את המחטה. וכתוב, ותעצר המגפה. ולמדים גזירה שווה, כתוב כאן מהר, שכתוב והולך מהרה אל העדה, כתוב שם מהרי שלוש סאים, מה שם הוא קרבן להינצל אף כאן הוא קרבן להינצל.

קכא פעם פגשתי את אליהו, אמרתי, יאמר אדוני לי דבר המועיל לבריות. אמר לי, ברית כרת הקב"ה, כשנכנסים לפניו כל אלו המלאכים הממונים להזכיר עוונותיו של אדם, בעת שיזכירו בני אדם את הקרבנות שציוה משה ומשימים ליבם ורצונם בהם, שכל המלאכים יזכירו אותו לטוב.

קכב ועוד אמר לי אליהו, בשעה שיקרה מגפה בבני אדם, ברית נכרת, וכרוז מעביר על כל צבאות השמיים, שאם בניו יכנסו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שבארץ ויאמרו ברצון הלב ונפש את העניין של קטורת הסמים שהיו לישראל, יתבטל המגפה מהם.

קכג כתוב, ויאמר משה אל אהרן, קח את המחטה. אמר לו אהרן, למה זה? אמר משה, כי יצא הקצף מלפני ה'. מה כתוב, וירץ אל תוך הקהל... ותיעצר המגפה. ומלאך המחבל לא יכול לשלוט ונתבטל המגפה, הרי מפורש שהקטורת מבטל את המגפה.

קכד רבי אחא הלך לכפר טרשא ובא שם למלון, התלחשו עליו כל בני העיר, אמרו, אדם גדול בא לכאן נלך אליו. באו

אמצעי שבבינה, אין המסך מחויב להתמתק במפתחא, אלא הזיווג לקומת חסדים יוצא על בחינת מנעולא. והטעם הוא, מפני שמסך המנעולא אינו פועל כלום לפגום למעלה ממקור הוויתו, למעלה מזו"ן, כי צ"א לא היה אלא רק על המלכות לבדה, וכן על ז"א המשמש עימה, אבל לא כלום בבינה.

קייג כי אפילו בשעה שהזמין המלאכים, אמר להם, והשענו תחת העץ, והוא כדי לראות ולבדוק אותם. ובאילן ההוא היה בודק לכל בני העולם, שבשביל הקב"ה אמר זה, עץ החיים לכל. ומשום זה אמר להם, והשענו תחת העץ שהוא הקב"ה, ולא תחת עבודה זרה.

קיד כשחטא אדם הראשון, חטא בעץ הדעת טוב רוע, כמ"ש, ומעץ הדעת. והוא חטא בו וגרם מוות לכל העולם. כתוב, ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. וכשבא אברהם, תיקן את העולם בעץ האחר שהוא עץ החיים, והודיע האמונה לכל בני העולם.

קטו אמר רב, אם אנו מסתכלים בפרשה, צריכים להסתכל בחכמה. אם תפרשה בענייני נשמה, אין התחילה כהסוף ואין הסוף כמו התחילה. כלומר, כי קשה לבאר גם סוף הפרשה בענייני נשמה. ונמצא אין סופה כתחילתה ואין תחילתה כסופה. ואם תפרשה בעניין פטירת האדם מן העולם, נמשיך בכל הפרשה בדרך הזה. ובין שנעמיד הפרשה בפירוש זה או בזה, צריכים להמשיך, מהו הפירוש של יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם? מהו ואקחה פת לחם? מהו וימהר אברהם האוהלה אל שרה? מהו ואל הבקר רץ אברהם? מהו ויקח המאה וחלב?

קטז לא מצאה הנשמה תועלת לגוף, אלמלא מה שרמז בכאן רמז הקרבנות בפסוקים הנ"ל, יוקח נא מעט מים, והגם שבטלו הקרבנות כי הבהמ"ק נחרב, לא בטלה התורה, ויוכל לעסוק בתורה ויועיל לו עוד יותר מקרבנות.

קיה כל מי שמזכיר בפיו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עניין קרבנות

לו פלוני ופלוני מתו, פלוני ופלוני נטו למות, אז ראה שהוא מגפה. ולמגפה אין תפילה מועלת, כי אינה חסרה אז ממיתוק במידת הרחמים אלא שצריכים קטורת דווקא, לגלות בה קו אמצעי ולכלול הקווים זה בזה, שכל זה נעשה ע"י קטורת או ע"י אמירה בכוונה את פרשת הקטורת. ד' פעמים עשרה אנשים, שלקח עימו וסידרם לומר פרשת הקטורת, לד' זויות העיר, שעשו כן ג' פעמים, הוא להמשיך י"ג מידות הקדושות מדיקנא דא"א. ע"כ סיבב העיר ג"פ, כי ג"פ ד' שבמ' האנשים הוא י"ב, והוא היה כנגד האחד הכולל את הי"ב, והיו יחד י"ג.

קכז עשו כן. לאחר כך אמר להם, נלך לאלו שהגיעו למות, ותאמרו אלו הפסוקים: ויאמר משה אל אהרן, קח את המחטה... ויקח אהרן ויעמוד בין המתים. וכן עשו, ונתבטלה המגפה מהם.

קכח שמעו קול שאמר, הסתרה הסתרה הראשונה המתיקו למעלה, שהרי דין השמיים אינו שורה כאן כי הם יודעים לבטל אותו.

ב' דברים היו צריכים לתקן ע"י אמירת הקטורת:

א. להעלות מ"ן לסוד מסך דחיריק, שעליו יוצא קומת החסדים שהוא קו האמצעי.

ב. להמשיך הזיווג על המסך דחיריק ולכלול הקווים ימין ושמאל זה בזה ולהמשיך הג"ר.

אמנם בסיבת החטאים של אנשי המקום, לא הספיקו אלא רק להעלות את המסך דחיריק שהוא מחליש את תוקפו של קו השמאל, ונתבטלו על ידו הדינים דכורא שהוא המגפה. אבל בשביל זה באו בהסתרה שנייה, שנפלו לבחינת ו"ק בלי ראש, כי עוד לא הספיקו לגלות הזיווג על המסך ולהמשיך הג"ר. וזהו שעורר אותם, אותו הקול שאמר, רק הסתרה הראשונה, המגפה, המתיקו למעלה, דינים דכורא הנקרא שמיים אינם שורים יותר כאן. כי ע"י הקטורת העלו את המסך דחיריק המבטל את הדינים דכורא. אמנם בשביל זה באו להסתרה השנייה שהוא

אליו. אמרו לו, וכי אינו חס על המגפה. אמר להם מהו. אמרו לו, שכבר יש שבעה ימים שמגפה שורה בעיר וכל יום היא מתחזקת ואינה מתבטלה.

קכח אמר להם, נלך לבית הכנסת ונבקש רחמים מהקב"ה. עוד שהיו הולכים, באו אנשים ואמרו להם פלוני ופלוני מתו, פלוני ופלוני נוטים למות. אמר להם רבי אחא, אין עתה העת לעמוד כך כי השעה דוחקת.

קכט אלא הפרישו מכם ארבעים אנשים מאלו הכשרים ביותר ויתחלקו עשרה עשרה לד' חלקים ואני עימכם. עשרה לזוית זו של העיר ועשרה לזוית זו של העיר וכן לד' זויות של העיר. ותאמרו ברצון נפשכם העניין של קטורת הסמים אשר הקב"ה נתן למשה, ועניין הקרבנות תאמרו ג"כ עימו.

יש דָּבָר ומגפה. דָּבָר פירושו, אם ג' אנשים מתים בג' ימים זה אחר זה בעיר, הוא דבר. אבל מגפה הוא מיתה בהמון, כמ"ש בפרשת קורח, והי המתים במגפה ארבעה עשר אלף. ויש ב' בחינות בכללות כל הדינים: דינים דנוקבא הנקרא פתח האוהל, ודינים דדכורא הנקרא כחום היום.

דבר נמשך מן דינים דנוקבא, לא זכה אז רע, שנתגלה מידת הדין שבה. וצריכים תפילה ותשובה לחזור ולהמתיקה במידת הרחמים כמו שהייתה מטרם החטא. ומגפה נמשכת מדינים דדכורא מכוח התגברות קו שמאל על הימין, שדינים אלו נמשכים מבינה, עלמא דכורא, מידת הרחמים. וא"כ אין צריכים כאן תפילה שעניינה להמתיק את הנוקבא במידת הרחמים, בינה. כי אדרבא, הדינים הללו ממידת הרחמים באים, מבינה, ששם מקום מציאת ג' הקווים הללו, אלא שצריכים להעלות מ"ן במסך דחיריק ולהמשיך קו אמצעי ולכלול הקווים ימין ושמאל זה בזה בכינה גופה ומשם אל זו"ן, וזהו נעשה בהקרבת הקטורת או ע"י אמירתה בכוונה. תחילה חשב רבי אחא שיש דָּבָר בעיר,

וא"כ צריכים תפילה להחזיר הנוקבא למידת הרחמים וע"כ אמר להם להתפלל. אבל כששמע שיש מיתה בהמון, שאמרו

שיושביה היו נמשכים אחר קו שמאל. אבל עתה אחר שנאחזו בקו האמצעי והמשיכו ג"ר, נחלף המקום ונעשה למאתא מחסיא, למקום שהקב"ה חס עליו ומשפיע להם כל טוב.

קלח) ויאמר שוב אשוב אליך. שוב ישוב היה צריך לומר, שהרי מפתח הזה לפקוד עקרות הוא בידי הקב"ה ולא בידי שליח אחר.

קלט) ג' מפתחות שלא נמסרו בידי שליח: של חיה, של תחיית המתים, של גשמים. וכיוון שלא נמסרו בידי שליח, למה כתוב, שוב אשוב, שמשמע שהמלאך ישוב לעת חיה ויפקוד אותה? אלא הקב"ה שעומד עליהם אמר הדבר. ומשום זה כתוב, ויאמר שוב אשוב אליך.

קמ) בכל מקום שכתוב, ויאמר או ויקרא, ולא כתוב מי האומר או הקורא, הוא מלאך הברית, השכינה. והכל בהקב"ה נאמר, כי השכינה היא הקב"ה. ומשום זה כתוב, ויאמר שוב אשוב אליך. כי הקב"ה, שמפתח של עקרות בידו, יאמר שוב אשוב.

ו"ק בלי ראש, וזהו שעורר אותם הקול. חלש ליבו של ר' אחא, נתנמנם, שמע שאמרו לו, כאשר עשית זאת עשה זאת, לך ואמור להם שיחזרו בתשובה כי חוטאים המה לפני. קם והחזיר אותם בתשובה שלימה, וקיבלו על עצמם שלא יתבטלו מתורה לעולם, והחליפו שם העיר וקראו אותה מאתא מחסיא [עיר מחסה], על שם שהקב"ה חס עליהם.

אחר שרבי אחא שמע הקול, חלש ליבו ונתנמנם, שוירה, שהרגיש גם הוא הסתלקות המוחין. והודיעו לו בזה שמוטל עליו להחזיר אותם בתשובה שלימה, שימשיכו הג"ר ע"י המשכת הזיווג על המסך והתכללות הקווים זה בזה, שאז נמשך זיווג פב"פ אל זו"ן. שזה נקרא תשובה, תשוב ה' לגבי ו'. כיוון שהבאת אותם לו"ק בלי ראש, הרי עליך להורותם שימשיכו גם הג"ר, שיתדבקו לעולם בקו אמצעי הנקרא תורה.

כי מקודם לכן הייתה נקראת כפר טרשא, מלשון שדה טרשין, שדה מלאה אבנים ואינה ראויה לזריעה, משום

והנה בן לשרה

אברהם או קרוב שלו, אלא אמר, עבד אברהם אנכי, כדי להעלות שבחו של אברהם ולכבד אותו בעיניהם.

קמה) ועל כן כתוב, בן יכבד אב ועבד אדוניו. ואתם ישראל, בני חרפה הוא בעיניכם לומר שאני אביכם או שאתם עבדי. ואם אב אני, איה כבודי? משום זה כתוב, והנה בן זה הוא בן ודאי, ולא ישמעאל, זה הוא בן המכבד לאביו כראוי.

קמו) והנה בן לשרה אשתך, בן לשרה, כי בשבילו מתה, מסיבה ששמעה על עקדתו. ובשבילו הייתה נפשה כואבת עד שהולידה אותו. והנה בן לשרה, היינו להתעלות בשבילו בעת שהקב"ה יושב בדין על העולם, כי אז, וה' פקד את שרה, כי בראש השנה נולד יצחק. הרי שזכר את שרה בשביל יצחק ועל כן הוא בן לשרה. פירוש אחר, והנה בן לשרה, כי הנקבה לוקחת הבן מן הזכר. ונמצא הבן אצל

קמא) והנה בן לשרה אשתך. לא כתוב והנה בן לך. כדי שלא יחשוב שמן הגר יהיה כבתחילה. בן יכבד אב ועבד אדוניו, בן יכבד אב, זה יצחק לאברהם.

קמב) כיבד אותו בשעה שעקד אותו על המזבח ורצה להקריבו לקרבן. ויצחק היה אז בן ל"ז שנים, ואברהם היה זקן, שאילו היה בועט בו ברגל אחד לא היה יכול לעמוד מפניו, והוא כיבד את אביו, ואביו עקד אותו כמו כבשה אחת, ולא עמד כנגדו כדי לעשות רצון אביו.

קמג) ועבד אדוניו זהו אליעזר לאברהם. כאשר שלח את אליעזר לחרן, ועשה שם כל רצונו של אברהם וכיבד אותו כמ"ש, וה' ברך את אדוני. וכתוב, ויאמר עבד אברהם אנכי, כדי לכבד את אברהם.

קמד) שהרי בן אדם המביא כסף וזהב ואבנים יקרות וגמלים, ובעצמו הוא כראוי ויפה מראה, לא אמר שהוא אוהבו של

החכמה, ולפי מה שמשער בליבו כן נודע בליבו. ומשום זה כתוב, נודע בשערים, באלו השיעורים שכל אחד משער בליבו. אבל שיהיה נודע כראוי, אין מי שיוכל להשיג ולדעת אותו.

קנד נודע בשערים בעלה. מהו שערים? כמ"ש, שאו שערים ראשיכם. ומכוח אלו השערים שהם מדרגות עליונות, בכוחם נודע הקב"ה, ואם לא היו אלו השערים לא היו יכולים להשיג בו.

קנה אין מי שיוכל לדעת נשמתו של אדם, אלא מכוח אלו אברי הגוף ואלו המדרגות של אברי הגוף המגלות פעולות הנשמה, משום זה הנשמה נודעת ואינה נודעת, נודעת ע"י אברי הגוף, ואינה נודעת ממהותה עצמה. כך הקב"ה נודע ואינו נודע, משום שהוא נשמה לנשמה רוח לרוח, גנוז ונעלם מכל. אבל להזוכה באלו השערים, המדרגות העליונות שהם פתחים לנשמה, נודע לו הקב"ה. ונמצא שנודע ע"י מדרגות העליונות שהם פעולותיו, ואינו נודע מצד מהותו עצמו.

קנו יש פתח לפתח ומדרגה למדרגה, ומהם נודע כבודו של הקב"ה פתח האוהל זה פתח של צדק. המלכות, כמ"ש, פתחו לי שערי צדק. זהו פתח הראשון לכנוס בו בהשגה. ובפתח הזה נראים כל שאר פתחים העליונים. מי שזכה לפתח הזה, זכה להשיג אותו ואת כל שאר הפתחים עימו, משום שכולם שורים עליו.

קנו ועתה שפתח התחתון הנקרא פתח האוהל, ופתח דצדק, לא נודע, משום שישראל בגלות, כל הפתחים נסתלקו ממנו ואינם יכולים לדעת ולהשיג. אבל בזמן שיצאו ישראל מן הגלות, עתידים כל המדרגות העליונות לשרות על פתח דצדק כראוי.

קנה ואז ידעו העולם חכמה עליונה היקרה מה שלא ידעו מקודם לכן. שכתוב, ונחה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה. כולם עתידים לשרות על פתח זה התחתון, שהוא פתח האוהל, המלכות. וכולם עתידים לשרות על מלך המשיח כדי לדון העולם, שכתוב, ושפט בצדק דלים.

הנקבה וע"כ אומר והנה בן לשרה. **קמז** ושרה שומעת. היינו מה שאמר פתח האוהל שזה הוא מדרגה תחתונה, פתח האמונה, השכינה. כתוב והוא אחריו, היינו שמדרגה העליונה, הקב"ה הודה לו, מיום ששרה הייתה בעולם לא שמעה דבר מהקב"ה זולת בשעה ההיא.

קמח פירוש אחר: שרה הייתה יושבת פתח האוהל כדי לשמוע מה שמדברים, והיא שמעה דבר בשורה זו שנתבשר בה אברהם. וע"כ אומר, ושרה שומעת פתח האוהל. והוא אחריו, היינו שאברהם היה יושב מאחוריה של השכינה.

קמט ואברהם ושרה זקנים באים בימים. באים בימים, שבאו בשיעור הימים שהיו ראויים להם אז. לאחד מאה שנים ולאחד תשעים שנה, ובאו בימים, בשיעור ימים כראוי להיות. באים בימים, כי בא היום, שהעריב היום לבוא, כי נשלם, אף כאן, באים בימים, היינו, שנשלמו ימיהם.

קנ ובאותה שעה ראתה את עצמה בעדנה אחרת, שחזר אליה אורח כנשים. ועל כן אמרה, ואדוני זקן, כי הוא אינו ראוי להוליד משום שהוא זקן, ולא אמרה על עצמה ואני זקנתי.

קנא נודע בשערים בעלה. הקב"ה נתעלה ביקרו, כי הוא גנוז וסתום בהעלאת גדולה, לא יש בעולם. ולא היה מיום שנברא העולם מי שיוכל לעמוד על החכמה שלו. ועל כן לא יוכל מי לעמוד על חכמתו, משום שהוא גנוז וסתום ונעלה למעלה. וכל העליונים ותחתונים אינם יכולים להשיגו, עד שכולם אומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו. התחתונים אומרים שהשכינה היא למעלה. שכתוב, על השמיים כבודו. והעליונים אומרים, שהשכינה היא למטה. שכתוב, על כל הארץ כבודך. עד שכל העליונים והתחתונים אומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו, משום שלא נודע ולא היה מי שיוכל לעמוד בו. ואתה תאמר, נודע בשערים בעלה.

קנג נודע בשערים בעלה, זהו הקב"ה שהוא נודע ומושג לפי מה שכל אחד משער בליבו כפי שיוכל להשיג ברוח

ויאמר שוב שוב

קסג אש, שמאל וגבורה, לקח מים, ימין וחסד, והרי מים באים מצד הגבורה, כלומר השמאל והימין נכללו זה בזה. ואז נעשה צד השמאל בחינת יין המשמח אלקים ואנשים. וזה שאל את הלויים הנמשכים מקו שמאל שהם משמחים לאותו שמאל בכלי זמר ותשבחות שהם כנגד הצד הזה, שכלי זמר ותשבחות נמשכים ג"כ מצד שמאל. משום זה יצחק הוא חדווה וצחוק, ומשום שבא מצד שמאל ונתדבק בו.

קסד יצחק הוא שמחה וחדווה, כי החליף מים באש ואש במים, שמאל וימין כלולים, כי הוא שמאל, אש, הנכלל במים, ימין וחסד, שאז כל חדווה ושמחה משמאל נמשך. ומשום זה הקב"ה קרא לו יצחק עוד מטרם שיצא לעולם, והודיע לאברהם. **קסה** לכולם חוץ מיצחק הרשה הקב"ה לקרוא שמות. ואפילו נשים היו קוראים שמות לבניהן. אבל כאן לא נתן הקב"ה לאמו לקרוא לו שם, אלא לאברהם, שכתוב, וקראת את שמו יצחק, אתה ולא אחר. כדי להחליף מים באש ואש במים, התכללות שמאל בימין וימין בשמאל, כדי לכלול את יצחק בצד ימין שלו, כי השפיע לו ממידתו מידת חסד הנקרא מים וימין, וקיבל ממנו מהארץ השמאל, אש, ונכללו זה בזה. וע"י התכללות הזה נתן לו השם יצחק, באופן שמה שאמר לו הקב"ה, וקראת את שמו יצחק, שיעשה עימו את התכללות, שבזה נעשה למקור השמחה והצחוק.

קנט כאשר נתבשר אברהם בלידת יצחק, פתח האוהל, המלכות, הייתה אומרת לו, כמ"ש, ויאמר שוב שוב אליך כעת חיה. ויאמר, ולא כתוב מי היה האומר, הוא פתח האוהל, ויאמר סתם, הוא השכינה. ושרה שומעת מדרגת פתח האוהל, שהייתה מדברת עם אברהם מה שלא שמעה מקודם לכן, שכתוב, ושרה שומעת את דברי פתח האוהל, שהיה מבשר ואומר, שוב שוב אליך.

קס כמה חביבותו של הקב"ה לאברהם, כי לא יצא ממנו יצחק מקודם שנימול. ורק אחר שנימול נתבשר ביצחק, בשביל שהוא אז זרע קודש. ומקודם שנימול, אין הוא זרע קודש, ואז הוא כמ"ש, אשר זרעו בו למינהו, למין קדוש כמו אברהם.

קסא עד שלא נימול אברהם, הזרע שלו לא היה קדוש, משום שיצא בתוך העורלה. ונתדבק בעורלה למטה. אחר שנימול יצא הזרע בתוך קדוש ונתדבק בקדושה שלמעלה, והוליד למעלה ונתדבק אברהם במדרגתו חסד. כשהוליד אברהם ליצחק יצא קדוש, והמים האלו שהוא אברהם וחסד הרו וילדו אפלה. יצחק, קן שמאל, שמטרם התלבשותו בחסדים של אברהם הוא חושך. ע"י שיצא מאברהם, נתלבש בחסדים שלו ונעשה אור.

קסב למה קרא לו הקב"ה יצחק? ואין לומר משום שאמרה צחוק עשה לי אלקים, כי נראה שעוד מטרם שיצא לעולם קרא אותו הקב"ה יצחק, שעוד לא היה טעם הזה.

ויקומו משם האנשים

קסז בשעה שהקב"ה אוהב את האדם, שולח לו מתנה. ומה היא המתנה? עני, כדי שיזכה על ידו. וכיוון שזכה על ידו, הקב"ה ממשיך עליו חוט אחד של חסד הנמשך מצד ימין ופורש על ראשו ורושם אותו. כדי כאשר יבוא הדין לעולם יִהְיֶה בו אותו המחבל מלהזיקו, שנושא עיניו

קסו כיוון שנתבשר אברהם ביצחק, כתוב, ויקומו משם האנשים וישקיפו. כמה מנהיג הקב"ה את כל הבריות במידת טובו וכל שכן לאותם ההולכים בדרכיו. שאפילו בזמן שמבקש לדון העולם, הוא מסבב למי שאוהבו שיזכה באיזה דבר מטרם שיבוא אותו הדין לעולם.

שאכלו, שניזונו מזיו השכינה וגרמו באכילתם לזיון מאותו צד שאברהם נתבק בו, ימיו, חסדיו. ומשום זה לא השאירו כלום ממה שנתן להם אברהם, כדי להרבות בהמשכת החסדים כמה שאפשר.

קעב צריך האדם לשתות מכוס של ברכה כדי שע"י שתייתו יזכה אל הברכה של מעלה. אף המלאכים אכלו ממה שהתקין להם אברהם, כדי שיזכו ע"י אכילתם לזיון מצד אברהם, אור החסדים, כי מאותו צד נמשכים המזונות לכל מלאכים העליונים.

קעג וישקיפו. התעוררות של רחמים להציל את לוט.

קעד ואברהם הולך עימם לשלחם, לעשות להם לווייה. אם אברהם ידע שהם מלאכים, למה עשה להם לווייה? אעפ"י שהיה יודע שהם מלאכים, מה שהיה רגיל לעשות עם בני אדם עשה גם בהם וליוויה אותם, כי כך צריך האדם לעשות לווייה לאורחים. שהרי כל המצווה של הכנסת אורחים תלוי בלווייה שהוא גמר הדבר, ואין המצווה נקראת אלא על מי שגמרה.

קעה ובעוד שהוא היה הולך עימם ללוותם, נגלה עליו הקב"ה. שכתוב, וה' אמר, המכסה אני מאברהם, אשר אני עושה. והויה, היינו, הוא ובית דינו, שהיא הנוקבא, משום שהקב"ה היה הולך עימם.

קעו כאשר האדם עושה לווייה לחברו, הוא ממשיך השכינה להתחבר עימו וללכת עימו בדרך להציל אותו. ומשום זה צריך האדם ללוות את אורחו משום שמחבר אותו אל השכינה וממשיך עליו השכינה להתחבר עימו.

ורואה לאותו הרשימה, אז מסתלק ממנו ונוהר בו. משום זה הקדים לו הקב"ה דבר במה שיזכה לזה.

קסח כשרצה הקב"ה להביא דין על סדום, זיכה מקודם את אברהם ושלח לו מתנה, ג' המלאכים שיזכה על ידיהם, כדי להציל את לוט משם. שכתוב, ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפיכה. ולא כתוב, ויזכור את לוט, כי בזכותו של אברהם ניצל. ויזכור, היינו, שזכר לו מה שזכה מקודם ע"י ג' מלאכים.

קסט מי שזוכה בצדקה עם בני אדם בשעה שהדין שורה בעולם, הקב"ה זוכר לו אותו צדקה שעשה, משום שבכל שעה שאדם זוכה נכתב לו כן למעלה. וע"כ אפילו בשעה שהדין שורה בעולם, הקב"ה זוכר לו את הטוב שעשה וזכה עם בני אדם, כמ"ש, וצדקה תציל ממות. משום זה הקדים הקב"ה וסבב לאברהם במה שיזכה על ידו, שיציל בזכותו את לוט.

קע ויקומו משם האנשים מסעודה שהתקין להם אברהם, וזכה על ידם. אף על פי שמלאכים היו שאינם צריכים לסעודה, מכל מקום זכה על ידיהם. ומכל אותו המאכל לא נשאר כלום, כדי שאברהם יזכה על ידו. שהרי כתוב, ויאכלו, כי באש שלהם נאכל ונשרף.

קעא ג' מלאכים היו, גבריאל, אש, ומיכאל מים, ורפאל רוח, א"כ רק גבריאל לבדו היה יכול לשרוף המאכל. אלא כל אחד ואחד כלול בחברו, שכל אחד היה בו אש מים רוח, ומשום זה כתב על כולם ויאכלו, כי היה אש בכל אחד מהם, שהמאכל נשרף בו.

ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. אכילה

המכסה אני מאברהם

קעז משום שהקב"ה רוצה לשתף עימו הצדיקים, כדי שיבואו ויזהירו את בני האדם שישוּבו מעוונותיהם ולא יענשו מדין העליון, ולא יהיה להם פתחון פה אליו לומר שלא הוזהרו ולא ידעו. משום זה הקב"ה מודיע להם הסוד שיעשה בהם דין. ועוד, שלא יאמרו שמעניש אותם בלי משפט.

ומשום זה שעשה לווייה זכה, וה' אמר, המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, כי לא יעשה ה' אלקים דבר. אשריהם צדיקי העולם שהקב"ה רצה בהם, וכל מה שהוא עשה בשמיים ועתיד לעשות בעולם, עושה ע"י הצדיקים, ואינו מעלים מהם כלום.

לוט, משמע שבשביל כל שאר שישבו שם לא נחשב ליושב, אלא כמו חרב ושממה מאין יושב, שהוא מטעם היותם רשעים.

קפה אשר ישב בהן לוט. וכי בכלום היה יושב לוט? אלא משום שבשבילו היו יושבים בערים, ולא נחרבו, על כן נקראו על שמו. ואם תאמר שהיה בזכותו של לוט, לא כן, אלא בזכותו של אברהם.

קפו השירות שאדם עושה אל הצדיק מגן עליו בעולם, ואף על פי שהוא רשע, הוא לומד מדרכיו ועושה אותם.

קפז כי בשביל שלוט נתחבר עם אברהם, אע"פ שלא למד ממנו את כל מעשיו, למד ממנו לעשות טובה עם הבריות כמו שעשה אברהם. אחר שלוט נכנס ביניהם, היה מיישב לכל אלו הערים כל אותו זמן שהיו מיושבים, וע"כ כתוב, אשר ישב בהן לוט.

קפח השכינה לא סרה מעם מאברהם באותו הזמן שהקב"ה היה עימו. והרי השכינה עצמה הייתה מדברת עימו ולא הקב"ה לבדו? כי במדרגה הזו נגלה עליו הקב"ה, שכתוב, וארא אל אברהם... באל שדי, שהוא השכינה.

קפט כתוב, ויאמר ה' זעקת. תחילה כתוב, וה' אמר, שפירושו הוא ובית דינו, השכינה. ולבסוף כתוב, ויאמר הוי"ה, שהוא מדרגה העליונה, שנגלה לו על מדרגה התחתונה שהיא השכינה.

קפזד יש יותר מחמישים פרשיות בתורה כי הם נ"ג פרשיות, שכל אחד מה' ספרים שבתורה כלול מיוד דיברות, עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, והם חמישים.

קצו ל"ב נתיבות החכמה, כשזו"ן שהם כ"ב אותיות, עולים למ"ן לבינה, שהיא יוד ספירות, נעשים בבינה ל"ב בחינות, ל"ב נתיבות החכמה, כ"ב מזו"ן ועשרה מבינה עצמה, כי בינה מעצמה חפיצה רק בחסדים. אלא כשזו"ן עולים אליה למ"ן, היא עולה לראש א"א ונעשית שם לחכמה. ונקראת אז ל"ב נתיבות החכמה. לפעמים הם כלולים בשמונה, בבינה, שבה רק שמונה ספירות מבחינתה עצמה ולמטה, שחסרה כתר וחכמה, ג"ר

קעט אוי להם לרשעים שאינם יודעים ואינם מסתכלים לדעת ואינם יודעים להישמר מעונותיהם. ומה הקב"ה, שכל מעשיו אמת ודרכיו משפט, אינו עושה כל מה שעושה בעולם, עד שמגלה אל הצדיקים, כדי שלא יהיה לבני אדם פתחון פה עליו, בני אדם עצמם. לא כל שכן, שיש להם לעשות דבריהם, באופן שלא ידברו בני אדם שטנה עליהם. וכן כתוב, והייתם נקיים מה' ומישראל.

קפו ויש לצדיקים, לעשות שלא יהיה פתחון פה לבני אדם על הקב"ה, ויזהירו אותם, אם חוטאים ואינם משגיחים על עצמם להישמר, שיהיה למידת הדין של הקב"ה פתחון פה לקטרג עליהם, וינצלו ממידת הדין ע"י שיעשו תשובה ומעשים טובים.

קפא הקב"ה נתן כל הארץ לאברהם שיהיה לו נחלה וירושה לעולם. שכתוב, כל הארץ אשר אתה רואה. וכתוב, שא נא עיניך וראה. ואחר כך כשהקב"ה היה רוצה לעקור ולהחריב סדום ועמורה, אמר הקב"ה, כבר נתתי את הארץ לאברהם, והוא אב אל כולם, שכתוב, כי אב המון גויים נתתיך, ולא יאה לי להכות הבנים ולא להודיע לאביהם, שקראתיו אברהם אוהבי. ועל כן אני צריך להודיעו, ומשום זה, וה' אמר, המכסה אני מאברהם אשר אני עושה.

קפב בוא ראה את הענווה של אברהם, שאף על פי שאמר לו הקב"ה, זעקת סדום ועמורה כי רבה, ועם כל זה שהתמהמה עימו והודיע לו שרוצה לעשות דין בסדום, לא התפלל לפניו שיציל את לוט ולא יעשה עימו דין, כדי שלא לבקש שכר על מעשיו.

קפג ואע"פ שלא בקש, שלח הקב"ה ללוט והציל אותו בשביל אברהם, שכתוב, ויזכור אלקים את אברהם, בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט.

קפד אשר ישב בהן לוט. נקראו על שמו, משום שכולם היו רשעים ולא נמצא מי שיהיה לו זכות, חוץ מלוט. מכאן למדנו, שבכל מקום שיושבים שם רשעים הוא חרוב. כי מהכתוב שאומר, אשר ישב בהן

שלה, ואז אינה נבחנת לל"ב נתיבות שחסרה מחכמה, והם רמוזים בדברי החכמה, אלא רק לשלושים מעלות. מטעם אברהם, אולי יש שם שלושים.

אַרְדָּה נא ואראה

(רג) וכי לא היה יודע הקב"ה, עד שהיה צריך לומר אַרְדָּה נא ואראה, והרי הכל גלוי לפניו? אלא ארדה נא פירושו, ממדרגת הרחמים אל מדרגת הדין, הירידה. ואראה, ראייה זו, היא להשגיח עליהם באיזה דין ידין אותם.

(רד) מצאנו ראייה שהוא לטוב ומצאנו ראייה שהוא לרע. ראייה לטוב, שכתוב, וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים. ראייה לרע, שכתוב, ארדה נא ואראה, להשגיח עליהם בדין, ועל זה אמר הקב"ה, המכסה אני מאברהם.

(רא) למי אמר הקב"ה עשו כְּלָה? למלאכים? שדיבר עם אברהם, ומצווה להמלאכים? ואומר, אלא שאמר לאברהם עשו כלה, כי אלו המקומות ברשותו היו עומדים.

(רב) לאברהם? אבל כתוב עשו, לשון רבים. למה אמר עשו? ואומר, שאמר לאברהם ולהשכינה שלא סרה ממנו וע"כ אמר עשו.

מה שאמרנו שלמלאכים אמר עשו כלה, מי ראה כזאת לדבר עם זה ולצוות לאחר? משום שהמלאכים היו נמצאים שם כדי לעשות דין ועל כן אמר להם עשו.

ואברהם היה יהיה

העולם, הרי שהוא שקול ככל העולם.

(רח) יהיה בגי' שלושים. שלושים צדיקים הזמין הקב"ה לעולם להיות בכל דור ודור, כמו שהזמין את אברהם. כלומר כי כתוב אלה תולדות... בהבראם, שנתבאר שהוא אותיות באברהם, שבשבילו נברא העולם. ואומר, שכך בכל דור ודור יש ל' צדיקים שבשבילם נברא העולם כמו שנברא בשביל אברהם.

(רט) מן השלושים הכי נכבד, אלו הם שלושים הצדיקים שהזמין הקב"ה לעולם שלא יהיו חסרים מן העולם בכל דור. בניהו בן יהוידע אחד מהם.

(רי) יש שלושה אחרים שהעולם עומד עליהם והוא אינו שקול כמוהם. שכתוב, ואל השלושה לא בא, להיות במנינם כאחד מהם. באלו שלושים הצדיקים זכה לכנס בחשבונם, אבל ואל השלושה, לא בא, שלא זכה להתחבר בהם ולהיות עימהם בחלק אחד. יהיה, הוא כמו שלמדנו, ששלושים הוא, ובשביל זה הקב"ה ברכו, שיהיה שקול כאלו שלושים הצדיקים.

(רה) ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום. מהו הטעם של ברכה זו כאן? להשמיענו, שגם בשעה שהקב"ה יושב בדין על העולם, אינו משתנה, כי יושב בדין על זה וברחמים על זה והכל ברגע אחד ובשעה אחת. כי לסדום היה בדין, ולאברהם היה באותה שעה ברחמים, וברכו.

(רו) כתוב, ואני תפילתי לך ה' עת רצון. משמע, שפעמים הוא עת רצון ופעמים שאין אז עת רצון, פעמים שומע התפילה ופעמים אינו שומע התפילה, פעמים שנמצא ופעמים שאינו נמצא, שכתוב, דרשו ה' בהימצאו.

(ריז) כאן ליחיד וכאן לציבור. ליחיד יש שינוי זמנים, ולציבור הוא תמיד ברחמים, אפילו כשיושב בדין. כאן למקום אחד יש שינוי זמנים, וכאן לכל העולם הוא תמיד ברחמים ואינו משתנה. ועל כן ברך לאברהם בשעה שהיה בדין על סדום, כי הוא שקול כנגד העולם כולו, שכתוב, אלה תולדות השמיים וארץ בהבראם אשר בהבראם אותיות באברהם, שבשבילו נברא

הכצעתה עשו

בצד שמתחת הקול של ברד, הקול של מעלה מבינה, עולים כל הסבכים, נפתחים ומושגים. בכתף, הוא בחינת מוחין דג"ר דאחורי הגוף, כי קול הברד כולו טוב בלי רע. וע"כ כל סבכי הדינים מקבלים בו את תקונם. כל האורות מתאספים בטיפה אחת מג' הטיפות, חולם שורוק חיריק. בטיפה דשורוק, שכל הדינים נמשכים ממנה כל עוד שלא נתחברה בטיפה דחולם, שמכוח הדינים דשורוק הם נכנסים בהנקבים של תהום הגדול, כלומר שבאים בדינים דבינה, קול של מעלה.

ואז כל החמישה ספירות כח"ב תו"מ נכללו בקול אחד, אפילו המלכות שהיא קול של מטה נכללה ג"כ בקול הזה של מעלה הנקרא קול הברד. וקול המלכות עצמה לא ישמע, כי לולי נגלה קולה, היו המוחין מסתלקין, וע"כ יש כאן קול אחד. כל החמישה אחד, כאשר יש קולות צלולים, שקול העב של מטה אינו נשמע בהם. שכולם נעשו קול אחד וקול של מטה אינו מעורב בהם, כי קול של מלכות עצמה בא ביניהם, בין הקולות של מעלה ונמשך עימהם יחד, שנבלע בהם ואינו נשמע. וקול ההוא של מעלה הנשמע. עולה בנקודת החולם, וירדה בנקודת השורוק, בדינים הנמשכים מהשורוק מטרם שנכללה בחולם, כדי שתוכל להמשך ולהאיר למטה, באותה שעה שהקול עולה לתבוע דין, בשעת שליטת נקודת השורוק, אז נתגלה הקב"ה להשגיח בדין.

כי התגלות הקב"ה הוא אור החכמה, ואחר התכללות הקווים זה בזה, היא נמשכת משליטת נקודת השורוק, שאין אור החכמה בשום קו אלא בה. אמנם בעת ההיא הוא משגיח בדין, אבל לאחר התכללות הקווים זה בזה הוא מאיר ברחמים.

מנקודת החולם, חסד, אל נקודת השורוק, דין, נבחן לירידה. בנקודת

ריא) אמר הקב"ה לאברהם זעקת סדום ועמורה כי רבה, כי עלה לפני מה שהם עושים לכל העולם. כי כל העולם מונעים את רגליהם מלכנס בסדום ועמורה, שכתוב, פרץ נחל מעם גר הנשכחים. פרץ נחל מעם גר, פירושו, פירצה היה פורץ הנחל שהוא סדום, לאלו בני העולם שנכנסו שם. שכולם, אם ראו למי שהיה נותן לאכול ולשתות לאדם אחר, השליכו אותו בעומק הנהר, וכן השליכו את האדם שקיבל ממנו האכילה ושתייה.

ריב) ועל כן כל בני העולם מנעו את רגליהם מלכנסו שמה. ונכנסו שמה, שהיו דולים את כוחות הגוף ברעב, שלא נתנו לו לאכול ולשתות ונשתנה צורתו משאר בני העולם, שכתוב דלו מאנוש נעו. שהיו נוטים מעגלות ואורחות שלא לכנוס שמה. ואפילו עוף השמיים מנעו את עצמם מלכנוס שמה. ומשום זה כל העולם היו צועקים על סדום ועמורה ועל כל הערים, כי כולם היו שווים.

ריג) זעקת סדום ועמורה כי רבה. אמר אברהם להקב"ה, למה? אמר לו, וחטאתם כי כבדה מאד, משום זה ארדה נא ואראה הכצעתה.

ריד) בצד שמתחת קול הברד עולים כל הסבכים בכתף. מתאספים בטיפה אחת, ובאים בהנקבים של תהום הגדול, ונעשו חמישה באחד. אחד הוא כשיש קולות צלולים, שכולם נעשו אחד, כי הקול של מטה נכנס ביניהם ונמשך עימהם כאחד. וקול ההוא עולה ויורד ותבוע דין.

הדינים שבעולם מתחלקים לב' בחינות:

א. מהמלכות עצמה, והקול העולה מדינים הללו נקרא קול של מטה, של המלכות.

ב. מהמלכות הממותקת בבינה, והקול העולה מדינים הללו נקרא קול של מעלה, של הבינה, ונקרא קול הברד.

הדין, שרצתה להחזיר הג"ר המתבטלים ע"י מכירת יוסף. ומתוך שאין הארתה אלא עם גילוי הדין, על כן מרומזת הארתה, גילוי החכמה, ע"י צעקתה של גזרת הדין.

ריז הבאה אלי. כמ"ש, בערב היא באה ובבוקר היא שבה. כלומר, אחר שביאר המילה הכצעקתה, שהיא גילוי הארת החכמה ע"י צעקה של גזר דין. הבאה אלי, לשון הווה, שבאה בעת הזיווג. כמ"ש, בערב היא באה, הרומז על זמן הזיווג המקבל מהארת השורוק שנקרא ערב, להיותו בשליטת הדינים של השורוק שהוא, ותקם בעוד לילה. וע"כ כתוב, הבאה אלי, לשון הווה, שנוהג תדיר, כי בתחילת כל זיווג נוהג שליטת השורוק בהארת קו השמאל.

השורוק יש ראייה, אור החכמה. הכצעקתה הבאה אלי, צעקת הקול האחד לתבוע דין, שבזמן שליטת השורוק. כי גילוי החכמה היא במיוחד בעת הצעקה הזו. כי אין גילוי חכמה בנקודה אחרת זולת נקודת השורוק.

ריט ממי הכצעקתה הזו? זהו גזרת דין שתובעת דין בכל יום, שיתגלה הדין. הכצעקתה הבאה אלי, צעקתה של גזרת הדין.

גזרת הדין היא הארת נקודת השורוק שבהנוקבא מטרם התכללותה בחסדים, שאינה מתגלה אלא עם גילוי דינים. יוסף הוא הארת ג"ר, וע"י שאחיו של יוסף מכרוהו למצרים, נסתלקו הג"ר מהם, שתבעה על שנתבטלה הארתה מחמת מכירת יוסף, כי רצתה לצעוק ולגלות

האף תְּסִפָּה צדיק עם רשע

שאמר לו, סלחתי כדברך. **רכא** אבל אברהם לא התחשב, אלא אם נמצא בהם צדיקים. ואם אין בהם צדיקים, לא התפלל. ועל כן לא היה עוד איש בעולם שיגן על דורו כמו משה, שהוא רועה הנאמן.

רכב ויגש אברהם ויאמר, שהתקין את עצמו לבקש את זה, אולי ימצאון שם חמישים. התחיל מחמישים שהוא התחלה לדעת, עד עשרה שהוא סוף כל המדרגות. כי ה' קומות יש בכל מדרגה זה למטה מזה היוצאות על ה' בחינות המסך, ונמצא בקומת תר חמישים ספירות שהם ה' ספירות כח"ב תו"מ שבכל אחת עשרה ספירות. ובקומת חכמה רק ארבעים ספירות, כי חסרה ע"ס דכתר. ובקומת בינה שלושים ספירות, כי חסרים ג"כ ע"ס דחכמה. ובקומת ת"ת עשרים ספירות, כי חסרים גם ע"ס דבינה. ובקומת מלכות רק עשר ספירות, והיא סוף כל המדרגות.

רכג עד עשרה שהתפלל עליהם אברהם. אלו הם עשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים, שבהם מיתקנות עשר ספירות המלכות לעלות אל הבינה.

ריח ויגש אברהם ויאמר האף. מי ראה אב רחמן כמו אברהם. בנה כתוב, ויאמר אלקים לנח, קץ כל בשר בא לפני. ושתק ולא אמר כלום ולא ביקש רחמים. אבל אברהם, בשעה שאמר לו הקב"ה זעקת סדום ועמורה, מיד כתוב, ויגש אברהם ויאמר, האף תספה צדיק עם רשע. **ריט** אף אברהם לא עשה בשלמות כראוי. נח לא עשה כלום, לא ביקש על צדיקים כאברהם ולא ביקש אף על הרשעים כמשה. אברהם תבע משפט כראוי, שלא ימות צדיק עם רשע, והתחיל מן חמישים צדיקים עד עשרה. עשה ולא השלים, כי לא ביקש רחמים בין אם יש צדיקים ובין אם אין צדיקים. כי אמר אברהם איני רוצה לתבוע שכר על מעשי, שלא האמין בעצמו שיש לו שכר עד לבקש בזכותו לפטור את הרשעים מן הדין.

רכ אבל מי עשה בשלמות כראוי, זה משה. כיוון שאמר לו הקב"ה סרו מהר מן הדרך, מיד כתוב, ויחל משה את פני ה' אלקיו, עד שאמר, ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מְחַנֵּי נא מספרך אשר כתבת. ואף על פי שכולם חטאו לא מש משם עד

משום זה התחיל להתפלל מחמישים עד עשרה, שהם ע"ס המלכות בתיקון עשרת ימי תשובה. וכיוון שהגיע לעשרה, אמר מכאן ולמטה, ששם המלכות שאינה

נמתקת בבינה, אינו מקום העומד בתשובה, אינו נמתק בבינה הנקראת תשובה, משום זה לא ירד לבקש על למטה מעשרה.

ויבואו שני המלאכים סדומה

בתורה, הקב"ה משתבח בו למעלה ומשתבח בו למטה, כי התורה היא עץ חיים לכל אלו העוסקים בה, לתת להם חיים בעולם הזה ולתת להם חיים בעולם הבא.

רלא כתוב, כי הוא לקצות הארץ יביט. כדי לתת להם מזונות ולכלכל אותם בכל מה שהם צריכים. ארץ היא המלכות. קצות הארץ, כל הנמשכים ממנה, משום שהוא משגיח בה תמיד. שכתוב, עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

רלב משום שארץ זו, המלכות, כתוב בה, ממרחק תביא לחמה. ואחר כך היא נותנת טרף ומזון לכל חיות השדה שהם המלאכים דבי"ע. שכתוב, וְתִקַּם בְּעוֹד לַיְלִיָּה וְתִיתֵן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ.

רלג על כן כתוב, כי הוא לקצות הארץ יביט, תחת כל השמיים יראה, לכל בני העולם, לתת להם מזונות וכלכלה לפי צרכו של כל אחד ואחד. שכתוב, פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.

רלד כי הוא לקצות הארץ יביט. היינו, להסתכל במעשה בני אדם ולהשגיח בכל מה שבני אדם עושים בעולם. תחת כל השמיים יראה, שמסתכל ורואה את כל אחד ואחד.

רלה כיוון שראה הקב"ה מעשה סדום ועמורה, שלח אותם המלאכים להשחית את סדום. כתוב, וירא לוט, היינו שראה את השכינה. וכי מי יכול לראות את השכינה? אלא ראה אור אחד מאיר ועולה על ראשיהם, ואז אמר, הנה נא אדני, באלף דלת, שהוא שם השכינה. ובשביל השכינה, אותה הארה שהיה מאיר על ראשיהם, אמר, סורו נא אל בית עבדכם.

רלו ולינו ורחצו רגליכם. אברהם לא

רכד ויבואו שני המלאכים סדומה. כתוב, וילך ה' כאשר כילה לדבר אל אברהם. כי מאחר שהשכינה נפרשה מאברהם, ואברהם שב למקומו, אז ויבואו שני המלאכים סדומה בערב, כי מלאך אחד נסתלק עם השכינה ונשארו שניים אלו.

רכה כיוון שראה אותם לוט, רץ אחריהם. וכי כל אלו שהיו באים לעירו היה מכניסם לביתו ונותן להם לאכול ולשתות. ובני עירו לא הרגו אותו, והלוא בתו של לוט שנתנה פת לחם לעני אחד ונודע להם זה, משחזה דבש, והושיבוה בראש הגג עד שהדבורים אכלוה.

רכז אלא משום שהיה בלילה, חשב שבני עירו לא יראו אותו, ועם כל זה, כיוון שנכנסו לבית, נאספו כולם וסבבו את הבית.

רכח למה רץ לוט אחרי המלאכים? רץ לקראתם, שראה עימהם צורתו של אברהם. כתוב, וירא לוט וירץ לקראתם משום שראה השכינה שורה עליהם.

רכט וירא לוט וירץ לקראתם, ויאמר, הנה נא אדני, באלף דלת נון יוד, שם השכינה. ובספרים שלנו לא כתוב וירץ לקראתם, אלא ויקם לקראתם. ונראה דעת הזוהר, אשר ויקם לקראתם, המובן הוא שקם ורץ לקראתם, ואם לא כן, היה צריך לומר ויקם מפניהם. כתוב, סורו נא, גשו נא היה צריך לכתוב? אלא רצה להסב אותם מסביב הבית, ולא יכנסו לבית בדרך הרגיל כדי שבני העיר לא יראו אותם, ומשום זה אמר סורו נא.

רל כתוב, כי הוא לקצות הארץ יביט, תחת כל השמיים יראה. כמה יש להם לבני אדם להסתכל במעשיו של הקב"ה ולעסוק בתורה יום ולילה. כי כל מי שעוסק

ברחוב נליון. כתוב, ויפצר במ מאד.
רלה) כאשר הקב"ה עושה דין בעולם, שליה אחד עושה אותו, ועתה בהפיכת סדום אנו רואים ב' שליחים, כמ"ש, ויבואו שני המלאכים סדומה. וכי לא די מלאך אחד? ומשיב, אלא אחד היה. ומה שאומר הכתוב שני מלאכים, אחד היה להוציא את לוט ולהציל אותו, ואחד היה להפך העיר ולהשחית הארץ, ומשום זה היה רק אחד בהפיכת סדום.

עשה כך, אלא בתחילה אמר, ורחצו רגליכם, ואחר כך, ואקחה פת לחם. אבל לוט אמר, סורו נא... ולינו, ואחר ורחצו רגליכם. כדי שלא יכירו בהם בני אדם, שאם ירגישו בהם, יאמרו שעתה באו אלינו, שהרי עוד לא רחצו רגליהם מן הדרך.
רלז) משום שכך היו עושים האורחים שנכנסו שמה, שלנו ברחוב, כי לא היה אדם שיאספם הביתה, וע"כ אמרו, לא כי

ג"ע וגיהינום

ליבם. שנאמר עדות ביהוסף שמו, למה זכה יוסף לאותה המעלה והמלכות? בשביל שכבש יצרו. כי למדנו, כל הכובש את יצרו, מלכות שמיים מְקַתְנָת עליו.

רלט) ואלה הגויים אשר הניח ה' לנסות במ את ישראל. מסתכל הייתי באותו העולם הנצחי, ואין העולם עומד, אלא על אלו הצדיקים המושלים על רצון

וה' המטיר על סדום

לשום הארץ לְשִׁמָּה, זהו סדום ועמורה שנהפכו והיו לְשִׁמָּה. וחטאיה ישמיד ממנה, אלו יושבי הארץ ההיא.
רנב) כתוב אחריו, כי כוכבי השמיים וכסיליהם. כי מן השמיים המטיר עליהם אש והעבירם מן העולם, ואחר כך כתוב, אוקיר אנוש מפז. זהו אברהם, שהקב"ה העלה אותו למעלה מכל בני העולם.
רנג) המקראות האלו הן על יום שנחרב בית המקדש. שביום ההוא נחשכו העליונים והתחתונים ונחשכו הכוכבים ומזלות. או שהן על יום שהקב"ה יקים את כנסת ישראל מן העפר לעת הגאולה, ויום ההוא יהיה ידוע למעלה ולמטה. שכתוב, והיה יום אחד הוא יודע לה'. ויום ההוא יום של נקמות, שעתיד הקב"ה לנקום משאר עובדי עבודה זרה.
רנד) וכאשר הקב"ה יעשה נקמות בשאר העמים עובדי כו"מ, אז נאמר אוקיר אנוש מפז. זהו מלך המשיח שיתעלה ויתכבד על כל בני העולם, וכל בני העולם יעבדו וישתחוו לפניו. שכתוב, לפניו יכרעו ציים... מלכי תרשיש.
רנה) אף על פי שנבואה זו נאמרה על

רנ) וה' המטיר על סדום ועל עמורה. הנה יום ה' בא אכזרי. הנה יום ה' זה בית דין של מטה, הדינים הנמשכים מהמלכות בעת שהיא בהארת השמאל, נקודת השורוק, מטרם שנכלל ע"י קו אמצעי, ומכנה גזרת דין. בא, פירושו בא תמיד לכל התחלת הזיווג. הבאה אלי, משום שאיני עושה דין עד שנכנס ומקבל רשות. ב' פעולות נהוגות בכל זיווג:
 - נטילת רשות. שאין הנוקבא מתפייסת לזיווג עם ז"א מטרם שממשיך לה הארת השמאל, הארת נקודת השורוק, וע"כ נבחן המשכת הארת השמאל לבחינת נטילת רשות לזיווג.
 - גזר דין. ובעת שז"א מקבל רשות מן הנוקבא, בעת שממשיך לה הארת השמאל, באותו רגע כל בעלי הדין מקבלים רשות מז"א לפעול הדינים, כי אין הארת שמאל בלי גילוי הדינים, כי ע"כ נקראת גזרת דין. וזה בא לפני ליטול רשות, כי בא בתחילת כל זיווג.
רנא) הנה יום ה' בא, זהו המחבל של מטה, מלאך המוות. כשהוא נוטל את הנשמה, נקרא אכזרי. וכתוב, ועבירה...

ויושבים על פתחו של גיהינום. ורואים את הרשעים הנכנסים שם ודינים אותם, והם מבקשים רחמים עליהם. ואחר כך הקב"ה מרחם עליהם ומעלה אותם גם מפתחו של גיהינום ומביאם אל המקום הנצרך להם. מיום ההוא ואילך הגוף נשתכך בעפר, והנשמה יורשת מקומה כראוי לה.

רסא אפילו בני המבול לא נדונו אלא באש ומים, מים קרים ירדו מלמעלה, ומים רותחים מלמטה, מן התהום, ונדונו בב' דינים. משום שהדין של מעלה בב' דינים, מים ואש. משום זה היה בסדום גופרית ואש. שגופרית הוא ממים כנודע.

רסב אם יקומו אנשי סדום לעתיד ליום הדין? אלו של סדום ועמורה לא יקומו לדין לעתיד בעת תחיית המתים. כתוב, גופרית ומלח שריפה כל ארצה... אשר הפך ה' באפו ובחמתו. אשר הפך ה', בעולם הזה. באפו, בעולם הבא. ובחמתו, בזמן שעתיד הקב"ה להחיות המתים.

רסג כמו שארצם נאבד לעולם ולעולמי עולמים, כן נאבדו גם הם לעולם ולעולמי עולמים. הדין של הקב"ה הוא דין כנגד דין, מידה כנגד מידה. הם לא היו מחזירים נפש העני במאכל ומשקה, כן גם הקב"ה אינו מחזיר להם נפשם לעולם הבא. ומה שהזוהר אומר לעולם הבא, הוא בדיוק משום שלומד מארצם. וארצם נאבד רק במשך זמן ששת אלפים שנה, שאז היא נקרא לעולם ולעולמי עולמים, אבל בגמר התיקון תחזור סדום לקדמותה, כמ"ש, ואחותך סדום ובנותיה תשבנה לקדמותן. וע"כ גם בנפשם אינו אומר בזמן התחייה, אלא אומר רק לעוה"ב, הנהג רק במשך ששת אלפים שנה.

רסד הם נמנעו מליתן צדקה שנקראת חיים, אף הקב"ה מנע מהם חיים בעולם הזה ובעולם הבא. וכמו שהם מנעו מבני העולם אורחות ושבילים שלהם, כן מנע הקב"ה מהם אורחות ושבילים של הרחמים מלרחם עליהם בעולם הזה ובעולם הבא.

רסה כל בני העולם יקומו לתחיית המתים ויקומו לדין. ועל אנשי סדום כתוב, ואלה לחרפות ולדיראון עולם. והקב"ה בעל הרחמים, כיוון שדן אותם

בבל, עם כל זה על הכל נאמרה. כי כתוב בפרשה זו, כי ירחם ה' את יעקב. וכתוב, ולקחום עמים והביאום אל מקומם. הרי שאין נבואה הזו מיוחדת דווקא לבלבל.

רנו וה' המטיר על סדום. זהו מדרגה של בית דין של מטה שמקבל רשות מלמעלה. והויה, יורה הוא, ובית דינו הוא, ז"א. ובית דינו, הנוקבא, שהיא בית דין של מטה. ומדרגה של בית דין שלמטה, גזרת דין. שעל כן כתוב, וה', שגם ז"א נזכר בפעולה זו, כי גזרת דין לא פעלה הדין דסדום עד שקיבלה רשות מלמעלה, מז"א, המרומוz בהשם, והויה. פעל הדין ברחמים, שכתוב, מאת הויה"ה מן השמיים, הויה, הרחמים, כדי שימצא הדין ברחמים. הרחמים כאן, שכתוב, ויהי בשחת אלקים... ויזכור אלקים את אברהם. ואח"כ יצאו מלוט שתי אומות שלמות, וזכה שיצאו ממנו דוד ושלמה המלך.

רנז ויהי כהוציאם אותם החוצה, ויאמר הימלט על נפשך. בשעה שהדין שורה בעולם, שאדם אינו צריך להימצא בשוק, כי מאחר שהדין שורה, אינו משגיח להבדיל בין צדיק לרשע. וע"כ אדם אינו צריך להימצא שמה. משום זה נסתתרו נח בתיבה, כדי שלא יביט בעולם בשעה שהדין נעשה. וכן כתוב, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר, עד שהדין כבר נעשה. ומשום זה כתוב, ויאמר הימלט על נפשך, אל תביט אחריו.

רנה הדין שעשה הקב"ה בהמבול והדין שבסדום שניהם היו דינים של גיהינום, כי הרשעים שבגיהינום נידונים במים ובאש.

רנט סדום נידונה בדינו של גיהינום, שכתוב, וה' המטיר על סדום ועל עמורה גופרית ואש מאת ה' מן השמיים. זה נידון מבחינת מים, וזה נידון מבחינת אש, וזה וזה הוא דינו של גיהינום. והרשעים שבגיהינום בב' בחינות דינים אלו נדונים, כי יש גיהינום של שלג שהוא מים, ויש גיהינום של אש.

רס הדין של הרשעים בגיהינום הוא י"ב חודשים, ושם הם מתלבנים, מטהרים. ואחר כך הקב"ה מעלה אותם מגיהינום,

בחינות מקבלת ו"ס חג"ת נה"י. ומכאן נעשו למספר ע' בחינות, כי שש פעמים י"ב הם ע"ב. ועיקרם רק ע', ע' סנהדרין וב' עדים. ומאלו ע' פנים נמשכים ע' מלאכים. שהם בית דינה של המלכות. ואלו שבעים בחינות, הדין שבהם נשקט והספרים פתוחים, כלומר, אע"פ שהספרים שבהם כתוב הדין פתוחים ונראים לכל, עם כל זה הדין נשקט ואינו פועל כלום, והוא מלכות דמידת הדין הגנוזה בהם כמ"ש זכה הוא טוב.

רע) מכאן יוצאים חיצים וחרבות ורמחים ואש של המגדל. כי ג' הגוונים הנמשכים מג' נקודות, חולם שורוק חיריק, נכללו בכל הד' ואפילו בהנוקבא. וע"כ כשהיא בדינים דהארת שמאל, נמשכים מכוח החולם שבה בחינת חיצים שהורגים מרחוק. וכן מעליית המלכות לבינה, נחצה הבינה ונפלה ממנה, חציה התחתונה ואור הג"ר נתרחק ממנה. ובכוונה עשתה כן הבינה, בסוד הנשר שהוא רחמני על בניו, ואומר מוטב שיכנס החץ בי ואל יכנס בבני. מכוח נקודת השורוק שבה נמשכים חרבות שהורג מקרוב, וכן כל הדינים שבשורוק נמשכים מכוח קרבת אור הג"ר דחכמה כנודע. ומכוח נקודת החיריק שבה נמשכים רמחים שכוללים שניהם, שהורג מקרוב כמו חרב, וכן זורקים אותו ומכה מרחוק כמו חץ, כי הוא כולל את שניהם.

וכללות ג' דינים הללו עושה בהנוקבא בחינת אש ליהטת שהיא נקראת האש שבהמגדל, הנוקבא. ונאחז בהנוקבא אש חזקה היוצאת משמיים, מז"א. וכשנאחז אש העליונה, הדינים שבז"א, באלו שלמטה, בע' דינים של הנוקבא, אין עוד מי שיוכל לשבור את הכעס ואת הדין של הדינים שבנוקבא.

רעא) העיניים ליהטות כלשונות אש. ז"א יורד עימהם לעולם, בעיניים ליהטות. אוי למי שיפגוש בו כשהוא חגור בחרבות, הדינים הנמשכים מנקודת השורוק הנקראים חרבות. בידו חרב חדה ואינו מרחם על טוב ועל רע, כי הפסק דין של אותם שבעים גוונים יורד ביד שמאל

בעולם הזה וקיבלו הדין, אינם נידונים לעתיד בכל הדינים, אלא במקצתם.

רסו) כתוב, וישלח את לוט מתוך ההפיכה. מהו בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט, והלוא ישב רק באחת מהן? אלא בכולם התיישב לוט, שכתוב, ולוט ישב בערי הכיכר, ויאהל עד סדום, אלא שלא קיבלו אותו חוץ ממלך סדום שקיבלו בסדום, בשביל אברהם שהחזיר לו הנפש והרכוש שאיבד במלחמת ד' המלכים.

רסה) בין אבנים יש מרגלית אחת, הנוקבא דז"א, טובת מראה ויפת תואר. מקום קיבוץ העשן והאש הלוהט בשבעים פנים. הארת השמאל שבנוקבא מטרם התכלותה בימין, שאז היא מקום הדינים, אש לוהט וקיטור הכבשן. על מלתחה, מקום קיבוץ בגדים, ע' פנים ליהטות לד' רוחות העולם, חו"ב תו"מ.

רסט) אלו ע' פנים מתבארים מן ג' גוונים, לבן אדום ירוק. גוון המלכות, שחור, אין שם. אלו זיקים נכללים בזיקים שמונצצים לד' רוחות העולם חו"ב תו"מ. כלומר, אע"פ שאלו ע' פנים אין בהם אלא ג' פנים, אריה שור נשר, חג"ת, וחסרים פני אדם, הנוקבא. עם כל זה כשנכללים זה מזה נכלל הנוקבא ג"כ עם החג"ת, ויש ג' פנים בכל אחד ואפילו בהנוקבא. באופן שיש ג' פנים בפני אריה, וג' פנים בפני שור, וג' פנים בפני נשר. וג' פנים בפני אדם. שהם י"ב פנים. שג' פנים יש בכל אחד מחו"ג תו"מ, ופני אדם חסר בכל אחד מחו"ג תו"מ, וחסר גוון הנוקבא, והם על כן י"ב, חו"ב תו"מ שיש בכל אחד ג' גוונים. וכאן יש ניצוץ חזק מצד שמאל הנאחז בשמיים, ז"א. שמכוח הארת ניצוץ הזה נמצא כל בחינה ובחינה מי"ב הבחינות מקבלת מז"א שישה קצוות שהם חג"ת נה"י.

ונתבאר ג' בחינות בע' פנים הללו:

- א. שעיקרם הם רק ג' גוונים חו"ב ות"ת, וחסר שם הנוקבא.
- ב. שמבחינת התכללותם זה בזה יש גם בהנוקבא אלו ג' בחינות, ומכאן נעשו אלו ג' גוונים ליי"ב בחינות.
- ג. התאחדותם בז"א, וכל בחינה מי"ב

רעט) ע' דינים שבנוקבא מקבלים מע' שמות דז"א. והויה הכולל ע' דינים מקבל מן הויה, ע' שמות דז"א. התחתונים, ע' דינים, תלויים בעליונים, ע' שמות דז"א, והכל קשר אחד. שמתקשרים זה בזה ומאירים בבת אחת, ובוה מתגלה הקב"ה בכבודו. ששמיים, ע', הויה בלי ו', ע"ב שמות היוצאים מג' הפסוקים: ויסע, ויבוא, ויט.

רפא) ואלו הם ע' השמות השולטים על ע' מדרגות התחתונות שהם והויה עם ו'. ואלו הם ע' השמות שהם הויה בלי ו' שנקרא שמיים, ז"א. ז' רקיעים, ז"ס דז"א, שכל אחד כלול מעשר, שעולים לע' שמות של השם הקדוש, הויה. וזה הוא שכתוב, והויה המטיר. שהם ע' דינים דנוקבא. מאת ה' מן השמיים, שהם ע' השמות של השם הקדוש הויה.

רפב) סתר שבסתר נמסר לחכמים, אשר שם זה שנקרא שמיים, ממנו נברא סוד הנסתר שנקרא אדם. שחשבון אברי גופו הם רמ"ח אברים. משמים, מז"א בהמוחין דע"ב שמות, נמשך האדם, וע"כ נברא באדם רמ"ח אברים שהם כנגד רי"ו האותיות שבע"ב שמות ול"ב נתיבות החכמה.

רפג) חשבון אותיותיו של ע"ב שמות הוא רי"ו. כי בכל שם יש ג' אותיות, וג' פעמים ע"ב הוא רי"ו. ע"ב הוא הסוד והנסתר, כלל כל התורה, ונכלל בכ"ב אותיות ועשרה מאמרות שבג' ל"ב, שהוא ל"ב שבילים של החכמה. שם רי"ו אותיות ועם ל"ב שבילים שנכללו בו עולים יחד רמ"ח, והם רמ"ח אברים של הגוף.

זו"ן נקראים כ"ב אותיות, ועשרה מאמרות, עשר ספירות דבינה. המוחין דע"ב מתגלים ע"י עליית זו"ן למ"ן אל בינה, שנתחברו כ"ב אותיות דזו"ן עם ע"ס דבינה, לפיכך מכונה עליית מ"ן הזו בשם ל"ב שבילים דחכמה או ל"ב נתיבות החכמה, ללמד שכל החכמה המתגלה באצילות, מתגלים רק בשבילים הללו. וכיוון שז"א הוא הגורם לאלו המוחין, ע"כ נחקקו בו, רמ"ח בחינות שיורה על ל"ב שבילים ורי"ו אותיות המתגלים ע"י ל"ב שבילים, והם רמ"ח אברים שבגוף. ומטעם

ברשות הייחוד שנתאחד בו צד השמיים. **רעב**) בכמה דינים הוא מתהפך, בכל יום מתהפך לכמה גוונים, שמקבלים כל פעם צורה אחרת. כל מיני הדינים הנמצאים בכלי זעמו של הקב"ה נראים בו, ואלו הדינים יושבים ברומו של עולם ובני אדם מחמת סכלותם, אינם מסתכלים בהם.

רעג) גופרית ואש, הפסולת של מים והפסולת של אש שהותכו מן שמיים ונתאחדו זה בזה וירדו על סדום. כי שמיים, אש ומים, ימין ושמאל, שנתחברו בז"א ושמים אותיות אש ומים. וע"י עוונות התחתונים נפרדו ונעשו כמחלוקת בין אש ומים שהם ב' הקווים ימין ושמאל, ונבחן שהם הותכו, ופסולת הימין גופרית ופסולת השמאל אש, ואלו ב' מיני הדינים שנתחברו, הפכו את סדום.

רעד) עשרה שמות תיקונים ברשות המלך, עשר ספירות. עשר ולא ט' ולא י"א. ועם כל זה עולים לחשבון גדול, לחשבון ע"ב שמות. שבעים גוונים הלוהטים לכל צד יוצאים מן ע"ב שמות. שבעים גוונים נחקקו ונעשו לע' שמות של המלאכים שהם השמיים, יוצאים מע"ב שמות של השמיים שהוא ז"א, ויש בהם ג' בחינות כנגד ג' קווים דז"א. וע"כ הנמשכים מקו ימין מסודרים בראשי תיבות של א"ב ביושר, והנמשכים מקו שמאל מסודרים בר"ת של תשר"ק צפע"ס שהם א"ב למפרע המורים על דין, והנמשכים מקו אמצעי מסודרים בר"ת של תשע הנקודות: קמץ, פתח, צירי, סגול, שווא, חולם, חיריק, שרק, ושוורוק, שמכנים אותו, מלאפום.

רעה) כאשר מתחברים כולם כאחד, בכוחו של העליון, ז"א, אז נקרא והויה, שפירושו הכל בכלל אחד, ז"א ונוקבא וע' המלאכים שמתחתיה. מאת הויה מן השמיים, שם הקדוש שנחקק בע' שמות אחרים, השמיים, ז"א, שם ע"ב שבמוחין דז"א, ועיקרו הוא ע'. ואלו הם ע' דז"א השולטים על ע' דינים דנוקבא, והויה, ואלו ע' שמות שבקדושה, שבמוחין דז"א, הויה בלי ו', ונקרא שמיים.

למעלה ואחריהן ו"ק, ואחריהן דין. וכשחטא ויצא גזר דינם, אז הפך המדרגות ממטה למעלה, בהמוחין דהארת השמאל שהעלה גזרת דין למעלה, שרק היא נעשתה ראויה לזיווג, כמ"ש, בערב היא באה.

ואחריה נמשכו הו"ק דמוחין, ואחריהן למטה מכולם נפלו הכלים דג"ר דמוחין. וכיוון שהפך ה' המדרגות למעלה, כן נתהפכו ערי סדום למטה, להיותם מבחינת הג"ר שנפלו למטה מכולם. כי תיקון זה שנעשה בהארת השמאל נשאר כן בהחלט עד גמר התיקון. שנאמר אז, ואחותך סדום ובנותיה תשובנה לקדמותם. כי אז יחזרו המדרגות למעלה לקדמותם, ג"ר למעלה ואחריהם ז"ת ולבסוף גזרת דין.

כי אע"פ שדין ירושלים וסדום אחד הוא, מכל מקום יש הפרש רב. כי סדום להיותם מבחינת ג"ר הרי נתהפכו ונתבטלו עד גמר התיקון. משא"כ ירושלים להיותה מבחינת ו"ק לא נהפכה, כי ו"ק דמוחין דשמאל נשארו מהארת השמאל על מקומם, באמצע, ולא יארע בהם שינוי לעולם, אלא לסיבת עוונם נחרבו, כי נפרד הזיווג העליון לשעתו עד שיעשו תשובה. וז"ש, ירושלים יש לה תקומה אם יעשו ישראל תשובה, ואפילו לפני גמר התיקון. וסדום אין לה תקומה, כי המהפכה לא תתבטל מטרם גמר התיקון.

רפז ותבט אשתו מאחריו, מאחריו של לוט. שהמחבל היה הולך מאחריו. בכל מקום שלוט היה הולך נעכב המחבל מלחבל, והמקום שכבר הלך משם ועזבו לאחריו, היה המחבל מהפך אותו. ומשום זה אמר לו המחבל: אל תבט אחריך כי אני אחבל אחריך. ועל כן כתוב, ותבט אשתו מאחריו וראתה המחבל, אז נעשתה נציב מלח. כי כל זמן שהמחבל אינו רואה פניו של האדם אינו מחבל אותו, וכיוון שאשת לוט החזירה פניה להסתכל אחריו, מיד ותהי נציב מלח.

זה מכונה ז"א עצמו ג"כ בשם אדם שיוורה על התפשטות מוחין הללו בו.

רפד וזה שז"א נקרא אדם, השולט על הכיסא, שהוא ע' דינים וע' מלאכים הנמשכים מהם, שהם מכונים כיסא. וכמ"ש, ועל דמות הכיסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. ז"א המכונה אדם, ממעל הכיסא, שהוא הנוקבא וע' דינים שבה. וכמ"ש, והוי"ה המטיר על סדום, שהוא הנוקבא וע' דינים שלה, כיסא, מאת הויה מן השמיים שהוא ז"א שממעל הכיסא.

רפה סדום, הגזר דין שלהם היה על שמנעו את עצמם מלעשות צדקה. כמ"ש, ויד עני ואביון לא החזיקה. ומשום זה הדין שלהם היה מהשמיים, כי צדקה ושמיים הוא אחד. וכתוב, כי גדול מעל שמיים חסדך, הרי שצדקה וחסד נמשכים מעל השמיים, ומשום שצדקה תלויה בשמיים נמשך גם דינם מן השמיים, שכתוב, מאת ה' מן השמיים.

יש דינים דנוקבא ודינים דדכורא. דינים דסדום הם דינים דדכורא, מן השמיים, ז"א. מטעם שגזר דינם יצא על מניעת הצדקה, שפגם הזה נוגע בז"א, שמנעו אותו להשפיע צדקה וחסד להנוקבא וע"כ גם דינם דין דדכורא.

רפו הדין של ישראל גם מן השמיים, שכתוב, ויגדל עוון בת עמי מחטאת סדום. וירושלים נקראת אחות אל סדום, כמ"ש, הנה זה היה עוון סדום אחותך. על כן דינם מן השמיים, דין אחד עם סדום, על שמנעו את עצמם מלעשות צדקה. רק ההפרש שסדום נתהפך ואין לה תקומה, וירושלים נחרב ויש לה תקומה.

ערי סדום היו ממשכים ג"ר דהארת שמאל וזה היה בחינתם עצמם. ובחינת ירושלים הוא רק ו"ק דהארת שמאל. ומטרם חטאת סדום היו המוחין של הארת השמאל מסודרים למעלה כראוי להיות, ג"ר

ארץ אשר לא במסכנות

רפט כתוב, ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, לא תחסר כל בה. למה

עין כלפי עני, ראוי לו שלא יתקיים בעולם, ולא עוד, אלא שאין לו חיים לעולם הבא. וכל מי שהוא טוב לב לעני, ראוי לו שיתקיים בעולם והעולם יתקיים בזכותו, ויש לו חיים ואריכות ימים לעולם הבא.

רצה) ויעל לוט מצוער וישב בהר, הוא ושתי בנותיו עימו. עלה מצוער, משום שראה שצוער קרוב לסדום וע"כ עלה משם.

רצו) והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו לפעֵלם. הקב"ה מסבב סיבות בעולם ומביא אורות משחיתים שיעשו מעשיו, ואחר כך מהפך אותם ועושה אותם באופן אחר. מדרך הקב"ה להביא תחילה אורות משחיתים העושים מעשים של חורבן ואח"כ מהפך אותם ומתקן אותם.

רצז) במה מהפך אותם? הקב"ה עושה תחבולות ומסבב סיבות להפך אותם עד שאינם כמו הקודמים. לפי פֵעֵלם של בני אדם, לפי המעשים שהם עושים כך מהפך אותם המעשים. שמעשי בני אדם גורמים להפך אותם המעשים בכל מה שהקב"ה מצווה אותם על פני תבל, שמקבלים כל מיני צורות שבעולם לפי ערך מעשיהם של בני אדם. עמון ומואב יצאו עד ידי מעשה מקולקל כזה ולבסוף יצאו מהם כל מלכי יהודה ומלך המשיח.

רצה) והוא מסיבות מתהפך. הוא, שהקב"ה מסבב סיבות ומביא מעשים להתקיים בעולם. ואחר שבני אדם חושבים שהמעשים יתקיימו, הקב"ה מהפך אותם המעשים ממה שהיו בתחילה. מתחילה יצאו המעשים בקלקול ואח"כ הפכם הקב"ה ותיקן אותם. ויש שמתחילה יצאו טובים וראויים לקיום אלא שנתקלקלו בסיבת מעשי בני אדם ואח"כ מהפכם הקב"ה אם עושים תשובה.

ש) הקב"ה מהפך מעשיו שעושה בתחבולתו חסר י', לשון יחיד. התחבולה הוא בית דין של מטה, הנוקבא דז"א, והיא האבנים המסתובבים לפניו. לפי שהמוחין באים להנוקבא ומושפעים ממנה בג' נקודות הנבחנים לשלושה מקומות, ע"כ

שתי פעמים בה, בה? אלא הקב"ה חילק את כל העמים והארצות לממונים שליחים. וארץ ישראל, אין מלאך שולט בה ולא ממונה אחר, אלא הקב"ה לבדו. ומשום זה הביא את העם שאין אחר שולט עליו חוץ מהקב"ה, אל הארץ, שאין אחר שולט עליה חוץ מהקב"ה.

רצב) הקב"ה נותן תחילה מזונות לארץ ישראל ואחר כך לכל העולם. ונמצאים כל שאר העמים עכו"ם מקבלים במסכנות, וארץ ישראל אינו כך, אלא ארץ ישראל ניזון מתחילה ואחר כך כל העולם ניזונים משיירים.

רצא) ומשום זה כתוב, ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, אלא בעשירות, בכל המלוא. תאכל בה, ולא במקום אחר. בה, יורה בקדושת הארץ, בה שורה אמונה העליונה, בה שורה ברכה העליונה ולא במקום אחר, וע"כ כתוב בהמקרא ב' פעמים בה, לרמז על כל הנזכר.

רצב) כתוב, כִּגְן ה' כארץ מצרים, בואכה צוער. ושואל, עד כאן עוד לא נודע מהכתוב אם ארץ מצרים הוא כִּגְן ה', ואם ארץ סדום הוא כגן ה', ואם גן ה' הוא הגן הנקרא גן עדן. ומשיב, אלא כגן ה', הוא גן עדן שיש בו מלוא ועידון לכל, כן היה סדום וכן היה מצרים. מה גן ה', אין אדם צריך להשקותו כן מצרים, אין אחר צריך להשקותה משום שנהר נילוס עולה ומשקה את כל ארץ מצרים.

רצג) כתוב, והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלם. זה הוא העונש שלהם, שנמנע מהם הגשם. כתוב, ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה. ראה, שלא כתוב כאן, ולא עליהם יהיה הגשם, כי לא ירד גשם במצרים ואינם צריכים לו, אלא עונש שלהם, כמ"ש, וזאת תהיה מגפה אשר יגוף ה' את הגויים, שהוא משום שהמצרים אינם צריכים גשם. אף סדום היה כגן ה', כל מעדני עולם היו בה, ועל כן לא רצו שאנשים אחרים יתעדנו בה ולא קיבלו אורחים.

רצד) אנשי סדום היו רשעים מעצמם ומרכושם ולא מסיבת ארצם הטובה, כי לא רצו ליתן צדקה. כי כל אדם שהוא צר

הימין. ואח"כ כתוב מסיבות מתהפך בתחבולותיו, שהקב"ה סבב עליו סיבות עד שנימול וזכה לקו ימין של הבינה, מים, אמנם לא קיבל המים ישר מבינה, אלא מז"א, רוח. כמ"ש, וה' עלאה, שהבינה עטרה לו קו ימין שלה, חסד, מים, והוא קיבל אותו מז"א, רוח. בבחינת העברה. ואז יצא ממנו יצחק שנקשר למעלה בבינה, שקיבל קו שמאל מבינה, אבל לא קיבלו ישר מבינה, אלא אש ממים, שקיבלו מאברהם שנקרא מים, וע"כ נכלל בו, כמ"ש, אברהם הוליד את יצחק.

שז לוט, יצאו ממנו ובנותיו ב' אומות נפרדות ונתקשרו בס"א. ועל כן הקב"ה מסבב סיבות ומגלגל גלגולים בעולם, כדי שהכל יהיה כראוי להיות ויהיה נקשר הכל במקומו בקדושה. שיהיה ראוי לצאת משם מלכי יהודה ומלך המשיח.

שח ראוי היה לוט שהקב"ה יוציא ממנו ומאשתו שתי אומות הללו, אלא כדי לקשר אותם במקום הראוי להם, לכן הוציא אותם מבנותיו. ולידתם נעשה מתוך יין, כמ"ש, ותשקין את אביהן יין. ויין הזה נועד להם באותה לילה במערה, ולולא היין לא באו האומות הללו לעולם.

תחילה צריכים להבין ב' הביאורים בכתוב, והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו, כי יש ב' מיני מהפכות בתקוני העולמות:

א. מהפכת סדום ועמורה. כי אלו ג"ר דהארת השמאל, היו אורות משחיתים. מהפכה ב' הוא מהפכת הגלגל והוא המהפכה דמואב ועמון שמצד לידתם היו קליפות טמאות יותר מכל העמים עד שנאסרו לבוא בקהל ה'. כתוב, והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו, יצאו מהם כל המלכים ומלך המשיח, כי ב' האומות הללו נמשכו ע"י יין המשכר, ע"י נחש הקדמוני שהיה בדומה לחטא דעצה"ד. וע"כ המשיך ג"ר דהארת שמאל בגילוי, כלומר אורות מגולים בחכמה.

ובבחי' ג"ר, כדי שהאורות ימשכו ממעלה למטה כמו בעצה"ד. והמשכה זו עשתה הבכירה, שממנה נולד מואב, שע"ז שלו פְּעוֹר, הוא בגילוי. והרמז שהשם מואב הוא בגלוי לכל, שנולד מאביו. ונודע

מדומית אז הנוקבא שמסתובבת בג' מקומות. ועל זה הוא מהפך הכלים, מכלי זו אל כלי אחרת. וכל זה הוא כפי פעלם של בני אדם, אם בני אדם מיטיבים מעשיהם, אותם האבנים המסתובבים מסבבים אותם לימין, חסד, ואז המעשים שנעשו בעולם הם להיטיב לבני העולם כראוי, כי נמשכים חסדים וכל טוב אל העולם. והאבנים מסתובבים תמיד לצד ימין ואינם נדמים, והעולם מתגלגל בו ומקבל מעשים מקו ימין שהם חסדים.

שב ואם בני אדם באים לחטוא, אז תחבולתו, שנוקבא המסתובבת תמיד והייתה עומדת לצד ימין, עתה הקב"ה מסבב אותה לצד שמאל, והסיבות והכלים שהיו מתחילה בצד ימין מהפך אותם לצד שמאל.

שג ואז האבנים מסתובבים ונעשו מעשים בעולם להרע לבני אדם, והאבנים מסתובבים לצד לשמאל עד שבני אדם חוזרים להיטיב מעשיהם, והאבנים תלויים לפי מעשה בני אדם. ועל כן כתוב, בתחבולתו לפְּעוֹלָם. כי התחבולה שהם האבנים, תלויה בפעולת בני אדם, ותמיד אינה עומדת, אלא שמסתובבת או לימין או לשמאל.

שד הקב"ה גרם סיבות ומעשים בעולם כדי לעשות הכל כראוי, והכל יוצא ונמשך למטה בעולם מן העיקר והשורש שלמעלה. הקב"ה הקריב את אברהם אליו, יצא ממנו ישמעאל שעוד לא היה נימול בעת שיצא ממנו, ועל כן הוא יצא למטה, ולא נשלם באות ברית קודש.

שה אחר כך סבב הקב"ה סיבות בתחבולותיו ואברהם נימול ובא בברית ונשלם בשמו, ונקרא אברהם עם ה', וה' עליונה דהויה שניתנה בשמו, בינה, עטרה לו, מים מרוח.

שו כיוון שהסוד נשלם ונימול, יצא ממנו יצחק, והיה זרע קודש ונקשר למעלה, אש ממים. כמ"ש, ואנכי נטעתוך שֹׁרֶק כולה זרע אמת, שלא נקשר בצד האחר, בצד שמאל לבד, אלא נכלל בימין.

מטרם שנימול הוליד את ישמעאל והולידו למטה בחיצוניות, כי הוא פסולת

הקב"ה מהפך זה וחוזרים קליפת מואב ועמון למקומם ואורות השמאל מביאים דינים קשים בעולם.

שהקב"ה מתקן אז את גלגל הסובב, הנוקבא, שאורות המגולים יאירו למטה מחזה, ואז החכמה מתלבשת בחסדים והימין שולט. כי אז חוזרים קליפת מואב ועמון למקומם והשמאל שולט. שמהפך המסיבות והכלים שהיו מתוקנים מתחילה לימין, האורות המכוסים למעלה והאורות המגולים למטה. ועתה נתהפכו, שאורות המגולים למעלה ואורות המכוסים למטה. שדרך זה הוא שליטת השמאל בדינים הקשים שנקשרו במקום הראוי להם. האורות מגולים למעלה מחזה, קליפת מואב, ואורות מכוסים למטה מחזה, קליפת עמון. להפך הסדר בהנוקבא הנקראת עולם, שאורות המכוסים יאירו בה למעלה והמגולים למטה.

שט מואב ועמון עצמן קראו להם שמות. מואב קראה לו על שהוא מאב. הבכירה אמרה בעזות מואב, מואבי הוא, והצעירה גם היא ילדה בן, ותקרא שמו בן עמי, בצניעות אמרה בן עמי, בן עמי, ולא אמרה ממי היה.

שי בתחילה כתוב, ולא ידע בשכבה ובקומה עם ו', וגם נקודה על הו'. יורה שעזרה מלמעלה היה נמצא באותו מעשה, אשר מלך המשיח עתיד לצאת ממנו. ומשום זה נתמלא המילה ובקומה עם ו'. ואצל האחרת כתוב, ובקמה חסר ו', משום שלא יצא ממנה חלק להקב"ה כמו מהבכירה. ועל כן כתוב, רק בהשנייה הבכירה, ובקומה מלא עם ו' ונקודה עליה. ואע"פ שגם מהצעירה יצאו מלכים, כי נעמה העמונית הייתה אשת שלמה ואם רחבעם, אמנם דוד המלך הוא העיקר והוא מלך המשיח.

שיא לא ידע בשכיבה ובקומה. לא ידע שעתידי הקב"ה להקים ממנו דוד המלך ושלמה המלך וכל שאר המלכים ומלך המשיח. כתוב ברות, ותקם בטרם יכיר איש את רעהו, ובאותו היום היה לה קימה ודאי כי נתחבר עימה בועז להקים שם המת על נחלתו, והוקם ממנה כל אלו המלכים וכל איש נעלה שבישראל.

שע"י המשכת ג"ר דשמאל מתגלית המלכות דמידת הדין, וע"כ הצעירה המשיכה רק בחינת ו"ק שהיה כבר מגולה בה המלכות דמידת הדין. ועכ"ז היו קשורים ב' הקליפות ג"ר וו"ק זו בזו והיו מקבלים זו מזו, ולפי שהמשכת הצעירה הייתה מעורבת עם מלכות דמידת הדין הדוחית כל המוחין, ע"כ הייתה כל מעשיה בכיסוי.

ולפיכך נאסרו עמון ומואב לבוא בקהל ה'. כי טומאתם הייתה גדולה, כי מואב נאסר משום שהיה מבחינת ג"ר דהארת השמאל, שאז מלבד שנמשכות בדינים קשים הנה גם מגלות המלכות דמידת הדין, ועמון נאסר משום שמלכות דמידת הדין הייתה בו. אמנם כנגד זה נתקנה הנוקבא דקדושה בעת שהתחתונים מיטיבים מעשיהם, שהאורות המגולים בחכמה מאירים בה מלמטה מחזה ובבחינת ממה למעלה, ובזה מתבטלת קליפת מואב.

וכן בדרך זה מתכללים הקווים דחכמה וחסדים זה בזה, והארת החכמה מתקיימת בכל השלמות. והאורות המכוסים מאירים בה מלמעלה מחזה במקום ג"ר. וכן בחינת המלכות דמידת הדין נתקנה ונגנזה שם מחזה ולמעלה, ואינה פועלת שום דין, ובזה מתבטלת קליפת עמון. והמלכות הממוקת במידת הרחמים המכונה מפתחא, נתקנה מחזה ולמטה של הנוקבא. וכמ"ש, זכה הוא טוב, ואם לא זכה הוא רע, כי אז מתקלקל תיקון שבנוקבא והאורות מאירים בדינים דשמאל, וחוזרות קליפת מואב ועמון לשליטתם ומביאים דינים קשים בעולם.

הקב"ה מסבב סיבות ועשה מעשים בעולם, בנוקבא, המכונה עולם, שתיקן אותה באורות מכוסים מחזה ולמעלה, ואורות מגולים מחזה ולמטה, ועשה זה בבניין הנוקבא כדי שהארת החכמה תתקיים בה. שבדרך זה נכללים הקווים זה בזה והחכמה מתלבשת בחסדים ואז מתקיימת. ואחר שבני אדם מובטחים שהמוחין יתקיימו ואינם שומרים עוד דרכיהם, וחוטאים להמשיך אורות המגולים בהמקום שלמעלה מחזה, אז

ותשובה מועיל רק בחיים ולא לאחר מיתה.

שכז רב יוסף, כשירד לבבל ראה בחורים פנויים מאישה שהיו נכנסים ויוצאים בין נשים יפות ואינם חוטאים. אמר להם, אינכם מפחדים מפני יצר הרע? אמרו לו, אין אנו באים מתערובת רע, מקודש הקודשים נחצבנו. כלומר, שאמרו לו שהוריהם לא היה להם מחשבות זרות בעת שנחצבו מדם, אלא מחשבות קדושות ומקודשות, ועל כן אינם מפחדים מפני היצר הרע.

שכח כל מי שנכנס לעיר ורואה נשים יפות ישפיל עיניו ויאמר, נחצב נחצבתי מן הורים חשובים. מכשול הקשה, הקליפה המביאה הרהורי נשים, צא צא ממני, כי פרי קדוש של שבת הוא, כלומר שנוולד מזיווג של שבת, שאין לקליפות אחיזה בהנוולד מזיווג של שבת. הנכנס לעיר מחייב לומר לחש הזה, משום שהמימות יגיעת הדרך שולט בו וע"כ יכול היצר הרע לשלוט עליו.

שיב בוא וראה הענווה של אברהם, כי אפילו מתחילה כשרצה הקב"ה לעשות דין בסדום, שביקש אז רחמים עליהם, עם כל זה לא ביקש ממנו רחמים על לוט. ואחר כך שכתוב, וירא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן, לא דרש על לוט ולא אמר להקב"ה עליו כלום, אף הקב"ה לא אמר לו כלום, כדי שלא יחשוב אברהם שהקב"ה יגרע משהו מזכותו מחמת זה.

שיג ואברהם לא החשיב את לוט בליבו כלום? הרי אנו רואים שמסר נפשו לעשות מלחמה עם ארבעה מלכים חזקים, אבל מתוך שאהב אברהם את הקב"ה וראה את המעשים של לוט שאינם ישרים כראוי, לכן לא רצה אברהם שבשבילו יעזוב משהו הקב"ה משלו, משום זה לא ביקש עליו רחמים, לא בתחילה ולא בסוף.

שכו והם צועקים ואומרים, אוי ששמענו ליצר הרע ולרכות לשוננו, שמתחרטים ואינו מועיל להם, כי חרטה

עמון ומואב

וכדי להשתלם, הלכה הפסולת ונתדבקה, כי שם מאירה החכמה בלי חסדים, וחיסרון החסדים נחשב פסולת דקו שמאל, אמנם הפסולת דימין קיבלה שם השתלמות כי אינה חסירה יותר מחכמה. ונעשה לצורה שלימה של אילן המדרגות, הנוקבא, אמנם שדירתו הייתה בטומאה. כי הארת השמאל בלי ימין מאיר למקום הטומאה, וכן פסולת הזהב הוא טומאה.

של כשרצה יצחק, קו שמאל דקדושה, להתעורר בעולם בתוקפו של דין הקשה, נתגבר והפריד מדרגות השמאל מקיומם, שהפך שורשים דה" ערי סדום למעלה. שג"ר דמדרגות דשמאל הפיל למטה ואת צורת דין העלה למעלה. ואז נחרכו מדרגות השמאל של הקליפות, והשמאל דקדושה נתחבר ונכלל עם הימין. וע"כ ונתחזק קו הימין, אברהם, כי נכלל

שכט מתוך רצון המלך, נפרד מצד ימין פסולת אחת של צורת חקיקה ומתדבקת בתוך פסולת הזהב שמצד שמאל, ובתוך הטומאה הייתה דירתו ונעשה לצורה אחת של האילן.

קו ימין, חסדים מכוסים, שאין בו הארת חכמה, ובמקומו בבינה הוא בחינת ג"ר. משום שאינה מקבלת חכמה להיותה, כי חפץ חסד הוא. אמנם כשהחסדים מתפשטים למטה לתחתונים הצריכים להארת חכמה, מתגלה בהם פסולת. הצורך להארת חכמה עושה בהם חיסרון, ובכל מקום שיש חיסרון מתדבקות הקליפות, וע"כ נבחן החסרון לפסולת, וזהו פסולת ימין. ומבחינת הקדושה אין זה חסרון, אלא צורת חקיקה לבית קיבול, שאם לא היה החסרון והחלל לא היה שם לעולם בית קיבול לאורות, אבל הקליפות חושבים זה לפסולת.

מהם שלמותו בעולמות. כאשר נתעורר הדין עליהם ונהפכו, זכר הקב"ה את אברהם ושלח משם את לוט, ואז נפרד מהטומאה של סדום, ושב לקדושה.

שליד השקוהו בנותיו יין, שהוא נחש הקדמוני שנכנס בו, והולידו שתי אומות, עמון במכוסה ומואב בנגלה. עמון, המדרגה שלו העבודה זרה, מלכם, עצה של העלם. מואב, מדרגתו פֵעֹר, כולו בנגלה.

שלה כעין זה היו בנותיו. זו אמרה בן עמי, בן יש לי מעמי. לא אמרה ממי הוא, משום שהיה בבחינת העלם. וזו אמרה מואב. מאב הוא זה, מאבי הולדתיו, כי המדרגה שלו הוא פֵעֹר, התגלות.

שלו ובשניים אלו, עמון ומואב, נאחז דוד המלך, כי אחר כך באה רות מן מואב ויצא ממנה דוד המלך. ומן עמון נתעטר דוד המלך באותה העטרה, שהיא עדות לזרעו של דוד, שכתוב, ויתן עליו את הנזר ואת העדות. ונזר מן מלכם, מדרגת בני עמון, שכתוב, ויקח את עטרת מלכם.

שליז מלכם הוא מדרגת בני עמון, שכתוב, ותהי על ראש דוד, ומשם היה עדות לבניו לעולם, ובה ניכר מי שהוא מן בניו של דוד הראוי למלוכה, אם היה יכול לישא הכתר על ראשו, ודאי אמרו שהוא מזרע דוד, שאפילו באותו יום שנוולד היה יכול לסבול את כתר על ראשו, אעפ"י שמשקל כיכר זהב ואבן יקרה הייתה. ואדם אחר חוץ מזרעו לא היה יכול לסבלו. וזהו שכתוב ביואש, ויתן עליו את הנזר ואת העדות.

שלה ובשתי מדרגות הללו נאחז דוד המלך, והם תוקפה של מלכותו להתגבר על כל שאר האומות, שאם לא היה נכלל בצד שלהם לא היה יכול להתגבר עליהם. וכל המדרגות של שאר אומות העולם היו כלולות בדוד, כדי להתגבר ולהתחזק עליהם.

שליט ויעל לוט מצוער וישב בהר. כתוב, לעלוקה שתי בנות הב הב. אלו הן שתי בנות של יצר הרע, שהן מעוררות את היצר הרע לשלוט בגוף. אחת היא נפש שמגודלת תמיד בגוף, ואחת היא נפש

משמאל וקיבל ממנו ג"ר, אשר עם זה נתקנה ג"כ הפסולת שלו שאינו צריך יותר להתדבק בפסולת הזהב, ונמצא שתפריד אותה הצורה מתוך הטומאה.

שלא נחש הקדמוני נכנס בפירותיו של אילן, והוא יין ששתה, והוליד שתי מדרגות קשורות זו בזו. ואלו המדרגות סובבות בצד הטומאה, אחת נקראת מלכם ואחת נקראת פֵעֹר. אותה פסולת הימין שע"י התדבקותה בפסולת הזהב, קיבלה צורה אחת של האילן, הנוקבא דז"א, ואחר מהפכת סדום חזרה לקדושה הנחשבת עתה לפירי של האילן, והיא שתה יין המשכר, שהוא נחש הקדמוני, שנכנס בה המסית להמשיך הג"ר דחכמה כמו במעשה דעץ הדעת, ואז הפרי הוליד ע"י מעשה ב' קליפות מלכם ופֵעֹר. ב' עבודה זרות.

שלב זו עצה נסתר, וזו עצה נגלית. פֵעֹר מנגלה כל מעשיו, כלומר עבודת בנגלה. מלכם בנסתר ומכוסה, כל מעשיו, עבודתו, בסתר. מאלו השניים נפרדו מיני טומאות הרבה למינן, ומסבבים את ים הגדול, הנוקבא, ואת כל בחינות הטומאה.

כי נמשכו בהסתת הנחש ב' קליפות, שהם ג"ר וו"ק דהארית השמאל. שבטומאה, פֵעֹר הוא ג"ר ומלכם הוא ו"ק. והיו מסודרות בהיפוך מהנוקבא דקדושה, כדרך הטומאה שהוא הפוכה לקדושה. כי בנוקבא דקדושה, ג"ר מחזה ולמעלה מכוסה מהארית חכמה. ומחזה ולמטה במגולה, שהארית חכמה מתגלית שם. ויש בה ב' נקודות מפתחא ומנעולא. מנעולא גנוז בג"ר שבה, והמפתחא שולט בה בגלוי בו"ק שמחזה ולמטה. ואלו ב' הקליפות הם בהיפך, כי הקליפה דפֵעֹר בחינת ג"ר שמחזה ולמעלה המגולה, והקליפה דמלכם בחינת ו"ק שמחזה ולמטה המכוסה. וכן בקליפת פֵעֹר שמחזה ולמעלה מושל המפתחא, ובקליפת מלכם שמחזה ולמטה מושלת המלכות דמידת הדין הבלתי ממותקת.

שליג ומה שנעשה בעולמות, נעשה גם כן בנשמות למטה. לוט, פסולת הימין, נפרד מאברהם ושם משכנו באנשי סדום, שהם פסולת הזהב מצד השמאל, וקיבל

שבהרים. ויודעים שבני אדם מונעים את עצמם ללכת במקומות אלו. מה עשו? בחרו מהם אותו אשר יש לו לשון חדה יותר מכולם, אותו היודע לפתות אנשים, שיצא מהם וישב בדרך הישר במקום שכל בני העולם עוברים שמה. כיוון שהגיע לבני העולם, מתחיל להתחבר שם עימם עד שמושך אותם לרשתו ומביאם למקום האיום שהשוודים שמה והורגים אותם. כן דרך היצר הרע, שמפתה את בני העולם עד שמאמינים בו, ואז מביאם למקום חיצוני מות.

המתאוה לתאוות רעות ולכל תאוות הרעות שבעולם הזה, זו היא בכירה, והראשונה היא צעירה.

שמ ויצר הרע לא התחבר. ויצה"ר, תמיד אינו מתחבר אלא בשתי נפשות הללו, כדי לפתות לבני אדם, וכדי שיאמינו בו ויוכל להובילם למקום שזורקים בהם חצי מוות ויבקיעו אותם, כמ"ש, עד יפלח חץ כבדו.

שמא וזה דומה לשוודים החומסים בהרים, ומסיתרים עצמם במקום איום

ויאמר, אחותי היא

אלקים, כי מצד הדין הם באים, והשם אלקים יורה דינים. ועל כן כתוב, ויבוא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה. רק מלאך הממונה על עמו ולא הקב"ה.

שמז שפת אמת תיכון לעד, זהו אברהם. שכל דבריו בתחילה ובסוף היו אמת. ועד ארגיעה לשון שקר, זהו אבימלך.

שמח באברהם נאמר, ויאמר אברהם אל שרה אשתו, אחותי היא. וזהו כמו במצרים, שאמר על השכינה שהייתה עם שרה, אחותי היא. אף כאן אמר אחותי היא, על השכינה. ואברהם בחכמה עשה הכל.

שמט מהו הטעם שהשכינה נקראת אחות? לפי שאברהם מצד הימין אמר, אחותי היא. כמ"ש, אחותי רעייתי יונתי תמתי, וע"כ קראה אברהם תמיד אחותי משום שנתדבק בה, ולא ימוש זה מזה לעולם.

לפי שאברהם בחינת חסד, אשר בגדלות עולה ונעשה חכמה, או"א עליונים שזיווגם תמידי. וכשהשכינה עולית שם היא נמצאת גם עם אברהם בזיווג שלא נפסק, ואז נקראת השכינה בשם אחותי, ולא בשם אשתי. כי אחות היא מצד ימין, ואישה מצד שמאל בסוד אש ה'.

שנ בסוף כתוב, וגם אָמְנָה אחותי בת אבי היא, אך לא בת אמי. וכי היה כן באמת, הלוא בת הרן הייתה? אלא הכל על השכינה אמר: אחותי היא, שבתחילה הוא כמ"ש, אמור לחכמה אחותי את, ואח"כ

שמב ויסע משם אברהם ארצה הנגב. כל מסעותיו היו לצד דרום, חסד, יותר מלצד אחר. כי בחכמה עשה זה כדי להתדבק בדרום, חסד.

שמג ויאמר אברהם אל שרה אשתו, אחותי היא. אין לאדם לסמוך על נס, ואם הקב"ה עושה פעם נס לאדם, אין לו לסמוך על הנס בפעם אחר, משום שלא בכל שעה ושעה יקרה נס.

שמד ואם אדם מכניס עצמו במקום שהנזק גלוי לעין, הנה מתבטלת בזה כל זכותו שעשה מקודם לכן. כמ"ש, קטונתי מכל החסדים ומכל האמת. ואברהם אחר שעלה ממצרים וניצל פעם אחת, למה הכניס עצמו עתה בצער כבתחילה, ושוב אמר אחותי היא?

שמה אלא אברהם לא סמך על עצמו כלום. כי ראה את השכינה תמיד במשכנה של שרה, שלא סרה משם. ומשום שהשכינה הייתה שם, סמך אברהם עליה ואמר אחותי היא. כמ"ש, אמור לחכמה אחותי את, שפירושה, להשכינה שנקראת חכמה, ועל כן אמר אחותי היא.

שמו ויבוא אלקים אל אבימלך. וכי יבוא הקב"ה אל רשעים, כמ"ש, ויבוא אלקים אל בלעם, ויבוא אלקים אל לבן? הלוא רשעים היו? אלא הוא הממונה, השליח שנתמנה עליהם היה. כי לכל אומה יש לה שר בשמיים, משום שכל המלאכים בעת שעושים שליחות מה' מקבלים שם

של כוכבים ומזלות ועבדו להם, ואברהם היה מתדבק עם האמונה, ואמר על השכינה, אחותי, שלא נפרד לעולם. וסימנך, ולאחותו הבתולה הנאמר לכהן, שהכהן הוא מקום שאברהם, ימין וחסד, שורה בו, וע"כ נקראת השכינה אליו ולאחותו הבתולה, כי מצד ימין נקראת השכינה אחות וכן בת.

שנד כתוב, את ה' אלקיך תירא. את, היא מדרגה הראשונה מעשר ספירות ממטה למעלה, הנוקבא, מקום היראה של הקב"ה. ועל כן כתוב תירא. כי שם בהנוקבא צריך האדם לירא מפני ריבונו משום שהיא דין.

שנה ואותו תעבוד. אותו, זה הוא מדרגה עליונה, יסוד דז"א, העומדת על הנוקבא ואינן נפרדות זו מזו לעולם. אַת ואותו דבקים זה בזה ואינם נפרדים. ואותו, מקום ברית, אות הוא לעולם, יסוד. כי עבודה אינה שורה באת, ואינה עניין לעבוד אלא לירא. אבל עבודה היא למעלה ביסוד דז"א הנקרא אותו. ומשום זה כתוב, ואותו תעבוד.

שנו ובו תדבק. במקום שנוהג דבקות להידבק, שהוא הגוף השורה באמצע, קו אמצעי, ת"ת, העומד באמצע ב' הידיים, חסד וגבורה, ב' הקווים ימין ושמאל. ובשמו תשבע, הוא מקום שביעי של המדרגות, כשהנוקבא בסוד שבת. הנוקבא נקרא אַת בייחוד, את ואותו, שהייחוד הוא מקו ימין המקבל מאו"א עליונים. ונקראת, ובשמו תשבע כשמקבלת מקו אמצעי המוחין דשבת, שאז נקראת שביעי.

שנוז משום זה נתדבק אברהם באמונה, בהשכינה, במדרגת אחות, כאשר ירד למצרים וכאשר הלך לארץ פלשתים, בדומה לאדם הרוצה לרדת לתוך בור עמוק, והוא מתירא שלא יוכל לחזור ולעלות מתוך הבור. מה עשה? קשר חבל אחד למעלה מן הבור, אמר, מאחר שקשרתי קשר הזה אכנס שמה מכאן ולהלאה. כן אברהם, בשעה שרצה לירד למצרים, מטרם שירד שמה, קשר מתחילה קשר של אמונה להתחזק בו ואחר כך ירד שמה.

שנה וכן עשה גם כן כשנכנס לארץ

כתוב, וגם אָמְנָה. מהו וגם? הוא להוסיף ביאור על מה שאמר בתחילה. אחותי בת אבי פירושו, שהשכינה היא בת לחכמה העליונה, או"א עליונים הנקראים אבא. ומשום זה נקראת השכינה אחותו ונקראת חכמה.

אך לא בת אמי. אמי נמשכת ממקום התחלת הכל, סתום מכל, א"א, שממנו נמשך הבינה החוזרת להיות חכמה, שהיא מתלבשת בישסו"ת שהם נקראים אמא. והשכינה אינה בת, אלא שהיא כאמא עצמה כי מלבישה עליה, ולהיותה שמאל, מצד אמא, ותהי לי לאישה באחותו ובחביבות, שכתוב, וימינו תחבקני, כי חושקת לחסדים שבימין כדי שהחכמה שבה תתלבש בחסדים, והכל הוא החכמה. וזהו שהוסיף ביאור, שמה שאמר עליה אחותי הוא מצד או"א, שמצידים היא בת והיא אחות, ואינה ראויה לאישה, להיותה מימין. אבל מצד ישסו"ת שהם אמא, אינה בת ואינה אחות, אלא אישה, אש ה', וראויה לזיווג.

שנא בתחילה כשירדו למצרים אמר, אחותי היא כדי להתדבק עם האמונה, וקרא לה אחותי, כדי שלא יטעו באלו המדרגות שמחוץ לקדושה. אף באבימלך אמר, אחותי היא, כדי שלא יסורו מן אמונה כראוי.

שנב כי אבימלך וכל יושבי הארץ היו הולכים אחר עבודה זרה, ואברהם נתדבק באמונה, ומשום זה נכנס שמה ואמר על השכינה, אחותי היא. מה אחות אינה נפרדת מן האח לעולם, אף כאן כך, שאברהם היה דבוק עם השכינה באופן שלא יפרד ממנה לעולם. כי אישה יכולה להיפרד מבעלה, אבל אחות אינה נפרדת מהאח, כי שני אחים לא יוכלו להיפרד זה מזה לעולם. כי אח ואחות נמשכים מאו"א עליונים שהזיווג שלהם אינו נפסק לעולם. ועל כן גם אח ואחות אינם נפרדים לעולם. אבל איש ואישה נמשכים מישסו"ת, שזיווגם נפסק ואינו תמידי, לכן איש ואישה יכולים להפרד גם הם.

שנג ומשום זה אמר אברהם, אחותי היא, כי כולם היו להוטים אחרי האורות

לזה אברהם, לא הלך לעשות מלחמה ולא סמך על הנס, אלא צערו של לוט הוציאו מביתו ולקח עימו כסף לפדותו. ואם לא יוכל לפדותו, ימות עמו יחד בשביה. אלא כיוון שיצא, ראה את השכינה מאירה לפניו וכמה צבאות מלאכים מסביב לו. בשעה ההיא רדף אחריהם והקב"ה הרג אותם. כמ"ש, ורשעים בחושך ידמו.

שסג רגלי חסידו ישמור, זהו אברהם. וכשיצא ללחום עם המלכים, נתחבר יצחק עימו ונפלו לפניו. ואם יצחק לא היה מתחבר עם אברהם, לא היה יכול ללכותם. וכמ"ש, ורשעים בחושך ידמו. כי לא בכוח יגבר איש, אע"פ שהכוח נמצא תמיד בימין, אברהם, עם כל זה אם הימין לא היה נכלל בשמאל, יצחק, לא היו המלכים נדחים לפניו.

שסד רגלי חסידו ישמור. בשעה שאדם אוהב את הקב"ה, הקב"ה אוהב אותו בכל מה שהוא עושה ושומר דרכיו, כמ"ש, ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

שסה כמה היה חביבותו של אברהם אל הקב"ה, כי בכל מקום שהיה הולך, לא היה חושב על שלו כלום, אלא רק להדבק בהקב"ה בלבד. ומשום זה, ורגלי חסידו ישמור. וזו היא אשתו, כי רגלי רומז על אשתו, שכתוב, ואבימלך לא קרב אליה, וכתוב, כי על כן לא נתתיך לנגוע אליה.

שסו בפרעה כתוב, וינגע ה' את פרעה... על דבר, היא אמרה. שרה אמרה להקב"ה הכה, והקב"ה היה מכה. ועל כן כתוב, רגלי חסידו ישמור, ורשעים בחושך ידמו. אלו הם פרעה ואבימלך, שהקב"ה עשה בהם דינים בלילה, בחושך. כי לא בכוח יגבר איש. איש, זה אברהם, שכתוב, ועתה השב אשת האישי.

פולשתים. ועל כן, שפת אמת תיכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר, זהו אבימלך שאמר, בתום לבבי ובנקיון כפי, וכשהשיב לו אלקים, מה כתוב, גם אנכי ידעתי כי בתום לבבך עשית זאת, ולא כתוב ניקיון כפיים כמו שאמר אבימלך. הרי שאבימלך היה משקר במה שאמר, ובניקיון כפיים, וע"כ כתוב עליו, ועד ארגיעה לשון שקר.

שנט כתוב, רגלי חסידיו ישמור. חסידו כתוב בלי י', שהמשמעות חסיד אחד, אברהם, שלא הסיר שמירתו ממנו לעולם. רגלי, זו היא אשתו של אברהם, שהקב"ה שלח שכינתו עימה ושמר אותה תמיד.

שס רגלי חסדו ישמור. כתוב חסדו בלי י', שהמשמעות אחד, אברהם, שהקב"ה הלך עימו תמיד כדי שלא יוכלו להזיקו. ורשעים בחושך ידמו, אלו הם המלאכים שהרג הקב"ה באותו הלילה שאברהם רדף אחריהם.

שסא כתוב, בחושך ידמו. לילה, הנוקבא, שנקשר בחושך והרג אותם. אברהם רדף והלילה הרג אותם. כמ"ש, ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם. ויחלק עליהם לילה, זהו הקב"ה שחלק הרחמים מן הדין, כדי לנקום נקמת אברהם. ומשום זה כתוב, ורשעים בחושך ידמו. ויכם, ויכום היה צריך לומר, לשון רבים, כי אברהם ועבדיו היכו אותם. אלא זהו הקב"ה, שהוא הכה אותם. כי לא בכוח יגבר איש, כי הוא ואליעזר היו בלבדם, כי אליעזר בגי' שי"ח, והיינו שי"ח ילידי ביתו שאומר הכתוב.

שסב במקום שהנזק מצוי, לא יסמוך אדם על הנס. ואין לך מקום שהנזק מצוי בו, כזה שאברהם הלך אחר ארבעה מלכים לרדוף אחריהם ולעשות עימהם מלחמה. ולמה סמך עצמו על נס? כשהלך

עומד על ימינו לשטנו

נמצאים שמה וזהו מלאך ה'.
שסח והשטן עומד על ימינו לשטנו. זהו יצר הרע, שהולך ומשוטט בעולם ליטול נשמות ולהוציא רוחות מבני

שסז ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה', והו יהושע בן יהוצדק. מלאך ה', זהו מקום שנקרא צרור, שנשמת הצדיק קשורה בו. וכל נשמות הצדיקים

ים סוף, הוא קשה לפניו. כי הכל למעלה נעשה בשלמות, כולו כאחד ובמקום אחד נעשה, או נס או דין, ולא לחצאים, שיהיה חציו נס וחציו דין.

שעג לפיכך, אין הקב"ה עושה דין ברשעים עד שנשלמו בעונם. כדי שלא יצרך להציל חלק מהם מן הדין. וכמ"ש, כי לא שלם עוון האמורי עד הנה. וכתוב, בסאקָה בשלחה תריבנה. ועל כן היה השטן משטין על יהושע שיישרף ביניהם, כדי שלא יהיה חציו דין וחציו נס, עד שאמר לו, יגער ה' בך השטן. מי אמר לו יגער ה'? זה מלאך ה', שאמר לשטן יגער ה' בך השטן.

שעד כתוב, ויאמר ה' אל השטן, יגער ה' בך השטן. הרי שהקב"ה הוא האומר ולא מלאך? זה גם במשה בסנה, שכתוב, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש. וכתוב, וירא ה' כי סר לראות, שפעם כתוב מלאך ה', ופעם מלאך, ופעם ה'. אף כאן, אע"פ שכתוב מקודם, ויאמר ה' אל השטן, יתכן שיהיה מלאך כמו במשה. ומשום זה אמר לו, יגער ה' בך השטן, ולא אמר, הנני גוער בך, כי אם ה' היה האומר, היה צריך לומר לו הנני גוער בך השטן, אלא שהאומר היה מלאך.

שעה כעין זה, ביום שנמצא דין בעולם, והקב"ה יושב על כיסא דין, אז נמצא שם שטן הזה המשטין למעלה ולמטה, והוא נמצא כדי להשחית העולם וליטול נשמות בני אדם, כי הוא השטן, הוא מלאך המוות.

העולם, ולהשטין על הבריות למעלה ולמטה. וזה היה בעת שהטיל אותו נבוכדנצר, ליהושע הכהן הגדול, לאש, ביחד עם נביאי השקר, ואז היה השטן משטין עליו למעלה כדי שיישרף עימהם.

שסט כך זרכו של השטן, שאינו מקטרג אלא בשעת הסכנה. ובשעה שהצער שורה בעולם יש לו רשות להשטין ולעשות דין. אפילו בלי דין, כמ"ש, ויש נספה בלא משפט. לשטנו, מה שהיה משטין, או כולם יהיו ניצולים או כולם יהיו נשרפים. כי בשעה שניתן רשות למשחית להשחית אין הצדיק ניצל ממנו יותר מן הרשע.

שע משום זה, בשעה שהדין שורה בעיר צריך אדם לברוח מטרם שגלכד שם בידי המשחית, כי כיוון שהמחבל שורה במקום עושה לצדיק כמו לרשע. וכל שכן שהיו שלושתם ביחד, יהושע כהן גדול עם שני נביאי השקר אחאב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיה, והיה השטן תובע, או שישרפו כולם או שיצילו כולם, כי כשנעשה נס, אינו נעשה חציו נס וחציו דין, אלא כולו בשווה, או נס או דין.

שעא והרי בזמן שביקע הקב"ה את הים לישראל, היה קורע את הים לישראל והלכו ביבשה, והמים היו חוזרים מצד אחר, וטבעו את המצרים ומתו. ונמצא נס מכאן ודין מכאן אע"פ שהיו הכל ביחד?

שעב וזה הוא שקריעת ים סוף היה קשה לפניו. כי כאשר הקב"ה עושה נס ודין ביחד, אינו במקום אחד ולא בבית אחד, ואם נעשה במקום אחד כמו בקריעת

וערפו העגלה בנחל

המשיח. כי חרבו של מלאך המוות זה גילוי נקודת המנעולא בגוף האדם, שאינה ראויה לקבל אור. ונקודה זו לא תתקנה עד תחיית המתים, וע"כ אין העולם יכול לצאת מעונשו. והקב"ה יקים ישני עפר לתחיה. שכתוב, בילע המות לנצח. וכתוב, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ועד אז הוא עומד ליטול נשמות מכל בני אדם שבעולם הזה.

שעו כתוב, ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר... וערפו שם את העגלה בנחל. והדין הוא לערוף אותה בגרון.

שעז אוי לעולם הנמשך אחר העגלה, שמשום זה צריכים לעורפה. כי מאותו יום שהנחש, שאדם הראשון נתפתה בו, שלט על אדם ושלט על בני העולם, הוא עומד להשטין על העולם. והעולם אינו יכול לצאת מעונש מיתה עד שיבוא מלך

צריכים לתיקון ב'.
שפ שור, פרה, עגל, עגלה. כולם נמצאים בסוד עליון, ולפיכך בעגלה מתקנים אותו. וכמ"ש, ידינו לא שפכה את הדם הזה. לא שפכה, וגם לא גרמנו את מיתתו. ובזה לא נמצא מקטרג עליהם, ועל הכל נותן הקב"ה עצה לעולם, כי אמר שצריכים ב' תיקונים לעוון הרציחה:

א. לחזור ולהמשיך הג"ר אל המלכות.
 ב. להעביר הקטרוג מן ג"ר של המלכות. ותיקון הא' נעשה ע"י הבאת העגלה והורדתה לנחל איתן. כי הארת השמאל נקרא פני שור. ויש בה ד' מדרגות חו"ב תו"מ, והן שור פרה עגל עגלה. וכל בחינה מתקן את הבחינה שכנגדה, וכיוון שצריכים לתקן כאן את המלכות, על כן מביאים עגלה שהיא כנגד המלכות, כדי לעורר למעלה המשכת מוחין דג"ר דשמאל אל המלכות. אמנם כיוון שנמשכים הג"ר דשמאל להמלכות, יש פחד מפני קטרוג השטן, אחיזתו בהשמאל. ע"כ צריכים לתיקון הב', להעביר את הקטרוג שהוא לערוף את העגלה בנחל, שע"י עריפה זו מבטלים ג"ר דג"ר דהארת השמאל ונשארים רק ו"ק דג"ר, שאז אין יותר אחיזה אל השטן במוחין הללו.

ונודע שלכל תיקון עליון צריכים לעורר מלמטה בחינת מעשה ודיבור. וע"כ צריכים ג"כ שיאמרו הזקנים, ידינו לא שפכה הדם הזה, שחוזרים וממשיכים ג"ר למלכות שנסתלקו ממנה בעוון שפיכת דמים, והוא כנגד המעשה דהבאת העגלה לנחל איתן שזה תיקון א'. ועיינו לא ראו, היינו הסתרת הג"ר המכונים ראייה, שבוה מעבירים את קטרוג הנחש מהארת השמאל, שזה תיקון הב' כנגד המעשה של עריפת העגלה. תיקון הא' להמשכת הג"ר דשמאל, תיקון הב' להעביר קטרוגו של השטן.

שעה כל בני העולם נשמתם יוצאת ע"י מלאך המות. היינו בגילוי נקודת המנעולא. ואם תאמר גם אדם זה שנמצא חלל, יצאה נשמתו ע"י מלאך המות, אינו כן, אלא מי שהרגו, הוציא נשמתו, קודם שהגיע זמן שליטתו של מלאך המוות, כלומר קודם שהגיע הזמן שתגלה בו נקודת המנעולא, שהמלאך המוות אינו יכול עוד לשלוט עליו ולהמיתו. והרוצח עם רציחתו מעלה כוח הצמצום שבמנעולא להכלים דמפתחא שבמלכות שהם כלים דבינה, וחוזרת המלכות לנקודה בלי אורות החיים. ועם פגם הזה שבמלכות הרוצח נוטל נשמת אדם הנרצח. ונמצא שעוון רציחה, מוסיף כוח הטומאה גם בכלים הטהורים שמבינה.

שעט משום זה כתוב, ולא רץ לא יכופר... ולא די רוצחים, שהנחש הרע, עומד להשטין על העולם בחנם, ומקטרג תמיד, אע"פ שלא חטאו. כל שכן בעת שגוזלים ממנו מה שיש לו ליטול, אשר עם גזלה הזו שגוזל ממלאך המוות, מוסיף טומאה ופוגם גם בכלים הטהורים של המלכות הבאים מבינה, ומסלק האורות מכל פרצוף המלכות. וע"כ כתוב, ולא רץ לא יכופר... כי אם בדם שופכו. שצריכים לכפר על הארץ, המלכות, להחזיר לה ג"ר דאורותיה שנסתלקו ממנה בעוון הרוצח. והקב"ה מרחם על בניו, וע"כ מקריבים עגלה כדי לתקן על ידו ב' דברים:

א. מה שניטל נשמת האדם מן הנרצח, שע"ז פרחו אורות ג"ר מהמלכות וצריכים להחזיר לה ג"ר.

ב. שלא יקטרג על העולם. כי אחר שנמשכו לה ג"ר בתיקון א', יש כוח לנחש לקטרג על העולם, וסותם אורות העולם, ע"ז שנאחו בג"ר הללו הנמשכים מקו שמאל. וע"כ כדי להעביר הקטרוג

ר"ה ויום הכיפורים

בשופר ולעורר קול הכלול ממים אש ורוח, חג"ת, שנעשו בו אחד, ולהשמיע אותו הקול מתוך השופר.

שפא ביום ראש השנה ויום הכיפורים שהדין בעולם והשטן עומד לקטרג, שישראל צריכים אז להתעורר

מעוררים קול אחד למטה שהוא כלול מאש מים רוח, היוצאים מתוך השופר, כן מתעורר כנגדם למעלה בשופר העליון, בבינה. כי הכוח לתקוע הוא אש, והקול נעשה ע"י רוח, ועם הרוח יוצא ג"כ זיעה והבל שהוא מים. והם מעוררים ג' קווים עליונים שבבינה שממנה נמשכים המוחין לז"א ולמלכות. וקול, הכולל אש מים ורוח, שעלה מלמטה, המסך, ניתקן ויוצא זה מלמטה, דהיינו המסך, וזה מלמעלה, קומת החסדים, היוצאת על המסך וניתקן העולם, המלכות, והרחמים נמצאים.

שפג והמקטרג נבוך, שחשב לשלוט בדין ולקטרג בעולם. שלא עלה על דעתו שג"ר דשמאל יתמעטו פעם, ויתעלם שליטתו וקטרוגו, ורואה שהרחמים מתעוררים. והוא נבוך, וכוחו רפה, ואינו יכול לעשות מאומה, והקב"ה דן את העולם ברחמים. ואם תאמר שדין נעשה במה שנתמעטו הג"ר דקו שמאל ע"י קול שופר, אינו כן, אלא שנתחברו רחמים בדין והעולם נדון ברחמים.

כי בעליית קול שופר מלמטה, בהעלאת מ"ן דמסך דחיריק, יצאה קומת חסדים, קו אמצעי, על המסך שהוא נקרא יעקב, רחמים, והעולם מקבל הרחמים מן קו אמצעי. ולפיכך אין התמעטות ג"ר דשמאל נחשב לדין, כי זולת זה, לא היו מתגלים הרחמים בעולם.

שפד כתוב, תקעו בחודש שופר בפסח ליום חגנו. בפסח, שנתכסה הלבנה, המלכות. כי אז מחמת הארת השמאל שולט אותו נחש הרע, ויכול להזיק העולם. וכאשר מתעוררים הרחמים ע"י תקיעת שופר, עולה הלבנה ונעברה משם, מהארת השמאל, מטעם שנתמעטו הג"ר ע"י קול שופר. והשטן נבוך ואינו יכול לשלוט והוא נעבר מן הלבנה ואינו קרב עוד שם. כי אחר התמעטות הג"ר דשמאל אין לו עוד מה לינוק ממנה או לקטרג. ועל כן ביום ראש השנה צריכים להומם את השטן, בדומה למצב הנעור משנתו ואינו יודע מאומה.

שפה ביום הכיפורים צריכים לנהוג עם השטן בנחת, ולעשות לו נחת רוח עם

י"ב חודשי השנה הם תיקון המלכות מתחילתה עד סופה. וכיוון שסופה אינו נשלם לגמרי עד גמר התיקון, ע"כ צריכים בכל שנה לחזור ולתקנה. וע"כ בכל ראש השנה אנו מתחילים מבראשית תיקון המלכות, כמו שנאצלה ביום ד' דמעשה בראשית, כמ"ש, ויעש אלקים את שני מאורות הגדולים, שאז הייתה בשלימות ג"ר דהארת השמאל, שהוא הארת השורוק, חכמה בלי חסדים. וע"כ קטרגה הלבנה: אין ב' מלכים משתמשים בכתר אחד, שלא הייתה יכולה לסבול חיסרון החסדים. וזה קטרוג השטן גם כן, שקטרוגו נאחז בהמלכות להמשיך דינים כל אימת שמאירים ג"ר דשמאל. וצריכים להעביר אחיזת השטן וקטרוגו מן המלכות בעת ההוא. כיוון שנגלו בר"ה ג"ר דשמאל, עומד אז השטן לקטרג על המלכות.

וכדי להעביר קטרוג השטן, צריכים לעשות פעולה לבטל ג"ר דג"ר של הארת השמאל כמו שנעשה ע"י עריפת העגלה, וע"י אמירת הזקנים ועינינו לא ראו בתיקון הב'. ופעולה זו זה הקול שמעלים ע"י השופר. ונודע שיש ב' מיני קולות:

א. קול המלכות הבלתי נמתקת בבינה.
ב. קול הבינה או מלכות הנמתקת בבינה, שאז קולה כקול הבינה, שקול דבינה מעלים כדי למעט הג"ר דג"ר.

בינה מכונה שופר, המסך דחיריק, שעליו יוצא קו אמצעי המייחד ב' הקווים ימין ושמאל זה בזה. קול כלול בג' קווים המכונים: מים אש רוח. וע"י המסך הזה נעשו ג' קווים אחד, ועי"ז נתמעט ג"ר דג"ר מהשמאל. ואז מסתלק קטרוג השטן מהמלכות.

שפב וקול ההוא עולה עד המקום שכיסא הדין יושב, לג"ר דשמאל, שהקטרוג נאחז שם, שממעט ג"ר דג"ר אשר שם, ועולה המלכות מכיסא דין לכיסא רחמים. ואחר שמגיע קול הזה מלמטה, הנה קול יעקב ניתקן למעלה, שהוא קומת החסדים היוצאת על המסך דקו אמצעי, ת"ת, יעקב, רחמים. ואז נתעורר הקב"ה ברחמים. כי כמו שישראל

לאותו הזמן שהוא עתיד להחיות המתים, עד שהיא נפקדת לזמן שהוא כמו שנתבשרה. וכמ"ש, וה' פקד את שרה כאשר אמר. והוא היום שהקב"ה שמח במעשיו. וכמ"ש, ישמח ה' במעשיו.

תז ויהי אחר הדברים האלה... קח נא את בנך. דומה לאומן המוציא כסף ממקורות הארץ, תחילה מכניס את החומר באש שורפת, עד שיוצאת ממנו כל זוהמת הארץ ונשאר הכסף. אבל אינו עוד כסף שלם. חוזר ומכניסו באש כבתחילה, ומוציא ממנו הסיגים, ואז הוא כסף שלם בלי תערובת דבר אחר.

תח כך הקב"ה, מכניס את גוף הזה תחת הארץ, עד שנרקב כולו ויוצא ממנו כל הזוהמא הרעה. ונשאר ממנו מלוא כף רקב. והגוף חוזר ונבנה ממנו. ועדיין הוא גוף בלתי שלם.

תט לאחר אותו יום הגדול, שכתוב, והיה יום אחד, הוא יודע לה', לא יום ולא לילה. שמסתתרים כולם בעפר כבתחילה. כמו בקבר מטרם התחייה, מפני הפחד והעוז של הקב"ה. וכמ"ש, ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאוונו. ויוצא נשמתם, ונעכל שם אותו כף רקב, ונשאר הגוף הנבנה שם כאור השמש וזוהר הרקיע, שכתוב, והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע. ואז הכסף שלם, גוף שלם בלי תערובת דבר אחר.

תי גוף מאיר יטיל הקב"ה מלמעלה, שכתוב, כי טל אורות טלך. וכתוב, הנה ה' מטלטלך. ואז יקראו קדושים עליונים. שכתוב, קדוש יאמר לו. וזה הוא שנקרא תחיית המתים האחרונה. ולא יטעמו עוד טעם של מוות, שכתוב, בי נשבעתי נאום ה'. ובזמן ההוא מתפללים הצדיקים שלא יתנסו בזה יותר.

תיא כתוב, וישא אברהם את עיניו וירא, והנה איל. רשעי עולם נקראים אילים. וילך אברהם ויקח את האיל, שהם מזומנים עוד להתנסות בכל נסיון רע. והצדיקים ישארו לעתיד לבוא כמלאכים העליונים הקדושים, לייחד את שמו. וע"כ כתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. מכאן ואילך פיתחו הפתח, שיכולים מעתה

השעיר לעזאזל שמקריבין לו, ששולחים המדברה ששם מקומו. ואז נהפך להיות מליץ טוב על ישראל. אבל ביום ראש השנה נעשה נבוך, ואינו יודע ואינו יכול לעשות מאומה. כי רואה התעוררות רחמים עולה מלמטה, ורחמים מושפעים מלמעלה, והלבנה, המלכות, מתעלה ביניהם. אז הוא נבוך ואינו יודע כלום ואינו יכול לשלוט.

שפו והקב"ה דן את ישראל ברחמים, ומרחם עליהם ונותן להם זמן כל אלו עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, לקבל כל אלו השבים לפניו לכפר להם עוונותיהם, ומעלה אותם לקדושת יום הכיפורים.

שפז ועל כן לתיקון כל ציוה הקב"ה לישראל, לעשות המצווה של תקיעת שופר:

א. שלא ישלוט עליהם מי שאינו צריך. להעביר שליטת השטן וקטרוגו.
ב. שלא ישלוט עליהם הדין, אלא שישרה עליהם הרחמים. ויהיו זוכים כולם לרחמיו בארץ כרחם אב על בנים. והכל תלוי בהתעוררות התחתונים, במעשה ובדיבור.

תד צדיק שזכה לעלות לאותו כבוד העליון, צורתו נחקקה בכיסא הכבוד. וכן כל צדיק וצדיק נמצאת צורתו למעלה בגן עדן, כמו שהייתה למטה בעולם הזה. כדי להבטיח את הנשמה הקדושה, בתחיית הגוף שבעולם הזה.

תה כתוב, שמש ירח עמד זְבֻלָּה. ללמדנו שהגוף והנשמה עומדים בחדר הקדוש העליון של מעלה, ומאירים באותה הצורה שהיו עומדים בארץ, בעוה"ז, ומזונה של עולם הזה מהנאת הנשמה. והיא עתידה להתלבש בעצם לזו, הנשאר קיים בארץ עד לתחיית המתים, שהארץ מתעברת ממנו ופולטת פסולת שלו החוצה, וזו הצורה שנקראת קדושה.

תו וכאשר אותה הצורה של עוה"ז, נמצאת למעלה, היא באה בכל ראש חודש להשתחוות לפני המלך הקדוש. שכתוב, והיה מדי חודש בחודשו. והמלך הקדוש מבשר לה ואמר, למועד אשוב אליך,

ותפסוהו להרגו, היו אומרים לו מה שמך, ואם היה יהודי היו הולכים עימו ומציאים אותו מבין ההרים. ואם היה אדם אחר שאינו יהודי, הרגו אותו. והיה אומר רבי יוסי, ובכל זאת ראויים המה לבוא לחיי עולם הבא.

תכג וה' פקד את שרה כאשר אמר. פקידה נוהג בנוקבא, זכירה בדכר.

לכנוס אלי כל מי שרוצה, כי כבר גמר לומר סודות הנעלים ביותר.

תטו אם כן כבוד גדול הוא זה למצרים, שאינו דומה מי שתפסו מלך למי תפסו איש פשוט.

תכ בימיו של רבי יוסי היו פריצים, שהיו שודדים בהרים ביחד עם פריצי אומות העולם. וכשהיו מוצאים איש

ויעש ה' לשרה

תכז מהו נחלת ה'? זו היא ארץ החיים, הנוקבא. וכן קרא דוד המלך לארץ ישראל, ארץ החיים, נחלת ה'. שכתוב, כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'. ומשום זה אומר, הנה נחלת ה' בנים, מי מזכה את האדם בנחלת ה'. בנים מזכים אותו. אם זכה לבנים בעולם הזה, הם שכר פרי הבטן, שהם שכר וחלק טוב בעולם הנצחי, כי בפרי בטן ההוא זוכה על ידיהם האדם לעולם הנצחי.

תכח הנה נחלת ה' בנים, ירושה ונחלה מפרי מעשיו של הקב"ה, מעץ החיים, כי הקב"ה נקרא עץ החיים. כי משם זוכה האדם לבנים, כמ"ש, ממני פריך נמצא. כתוב, אשרי הגבר אשר מילא את אשפתו מהם... אשרי הוא בעולם הזה, אשרי הוא בעולם הבא.

תכט לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. מי הם האויבים בשער? בעלי הדין. כי כשהנשמה יוצאת מעולם הזה, כמה הם בעלי הדין המועדים לפניו מטרם שיכנוס למקומו. בשער, פירושו, באותו השער שנכנס דרך שם למקומו, שם הם עומדים. והוא ניצל מהם משום שהניח משכנות בעולם הזה, הבנים. ובשבילם יזכה בעולם הנצחי. ועל כן לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער.

תל כל זמן שעוסקים בתורה, השכינה באה ומתחברת. וכל שכן כשהולכים בדרך, שהשכינה מקדמת עצמה ובאה, והולכת לפני בני אדם, שזכו באמונתו של הקב"ה.

תכד ויעש ה' לשרה. כיוון שאמר וה' פקד את שרה, למה ויעש ה' לשרה? פרי מעשיו של הקב"ה הוא מאותו הנהר, הנמשך ויוצא מעדן, ז"א. והוא נשמות הצדיקים, כלומר, שהעשייה שלו הוא נשמות הצדיקים. והוא המזל, שכל ברכות הטובות וגשמי ברכה נוזלים ממנו ומשם יוצאים. שכתוב, להשקות את הגן, שהוא מזל ומשקה ממעלה למטה, משום שבנים תלויים במזל הזה ולא במקום אחר. מזל הוא דיקנא דא"א, וכשז"א מקבל ממנו המוחין נקרא גם הוא מזל.

תכה ועל כן כתוב, והי"ה פקד את שרה, שכתוב רק פקידה, שהיא הנוקבא. ויעש הי"ה לשרה. עשייה, שהם בנים ונשמות הצדיקים שהם פרי מעשיו, היא למעלה ממדרגה זו דפקידה, כמו שנתבאר שתלוי במזל. וע"כ כתוב כאן פקידה הנמשכת מהנוקבא, וכאן עשייה, הנמשכת מז"א. ומשום זה אמר הויה והויה. הכל אחד, בפקידה כתוב, והי"ה פקד, הוא ובית דינו, שפירושו הנוקבא. ובעשייה כתוב, ויעש הי"ה שהוא ז"א.

תכו הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן. הנה נחלת ה' פירושו נחלה להתאחד בה', שלא יסור ממנו לעולם. כי אדם הזוכה לבנים בעולם הזה, זוכה בהם לכנוס למחיצתו של הקב"ה בעולם הבא. משום שאותו הבן שהניח האדם, שזכה בו בעולם הזה הוא יזכהו לעולם הבא, וזוכה על ידו לכנוס בנחלת ה'.

אשתך כגפן פוריה

כאשר יגילו בחלקם שלל, אלו הם לויים שמקבלים מעשר מן הגורן.

תלז הרבית הגוי, אלו הם ישראל, שאמונתו של הקב"ה עליהם כראוי. קו אמצעי הכולל לב' הקווים ימין ושמאל. לו הגדלת השמחה, זה הוא מדרגת ראש העליון, חסד שנעשה לחכמה, שאברהם נתדבק בה, שנקרא גדול, ושמחה נמצאת בו, קו ימין, חסד.

תלח בשעה שעלו להתדבק בך בב' הבחינות:

א. כשמחת בקציר, כנסת ישראל, הנוקבא, שהייתה שמחה בקציר שלו, קו שמאל, כי קצירת השדה מהארת שמאל הוא. וקציר, פירושו תכלית הנרצה מעבודת השדה. ואומר בקציר שלו, שבעלה מתעטר בה והיא לא מתעטרת בבעלה.

ב. כאשר יגילו בחלקים שלל. כאשר יגילו שאר צבאות ומרכבות שלמטה מן הנוקבא, בזמן שמחלקים שלל וטורפים טרף בראש הכל, ראש עליון דאברהם מתדבק בו, קו ימין, חסד. וזה שיעור הכתוב, הרבית הגוי, שהרבה והגדיל את ישראל. לו הגדלת השמחה, קו ימין בראש עליון. וישראל שמחו לפניך בב' בחינות, בימין ושמאל, להיותם קו אמצעי, הכולל ב' הקווים: א. כשמחת בקציר, קו שמאל, ב. שישראל שמחים, כאשר יגילו צבאות המלאכים שבבי"ע, בעת שראש העליון מחלק שלל וטרף, שאז מקבלים כל התחתונים שבבי"ע.

תלט עת לעשות לה' הפרו תורתך. עת, זהו כנסת ישראל, הנוקבא, שנקראת עת, כמ"ש, ואל יבוא בכל עת אל הקודש. כמ"ש, לשמרך מאישה זרה, ויקריבו לפני ה' אש זרה. שגם הנוקבא דקליפות נקראת עת, שהיא אישה זרה, אש זרה. וע"כ אומר, ואל יבוא בכל עת אל הקודש, אלא בעת דקדושה. הנוקבא נקראת עת משום שיש לה עת וזמן לכל, כדי להתקרב לאור

תלא אשתך כגפן פורייה. שכל זמן שהאישה היא בירכתי הבית ואינה יוצאת לחוץ, היא צנועה וראויה להוליד בנים כשרים. מה גפן אינה ניטעת רק במינה, ולא במין אחר, כך אישה כשרה לא תעשה נטיעות, דהיינו בנים, מאדם אחר. מה גפן אין בו הרכבה מאילן אחר, אף אישה כשרה כך, אפילו זיווג לבד לא קיבלה מאחר.

תלב ראה מה שְׁכָרָה. בניך כשתילי זיתים. מה זיתים אין עלוותיהם נופלים כל ימות השנה, וכולם קשורים תמיד באילן. כך בניך כשתילי זיתים סביב לשולחניך קשורים תמיד בך.

תלג כתוב אחריו, הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. שכל זמן שהשכינה הייתה צנועה במקומה כראוי לה, כביכול, בניך כשתילי זיתים. אלו הם ישראל כששורים בארץ ישראל. סביב לשולחנך, שאוכלים ושותים ומקריבים קרבנות ושמחים לפני הקב"ה ומתברכים בשבילים עליונים ותחתונים.

תלד אחר שיצאה השכינה ממקומה, נגלו ישראל בשולחן אביהם. ובאו בין העמים, וזועקים כל היום. ואין מי שישגיח עליהם, חוץ מקב"ה, שכתוב, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם. ואנו רואים, כמה קדושים עליונים שמתו בגזרות קשות. וכל זה בשביל עונש התורה, שלא קיימו ישראל בהיותם שורים בארץ הקודש.

תלה תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה. בזמן שהכהנים היו מקריבים קרבנות ועולות, וזה הוא בשמחה. ובטוב לבב, אלו הם לויים. מרוב כל, אלו הם ישראל, שהיו אמצעים בין כהנים ולויים ומקבלים ברכות מכל הצדדים, מימין ומשמאל.

תלו הרבית הגוי לו הגדלת השמחה, אלו הם הכהנים. שמחו לפניך כשמחת בקציר, אלו הם ישראל שהקב"ה ברך להם תבואת השדה ונתנו מעשר מכל.

כשז"א יקבל מוחין שלימים מהחכמה בקביעות, וישפיע אותם לנוקבא אז תהיה הגאולה. וז"א הוא הו' דהויה, על שם שש הספירות שלו, חג"ת נה"י, שחסר ג"ר שהם כח"ב. ואפילו כשיש לו מוחין דג"ר, עדיין הוא חסר כח"ב. אלא רק חג"ת שלו עולים ומלבישים לכח"ב, ונעשו חב"ד, ואינם עוד ג"ר אמיתיים. ונמצא אפילו בעת שיש לו ג"ר, אין לו יותר מו"ק. אמנם נבחן, שכל קצה וקצה משש קצוות שלו השיג ג"ר. וזהו המספר שישים שנבחן ג"ר בכל קצה שלו.

יש ד' בחינות מוחין, רוח נשמה חיה יחידה. מוחין דקומת ז"א נקרא רוח. ומוחין מבינה נקראים נשמה. ומוחין דחכמה נקרא חיה. ומוחין דכתר נקרא יחידה. וכן בכל אחד מאלו הד' יש ד' בחינות מוחין הללו. ומבחינת המספר נבחנו מוחין דרוח לעשרות, שהם שישים, כי ז"א ספירותיו עשרות. ומוחין דנשמה למאות, שש מאות, כי בינה ספירותיה הן מאות. ומוחין דחיה לאלפים שהם ששת אלפים.

ז"א שנקרא ו', יקים את הה', הנוקבא, בזמן שיהיה לו מוחין דג"ר בקביעות, הנבחנו לשש זמנים עשר, כלומר שכל קצה שלו משיג ג"ר, ונעשה עשר. ומבחינת עצם הספירות אינם אלא חג"ת נה"י, החסרים ג"ר. והוא רק בעת אשר הו', ז"א, יקבל מוחין מן הו' דהויה, מחכמה, שספירותיה הן מאלפים, ויהיה במספר ששת אלפים. שכל קצה מו"ק שלו השיג בחינת החכמה, שהוא אלף. ואז ו' ישפיע אלו המוחין דחכמה אל הה', הנוקבא, ויקים לה מעפר הגלות.

אמנם אין צריכים ששת אלפים שלמים, מפני שהחכמה עצמה מתפרטת גם כן לנרנח"י, וכשמשיג נשמה מחכמה, שהוא מספר שש מאות מאלף השישי, מיד יפתחו שערי החכמה.

תמה כשנשלם הו', ז"א, מעשר, שש פעמים, ג"ר דרוח, שמשיג כל קצה מו"ק, ועתה באלף השישי, שהוא חכמה הן רוח החכמה. אז הם במספר שישים, להקים הנוקבא מעפר. ובכל שישים ושישים

ולתחבר עם ז"א כראוי, כמ"ש, ואני תפילתי לך ה' עת רצון.

תמ לעשות לה'. כמ"ש, ויעש דוד שם. שתיקן הנוקבא הנקראת שם. אף כן כל מי שעוסק בתורה הוא כאילו עשה ותיקן את עת הזו, הנוקבא, לחבר אותה בהקב"ה. וצריכים לעבוד לתקן את הנוקבא, משום שהפרו תורתך, כי אילו לא הפרו תורתך, לא היה נמצא לעולם פירוד הקב"ה מישראל. כי ייחוד קוב"ה ושכינתיה לא היה נפסק לעולם.

תמא כעין זה כתוב, אני ה' בעתה אחישנה. בעתה, אותיות בעת ה', שפירושו בעת שה', הנוקבא, תקום מעפר שלה, אז אחישנה. שמכוחי תקום מעפר הגלות, ולא מכוחה עצמה. ועם כל זה, יום אחד נמצא כנסת ישראל בעפר הגלות, ולא יותר. יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנה, כמ"ש, כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. והכוונה הוא על אלף החמישי, כי אלף הרביעי לא היה שלם, שהיה חסר קע"ב שנה. כי החורבן היה בשנת ג' אלפים תתכ"ח.

תמב בשעה שכנסת ישראל הגלתה ממקומה, אז האותיות של השם הקדוש, כביכול נפרדו. שנפרדה ה"א מן וא"ו מהשם הויה. ובשביל שנפרדו, כתוב, נאלמתי דומיה. משום שנסתלק וא"ו מן ה"א והקול לא נמצא ואז הדיבור נתאלם. ז"א, ו' של הויה, ונקרא קול. הנוקבא ה"ת דהויה, ונקראת דיבור. וכיוון שהנוקבא ה' נפרדה מן הו', הרי היא נשאת כדיבור בלי קול. וע"כ אומר הכתוב על זמן הגלות, נאלמתי דומיה.

תמג ומשום זה היא שוכבת בעפר הגלות כל אותו היום של הה', הוא אלף החמישי. ואע"פ שהקדימה לצאת לגלות מטרם שבא אלף החמישי, כי באלף הרביעי נחרב הבית, מ"מ כיוון שאינו אלף שלם אין אנו חושבים אותו.

תמד וכאשר יבוא אלף השישי, ואו, היסוד, מילוי הו', שהוא ז"א, אז הו' יקים את הה', הנוקבא, בזמן שש פעם עשר. והו' עולה ב', משם הויה, שהיא חכמה, ואז ו' יורדת ומשפעת בה'.

באלף השישי, מתחזקת הה' ונתעלית במדרגותיה להתחזק. ובשש מאות שנה לאלף השישי, בעת שכל קצה ישיג מוחין מבינה שספירותיה במאות, שהם שש מאות, שעתה הם נשמה דחכמה, בינה דחכמה, יפתחו שערי החכמה למעלה, ומעיינות החכמה למטה. הג"ר דבינה נבחנות לשערי החכמה, וז"ת דבינה נבחנות למעייני החכמה. ויתתקן העולם אז לכנוס לאלף השביעי, שהוא שלימות המלכות עצמה, שבת. כאדם המתקן עצמו ביום השישי, בבוא השמש כדי לכנוס בשבת.

תנא מבארים בסוד האותיות של שם הוי"ה, ואין לנו להעיר חשבונות וקיצים אחרים, שאינם בסוד האותיות, שכתוב, אז תרצה הארץ את שבתותיה, והוא הו', שלא יגולה רצון זה אל הארץ, הנוקבא, אלא השלימות של הו', שכתוב, וזכרתי את בריתי יעקוב, עם ו'. וזהו וו. כי כשאומרים ו', נשמע עוד ו' בתוכו, אשר ו' ראשונה רומזת על יעקב, ת"ת, וו' השנייה רומזת על יסוד דז"א, שהוא הו' שביעקוב. כלומר, שביעקוב עם ו' נמצא ת"ת ויסוד, שהם אחד. ועל כן אומר הכתוב, אזכור, ואח"כ, והארץ אזכור, כנסת ישראל, הנוקבא.

מקודם לכן כתוב, וזכרתי את בריתי יעקב, ואת בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם. והיה די שיסיים והארץ אזכור. ולמה מסיים אזכור והארץ אזכור? ללמדנו, כי תחילה צריך ז"א לקבל שלמותו בעצמו, שהוא הו', אברהם יצחק ויעקב. וע"כ כתוב עליו במיוחד אזכור. ואח"כ והארץ אזכור. כי הו' יקים את הה'. וגם הה' תשיג את שלמותה. תרצה פירושו, שהארץ תרצה אל הקב"ה, והוא יקום אותה. כמו שהייתה הת' של תרצה צרויה והר' קמוצה. כי אין לפרש את הרצון בהנוקבא עצמה, כי אין הדבר תלוי ברצונה אלא ברצון ז"א.

תנב אבל יום אחד, שאמרו החברים על זמן הגלות, ודאי הוא, שהכל טמון ומסתתר לפני הקב"ה, והכל נמצא ומתגלה בסוד האותיות שלהשם הקדוש, שהרי הגלות, ההסתר, גילה לנו רבי ייסא באלו האותיות. ועתה נתגלה באלו האותיות הגאולה, שתלויה בשלימות הו' של השם הויה.

תנג אפילו כשנפקדה שרה, לא נפקדה ממדרגה זו דפקידה, הנוקבא, ה"ת דהויה, אלא הו', שכתוב, והויה פקד את שרה. כי והויה יורה הוא ובית דינו. הוא ז"א, הו', ובית דינו, הנוקבא. הרי שאפילו פקידת שרה הייתה בו' דהויה. משום

שבאלף השישי, מתחזקת הה' ונתעלית במדרגותיה להתחזק. ובשש מאות שנה לאלף השישי, בעת שכל קצה ישיג מוחין מבינה שספירותיה במאות, שהם שש מאות, שעתה הם נשמה דחכמה, בינה דחכמה, יפתחו שערי החכמה למעלה, ומעיינות החכמה למטה. הג"ר דבינה נבחנות לשערי החכמה, וז"ת דבינה נבחנות למעייני החכמה. ויתתקן העולם אז לכנוס לאלף השביעי, שהוא שלימות המלכות עצמה, שבת. כאדם המתקן עצמו ביום השישי, בבוא השמש כדי לכנוס בשבת.

תמו הרי זה יותר אריכות הזמן ממה שאמרו, שהגלות של כנסת ישראל הוא רק יום אחד ולא יותר, שכתוב, נתנני שוממה כל היום דןה, והיינו בסוד יומו של הקב"ה שהוא אלף שנה. האותיות של השם הקדוש הויה, ובימי שנות העולם ובימי בראשית והכל אחד הוא.

תמז ואז יהיה נראה הקשת בעננים בצבעים מאירים, כמו אישה המפארת את עצמה לבעלה. כי קשת, הנוקבא, שכתוב, וראייתה לזכור ברית עולם. אבל, וראייתה פירושו, בצבעים מאירים. כי מטרים הגאולה אין בקשת אלא ג' צבעים, לבן, אדום, ירוק, שהוא יה"ו, ובחינת עצמה חסרה שם. אבל בעת הגאולה יאירו כל ד' הצבעים בקשת, כי גם בחינתה עצמה תאיר בשווה עם ג' גוונים דז"א, כמ"ש, והיה אור הלבנה כאור החמה.

תמח ואז נאמר, לזכור ברית עולם. ברית עולם זה כנסת ישראל, הנוקבא, שהיא ברית.

תמט כאשר הו', ז"א, יתעורר אל הה', הנוקבא, אז אותות עליונים יבואו בעולם, ובני ראובן עתידים לעשות מלחמות בכל העולם. וכנסת ישראל, הקב"ה יקים אותה מעפר הגלות ויזכור אותה.

תנ והקב"ה ימצא אצלה בגלות באלף השישי, כחשבון וי"ו, שכופל עם אות ו' על המילוי שלו י'. ואח"כ כופל עם המילוי י' את אות ו', כזה ו' פעמים המילוי י', נעשה הו' שישים, י' פעמים ו' שהיא שישים, נעשה הו' שש מאות. שש מאות

יוקים לה. כי לפי שיעור הסתימה והכיסוי שבו, כן יהיה לעתיד מידת גילוי. וה"ת דהוי"ה, הנוקבא, שבה החסדים מתגלים, וכל בחינת גילוי חכמה שבעולמות רק ממנה באה, ולפי שאין בה סתימה, ע"כ לא תוכל לגלות מה שהוא סתום, הגאולה. ואע"פ שיש סתימות גם בהנוקבא חוץ מזה, עם כל זה אינן מספיקות לגילוי הגדול הזה של גאולה השלימה, כי לפי גודל הגילוי כן מוכרח להיות מידת הסתימה.

תנד כמה יש לנו להימשך בגלות עד אותו הזמן, ועל הכל תלה הקב"ה את הגאולה, אם ישובו בתשובה, בין אם יזכו לגאולה ובין אם לא יזכו לגאולה, ע"י תשובה או לא יעשו תשובה. כמ"ש, אני ה' בעֲפָה אחִישָׁנָה. זכו, אם יעשו תשובה, אחישנה. לא זכו, שלא יעשו תשובה, בעתה.

תסא אף על פי שכתוב באברהם, ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה. וכל נסיעותיו היו לצד דרום, ימין, חסד. ונקשר בו. עכ"ז לא נתעלה למקומו כראוי, עד שנולד יצחק. כיוון שנולד יצחק, נתעלה למקומו, לצפון, לצד שמאל. ואברהם נשתתף עימו ונתקשרו זה בזה. שמתוך השתתפותם והתכלותם זה בזה נשלמו שניהם.

תסב משום זה אברהם קרא אותו יצחק, כדי לשתף בזה מים באש. מידתו של אברהם, מים, במידתו של יצחק, אש. שכתוב, ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה, יצחק. למה מדייק לומר הנולד לו? ללמדנו שיצחק, אש, נולד מאברהם, מים, ועל כן נכללו זה בזה.

שהכל הוא בסוד הו'. ובזה כלול הכל, שהכל נסתר בו', ובו מתגלה הכל, שהכל נגלה ע"י שלימות הו'. משום שכל דבר שהוא סתום, הוא מגלה כל סתום, ולא יבוא מי שהוא מגולה ויגלה מה שהוא סתום.

האדם נברא בכל רע ושפלות. כמ"ש, עייר פרא אדם יולד. וכל כליו שבגופו, החושים והמידות ומכ"ש המחשבה, משמשים לו רק רע ואפסיות כל היום. והזוכה להדבק בו יתברך, אין השי"ת בורא לו כלים אחרים במקומם, שיהיו כדאיים וראויים לקבל בתוכם שפע הרוחני הנצחי המיועד לו, אלא אותם הכלים השפלים שתשמישם עד עתה היה רע ומתועב, מתהפכים ונעשים לו כלי קבלה לכל נועם ורוך הנצחי.

ולא עוד, אלא כל כלי שחסרונותיו היו גדולים ביותר, נעשו עתה לחשובים ביותר. כלומר שמידת גילויים גדולה ביותר. עד שאם היה לו איזה כלי בגופו בלי שום חסרון, נעשה לו עתה כמו דבר מיותר שאינו משמש לו כלום. ודומה לכלי עץ וחרס, שכלל שחיסרונו, חקייתו, גדול יותר, כן מידת קיבולו וחשיבותו גדולה יותר.

וכזה נוהג ג"כ בעולמות העליונים שאין שום גילוי מושפע לעולם, אלא ע"י בחינות סתומות. ולפי שיעור הסתימות שבמדרגה, כן שיעור הגילויים שבה שמשפעת לעולם. ואם אין בה סתימה, לא תוכל להשפיע כלום. וזה הו' של שם הוי"ה, שהוא ז"א, שהמוחין שלו הם תמיד בחסדים מכוסים ונעלמים מהארת חכמה. וע"כ הוא מיועד לגלות גאולה השלימה, ו'

בן הגר המצרית

איש שאינו כדאי להזכיר שמו לפני יצחק. **תסד** ותרֵא שרה, עם עין לקלון, שחפצה לראות רק קלון, ראתה אותו שרה, כי לא ראתה אותו עם העין, שהוא בנו של אברהם, אלא שהוא בנו של הגר המצרית. משום זה כתוב, ותרֵא שרה, כי

תסג ותרֵא שרה את בן הגר. מיום שנולד יצחק, וישמעאל היה בביתו של אברהם, לא נזכר ישמעאל בשמו, כי במקום ששורה זהב לא נזכר לפניו פסולת. ומשום זה כתוב, את בן הגר המצרית, ולא כתוב, ישמעאל בן הגר,

תעא) בתחילה כאשר ברחה מפני שרה, כתוב, כי שמע ה' אל ענייך. ועתה, שהיא זנה אחר עבודה זרה, אע"פ שכתוב, ותשא את קולה ותבך, כתוב, כי שמע אלקים אל קול הנער, ולא כתוב, כי שמע אלקים אל קולך.

תעב) באשר הוא שם. ישמעאל לא היה בן עונשין אצל ב"ד של מעלה. כי בית דין של מטה מענישים מי"ג שנים ומעלה, ובית דין של מעלה מענישים מעשרים שנה ומעלה. לפיכך, אף על פי שהיה רשע לא היה בן עונשים. וכמ"ש, באשר הוא שם, משום שהיה פחות מ' שנים, וע"כ הצילו הקב"ה.

תעג) אם כן מי שנפטר מעולם מטרם שמגיע ימיו לכ' שנים, מאיזה מקום הוא נענש למיתו? כי למטה מי"ג שנים, אע"פ שאינו בן עונשים, הוא נענש ומת על חטאיו של אביו, להיותו עוד ברשותו. אבל מי"ג שנים ומעלה, הרי כבר יצא מרשות אביו, ומשום מה נענש ומת בעוד שאינו בן עונשים? הקב"ה מרחם עליו שימות צדיק, ונותן לו שכר טוב בעולם הנצחי. ולא ימות רשע שיתענש באותו עולם.

תעד) אם הוא רשע ולא הגיע ימיו לעשרים שנה, אם נסתלק מעולם מאין בא עונשו, כי לא תוכל לומר, כדי שימות צדיק, כי הוא רשע ולא צדיק? נענש בלי משפט. כי כאשר העונש ירד לעולם, הוא הפחות מעשרים שנה, פוגע במחבל המעניש בלי כוונה מב"ד של מעלה ובלי כוונה מב"ד של מטה, ונענש רק משום שלא השגיחו עליו למעלה, לשומרו שלא יפגע המחבל. וכיוון שנפגש עם המחבל, וכבר אינו מבחין בין טוב לרע.

תעה) ועליו כתוב, עוונותיו ילכדנו את הרשע. את, הוא לְרבות מי שעוד לא הגיע זמנו להענש. עוונותיו ילכדנו, ולא בית דין של מעלה, ובחבלי חטאתו יתמך, ולא בית דין של מטה. משום זה כתוב, כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם, שעוד לא היה ראוי להיענש על חטאיו. וע"כ שמע אלקים את קולו אע"פ שהיה רשע.

רק שרה ראתה אותו עם עין כזו, ולא אברהם, כי באברהם לא כתוב, את בן הגר אלא את בנו.

תסה) לאחר כך מה כתוב, וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו. ולא כתוב, על אודות בן הגר המצרית. וכנגד זה כתוב, ותרא שרה את בן הגר המצרית, ולא ראתה שהוא בנו של אברהם.

תסו) מקרא זה שבחה של שרה, משום שראתה אותו שמצחק לעבודה זרה. אמרה, ודאי אין בן זה בנו של אברהם, לעשות מעשיו של אברהם, אלא בן הגר המצרית הוא, כי חזר לחלק אמו. ומשום זה, ותאמר לאברהם, גרש האָמה הזאת ואת בנה, כי לא יירש.

תסז) והכי יעלה על דעתך ששרה קנאה אותה או את בנה, וע"כ אמרה גרש. אם היה כן, לא היה הקב"ה מודה לדבריה, שכתוב, כל אשר תאמר אליך שרה, שמע בקולה. אלא משום שראתה אותו בעבודה זרה, ואמו לימדה אותו חוקי עבודה זרה. משום זה אמרה שרה, כי לא יירש בן האמה הזאת. אני יודעת, שלא יירש לעולם חלק של האמונה, ולא יהיה לו חלק עם בני, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ועל כן הודה לה הקב"ה.

תסח) והקב"ה רצה להבדיל זרע הקדוש בלבדם כראוי, שמשום זה ברא העולם. כי ישראל עלה ברצונו של הקב"ה מטרם שברא העולם. ומשום זה יצא אברהם לעולם, והעולם נתקיים בשבילו. ואברהם ויצחק עמדו ולא נתיישבו במקומם, עד שיצא יעקב לעולם.

תסט) כיוון שיצא יעקב לעולם, נתקיימו אברהם ויצחק, ונתקיים כל העולם. ומיעקב יצא עם הקדוש לעולם, ונתקיים הכל בצד הקדושה כראוי. ועל כן אמר לו הקב"ה, כל אשר תאמר אליך שרה, שמע בקולה, כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא בישמעאל.

תע) כתוב אחר כך, ותלך ותתע במדבר באר שבע. ותתע, עבודה זרה. והקב"ה בזכות אברהם לא עזב אותה ואת בנה, והציל אותם מצמא, אע"פ שעבדה עבודה זרה.

אותות המשיח

המאירים בה מהתכללות הזכר, ומבחינתה עצמה אין לה רק חצי עת, חצי המלכות הנקראת עת, רק מחזה ולמעלה שבה ולא מחזה ולמטה שהוא מטעם היותה עוד בבחינת הפקידה שהיא אור נקבה שאינו מאיר ממעלה למטה, וע"כ חסר בה חצי עת מחזה ולמטה. ומשום זה תמשכנה שני הפקידה, שש שנים ומחצה משישים שנה עד ס"ו ומחצה, ואז תתגלה מעניין הו' אור הזכירה, אור זכר, ואז יתגלה מלך המשיח שהוא זכר, וסוד מעניין הו', והארתו תמשך שש שנים אחרים.

תעז בשישים ושש שנים יתגלה מלך המשיח בארץ הגליל, והוא משיח בן יוסף, וע"כ מקום גילוי שלו ארץ הגליל, נחלת יוסף. וכאשר כוכב שבצד מזרח יבלע שבע כוכבים שמצד צפון, ושלחבת אש שחור תהיה תלויה ברקיע שישים ימים, ומלחמות יתעוררו בעולם על צד צפון, וב' מלכים יפלו באלו המלחמות, ויתחברו כל העמים על בת יעקב, לדחותה מן העולם, שעל אותו הזמן כתוב, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושוע, הנה אז יכלו כל הנפשות מגוף, וצריכים לחזור ולהתחדש. וסימנך, כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה, כל נפש שישים ושש.

כי מטרם גאולה השלימה העתידה, היו גאולות ממצרים ומבבל, מכוח אורות וכלים דאמא. אבל המלכות עצמה מצד עצמה לא היה לה עוד שום גאולה. הקשת שמאירים בה רק ג' גוונים, לבן אדום ירוק, חג"ת, וגוון שלה שחור אינו מאיר, שהמלכות אין לה מעצמה ולא כלום. אלא שצריכה לקבל מז"א בעלה, שהוא משפיע לה מאורות וכלים דאמא. אבל גאולה השלימה, שהמלכות עצמה תבנה בכלים ואורות של עצמה, ולא תהיה צריכה עוד לקבל מז"א אורות וכלים דאמא, כמ"ש, והיה אור הלבנה כאור החמה.

כמו שבגאולות הקודמות של המלכות, נבנתה המלכות בג' קווים, ואח"כ נבנית

תעו וזכרתי את בריתי יעקוב. למה יעקב עם ו'? ו', מדרגת החכמה במקום שיעקב שורה בו, ת"ת דאצילות, קו אמצעי. והמילוי ו' שביעקב יורה על החכמה שבפרצוף. ות"ת ויסוד כאחד הם וו. ע"כ כתוב יעקוב עם ו', לרמז על חיבורו עם היסוד, שהוא שלמותו.

מקרא זה בשעה שיהיו נפקדים מהגלות, בו', באלף השישי, לרמז שיעקב, בני ישראל, יגאלו בו'.

תעז הפקודה בסוד הו' הוא שישה רגעים וחצי עת. ובזמן שישים שנה, לבריה הדלת באלף השישי, הו', ת"ת, שהוא בריח התיכון המבריה בתוך הקרשים מקצה אל הקצה, וע"כ מכונה בריח הדלת. יקום אלקי השמיים פקידה לבת יעקב. ומזמן שהוא עד שיהיה לה זכירה, ימשך שש שנים ומחצה, שהוא זמן המשכת הפקידה. ומזמן שהוא ימשך שישה שנים אחרים, שהוא זמן המשכת הזכירה. והם שבעים ושנים שנים ומחצה.

כי כל הארה מתגלה בקטנות וגדלות. תחילה בקטנות, ו"ק המאיר רק ממטה למעלה, אור נקבה. גילוי זה נקרא פקידה. ואחר כך נגלה הגדלות, אור הג"ר, המאיר ממעלה למטה, וגילוי זה נקרא זכירה, אור זכר. וסימנך שהנקבה פניה למעלה, והזכר פניו למטה, ולפיכך בלידת יצחק כתוב תחילה, וה' פקד את שרה. שזה אור נקבה, הנקרא פקידה, שעוד אינה ראויה להוליד. עד שנמשך לה הזכירה. וע"כ כתוב פעם ב', ויעש ה' לשרה כאשר דבר, שהוא זכירה. כי כתוב כאן עשייה, ועשייה בחינת זכר הוא. כי אור נקבה אין בה עשייה, כי אישה קרקע עולם הוא.

וכן בגאולה העתידה. שהו' יקים לה' באור הגדול השלם, כמ"ש, והיה אור הלבנה כאור החמה. מתחילה תתגלה הפקידה של אור הגדול הזה, ואח"כ הזכירה. הפקידה הנמשכת בעניין הו', תאיר רק שש רגעים, חג"ת נה"י,

וכוכב אחד מצד המזרח יבלע שבע כוכבים מצד הצפון. מד' רוחות חו"ב תו"מ, נמצאה בינה מצד צפון ותפארת מצד מזרח. הזכירה, אור הו', ת"ת, כוכב מצד המזרח, שיתקן את המלכות בקו שמאל מבחינתה עצמה. נמצא שמבטל בזה את צד שמאל דאמא, צד צפון, שהיה בבניין המלכות עד הנה. והוא מובן כמו שבולע לתוכו את ז' כוכבים דבינה, שז' כוכבים הם ז"ס חג"ת נהי"ם הכלולים בקו שמאל.

וזה אמרו, ושלחבת אש שחור תהיה תלויה ברקיע שישים ימים. דינים, הבאים לעולם בהארות השמאל, מכונים שלחבת אש. עד עתה הייתה השלחבת אש בגוון אדום, מבינה ולא ממלכות. כי ד' הגוונים, לבן אדום ירוק שחור, הם חו"ב תו"מ, שאדום הוא בינה. אבל עתה, שהמלכות השיגה אורות וכלים מבחינתה עצמה, וקו השמאל נמשך לה בכלים שלה, שהוא גוון שחור. נמצא שהשלחבת אש הבאה בהארות השמאל היא בגוון שחור. ולפיכך אומר, ושלחבת אש שחור תהיה תלויה ברקיע. ומספר שישים ימים, זה שישים גיבורים, שכן מכונה הארת השמאל. שאע"פ שהוא אור ג"ר, מכל מקום אינו אלא ג"ר שבו"ק, שכל קצה כלול מעשר, והם במספר שישים, וימים הם ספירות.

מכוח הדינים שבהארות השמאל ימשכו מלחמות בעולם. ומשום שהמזרח יבלע אז את הצפון, ימשכו גם הדינים כן, ממזרח לצפון. וב' מלכים יפלו באלו המלחמות, אחד מאומות העולם ואחד מישראל שהוא משיח בן יוסף. ואחר נפילת משיח בן יוסף, יתגברו האומות מאד וירצו לדחות את ישראל מעולם. וכמ"ש, ועל הזמן הזה כתוב ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע.

כלומר, שאלו הדינים והצרות לא יבואו בתורת עונשים, אלא כדי שיהיו אחר כך כלים לישועה השלימה. כמ"ש, וממנה יושע. שמחמת הדינים והצרות שיהיו אז, יתרוקנו כוחות הנפשות שהיו פעם בגוף, כלומר לא לבד הנפשות מאותו הדור, אלא הנפשות מכל הדורות שמיום בריאת העולם עד אז, שהיו פעם בגוף

בחינתה כלי הקבלה של ג' קווים, כן בגאולה הכוללת העתידה, צריך אור הגאולה לתקן את המלכות בזה אחר זה בג' קווים, ואח"כ בחינתה עצמה, המקבלת מג' קווים, ואח"ז תהיה לה כל השלימות הראויה לזיווג השלם, שהם ה' בחינות תיקון.

מכאן סדר זמנים:

תיקון א' - מס' עד ס"ו וחצי, יתוקן קו ימין שבה באור הפקידה.

תיקון ב' - מס"ו עד ע"ג שנים באור הזכירה יתוקן קו שמאל שבה, וע"כ יתגלה אז משיח בן יוסף בארץ הגליל. וכל האותות באותו הזמן באים מכוח הדינים, הנוהגים בהארות השמאל.

תיקון ג' - מע"ג שנים עד מאה שנים, יתוקן קו אמצעי שבה, וע"כ יתגלה משיח בן דוד.

תיקון ד' - בחינתה עצמה, לקבל כל מה שיש בג' הקווים, ממאה שנים עד סוף אלף שישי, בזיווג של ה' בה'. וכל נשמות הישנות, שיצאו מימות בריאת העולם עד סוף אלף השישי, יקבלו אז התחדשות בשלימות.

תיקון ה' - אלף השביעי, שנשלמה המלכות בתכלית שלימותה, ויהיה יום אחד להקב"ה לזיווג אחד להולדת נשמות חדשות, שעוד לא היו כלל מיום בריאת העולם עד אלף ה'.

וזה אמרו בשישים ושש יתגלה מלך המשיח בארץ הגליל, שהוא משיח בן יוסף, המתגלה בנחלתו וזמנו ז' שנים עד ע"ג שנים. כי הוא בא לתקן באור הזכירה את מחצית המלכות שעוד חסרה באור הפקידה, שזמנה שש שנים וחצי, מטעם היותו אור ו"ק. ועתה שהגיע אור הזכירה, ג"ר, נגלה משיח בן יוסף תחילה, כדי לתקן את כל קו השמאל, ז' שנים, שיוורה שהמלכות תתקנה כולה, אפילו מחזה ולמטה. כי בגאולות הקודמות ניתתקן קו השמאל שלה רק מכוח עלייתה לאמא, שקיבלה הקו שמאל דאמא. אבל עתה תתוקן קו השמאל שבה עצמה במקומה למטה, ואינה צריכה עוד לקו שמאל דאמא.

למאה שנים לאלף השישי. אז יתחבר הו' בה' שישפיעו תיקוני ג' הקווים אל הה' המלכות, תיקון הד'. ואז והביאו את כל אחיכם מכל הגויים מנחה לה', ואז יהיה קיבוץ גלויות. ועתידיים בני ישמעאל, שהם הראש לכל כוחות הקליפות מימין, כמו רומי לכוחות השמאל, בזמן ההוא להתעורר יחד עם כל עמי העולם שלא באו לרומי, לבוא על ירושלים למלחמה, שכתוב, ואספתי את כל הגויים אל ירושלים למלחמה. וכתוב, יתיצבו מלכי ארץ. וכתוב, יושב בשמיים ישחק.

תפב אחר שכל כוחות הס"א הימין והשמאל יאבדו מהעולם, יתעורר ו' הקטנה, יסוד דז"א, להתחבר עם הה' ולחדש נשמות הישנות, כל אותם שהיו בגוף מעת בריאת העולם עד אז, כדי לחדש העולם, המלכות, כמ"ש, ישמח ה' במעשיו. וכתוב, יהי כבוד ה' לעולם, כדי שתתחבר הה' עם הו' כראוי. ישמח ה' במעשיו, להוריד מעשיו, שהם הנשמות שנתחדשו לעולם, שתהינה כולם בריות חדשות. ויתחברו כל העולמות כולם כאחד.

תפג אשרי הם כל אלו, שישארו בעולם בסוף אלף השישי, לכנוס בשבת, שהוא אלף השביעי. כי אז הוא יום אחד לה' לבדו, להזדווג עם הה' כראוי, וללקוט נשמות חדשות להשפיע לעולם. נשמות שלא היו עוד בעולם, שיהיו בעולם, ביחד עם נשמות הישנות, שנשארו מתחילה, שנתחדשו, שכתוב, והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש, יאמר לו כל הכתוב, לחיים בירושלים.

כולן, יחלשו ויכלה כוחם, שצריכות ומוכרחות להתחדש.

תפ בשבעים ושלוש שנים, אחר ז' שנים לגילוי משיח בן יוסף, כל מלכי העולם יתאספו לעיר הגדולה רומי, והקב"ה יעיר עליהם אש וברד ואבני אלגביש, ויאבדו מעולם. ורק אותם המלכים שלא באו לרומי, ישארו בעולם, שיחזרו אח"כ לעשות מלחמות אחרות. ובזמן ההוא יעיר מלך המשיח בכל העולם, ויתאספו אליו כמה עמים וכמה צבאות מכל קצווי העולם. וכל בני ישראל יתאספו במקומותיהם.

כי כאן ניתקן קו אמצעי, שענינו הוא להכניע השמאל. באופן, שיכלל בקו ימין, וכן ימין בשמאל, ואז נשלם המדרגה מכל הצדדים. וכל אלו שכוחם הוא משמאל, שהוא הראש לכל כוחות השמאל, ע"י הארת קו אמצעי נתבטאו כל הדינים וכוחות השמאל נאבדים מן העולם, אותם הנמשכים מקליפות הימין, שלא באו לרומי שהיא שמאל. כי בעת תיקון הד' גיע זמן של כוחות הימין להילחם בישראל.

משיח בן דוד, הנמשך מן קו אמצעי. וע"כ מגיע זמנו להתגלות עם תיקונו. ואז מתחיל קיבוץ גלויות, והם מתקבצים במקומותיהם ללכת לירושלים. אבל עוד אינם הולכים מטרם ביאת תיקון הד', שהוא תיקון המלכות, שתקבל הארת ג' הקווים בתוכה, ואז מתקבצים כל ישראל וביאים לירושלים.

תפא עד שנשלמו השנים והגיעו

והאלקים ניסה את אברהם

השליחים העושים שליחות בעולם, היו כולם מצד הרחמים, ולא יהיו מצד הדין, משום שיש בעלי השליחות מצד הרחמים, ומצד דין הקשה. ואלו השליחים הבאים מצד הרחמים, אינם עושים בעולם שליחות של דין כלל.

תפו הרי המלאך שנגלה לבלעם, היה שליח של רחמים ונהפך לדין? לעולם לא

תפד ויהי אחר... ויאמר הנני אתה הוא מלכי אלקים. זה הוא שלימות כל המדרגות כאחד, קשורות זו בזו, כי יש בכתוב הזה חג"ת ומלכות, שהם כללות כל המדרגות. כי אתה, חסד, כמ"ש, אתה כהן לעולם. אלקים, גבורה. ת"ת. מלכי, מלכות.

תפה צוה ישועות יעקב. שכל אלו

ונתעטר על ידו בהארת החכמה, ונשתלם. כמ"ש, שנתעטר לעשות דין, בעקדה, וע"י זה ניתקן הדין, הארת שמאל, במקומו, שנכלל במקומו של אברהם, בחסד.

תצא וכל ימיו לא היה שלם עד עתה, שנכלל מים באש, ימין בשמאל, ואש במים, שמאל בימין. ומשום זה, והאלקים ניסה את אברהם ולא את יצחק. כי הקב"ה הזמין את אברהם שיהיה נכלל בדין, בשמאל. וכאשר עשה מעשה העקדה, נכנס האש במים, שהדין נכנס בחסד, ונשלם זה עם זה. וזהו עשה הדין של העקדה, שיכלול זה בזה. ועל כן בא יצר הרע לקטרג על אברהם, שלא נשלם כראוי, עד שיעשה הדין של העקדה ביצחק. כי היצר הרע נמצא מקומו אחר הדברים, אחר המלכות, כמ"ש, לפתח חטאת רובץ, ובא לקטרג.

תצב אעפ"י שכתוב אברהם ולא יצחק, יצחק גם כן נכלל בכתוב, והאלקים ניסה את אברהם. כתוב, את אברהם, את הוא רומז על יצחק. כי בשעה ההיא היה יצחק שורה בגבורה תחתונה, בהנוקבא. כיוון שנעקד ונועד בדין ע"י אברהם כראוי, אז נתעטר יצחק במקומו עם אברהם, ונכללו אש במים, ועלו למעלה, אברהם בחסד שעלה לחכמה, ויצחק בגבורה שעלה לבינה. ואז נתישב המחלוקת כראוי. כי עשו שלום ביניהם, שנכללו אש ומים זה מזה.

תצג מי ראה אב רחמן שיעשה אכזר על בנו? אלא כדי ליישב את המחלוקת, להכליל מים באש, חסד של אברהם באש של יצחק, ויתעטרו במקומם. והיה זה עד שבא יעקב, קו האמצעי, וניתקן הכל כראוי, ונעשו שלושה אבות שלמים, שנעשו מרכבה לג' קווים העליונים, וניתקנו העליונים ותחתונים.

תצד ויאמר, קח נא את בנך. איך יכול אברהם לקחת את יצחק בנו, הלוא היה זקן? הפירוש, קח, עם דברים. את בנך את יחידך אשר אהבת. ולך לך אל ארץ המוריה. כמ"ש, אלך לי אל הר המור, כדי לתקן במקום הראוי לתקן. מור ומוריה אחד הוא, והוא מקום המקדש. ושם מקום

נשתנה לעשות דין, אלא שליח של רחמים היה, להגן על ישראל, ולהיות מליץ טוב עליהם, ולעומתו, לבלעם היה דין. כך דרכו של הקב"ה, כשמיטיב לזה, נמצא הטבה זו שהוא דין לזה. כך שליח של רחמים היה לישראל, ולבלעם נהפך לדין. ועל כן בקש, צנה ישועות יעקב, אמר דוד, צווה על העולם כאשר ישלחו שליח, יהיה מצד הרחמים.

תפז צווה ישועות יעקב, שהתפלל על יעקב, שהם בגלות, שיהיה להם ישועה בעת הגלות. תפארת האבות היה יעקב, ואלמלא יצחק לא היה בא יעקב לעולם. ומשום זה, צוה ישועות יעקב, היינו יצחק שהוא ישועתו של יעקב, כי כיוון שניצל יצחק בעקדה ישועת יעקב היה.

תפח ויהי אחר הדברים האלה. על צער נאמר. ויהי אחר, אחר מדרגה התחתונה של מדרגות העליונות דאצילות. והיא דברים, מלכות.

תפט ואחר מדרגה זו, המלכות, והאלקים ניסה את אברהם, שבא משם היצר הרע לקטרג לפני הקב"ה, ועל כן ניסה את אברהם. ושיעור הכתוב, ויהי אחר הדברים, ויהי קטרוג יצר הרע, שמקומו הוא אחר המלכות הנקראת דברים, וע"כ והאלקים ניסה את אברהם. כתוב, והאלקים ניסה את אברהם, את יצחק היה צריך לומר, שהרי יצחק כבר היה בן שלושים ושבע שנה, ואביו כבר לא היה בן עונשין עליו שיענש בשבילו? ואלמלא אמר יצחק, איני רוצה, לא היה אביו נענש עליו. ואם כן מה הטעם שכתוב, והאלקים ניסה את אברהם, ולא כתוב, ניסה את יצחק?

תצ ודאי צריך לומר, את אברהם, שהוא היה צריך להכלל בדין, כי לא היה שום דין באברהם מקודם, לכן אלא כולו חסד, ועתה נכלל מים באש, חסד בדין. ואברהם לא היה שלם עד עתה, שנתעטר לעשות דין ולתקן הדין במקומו. כי אין הארת החכמה אלא בקו שמאל. וע"כ מטרים שאברהם נכלל ביצחק, קו שמאל, לא היה שלם, שהיה מחוסר הארת החכמה, וע"י מעשה העקדה נכלל ביצחק

ראוי לתיקון. וע"ז מביא הזוהר הַאֲיָהּ מהכתוב, אך לי אל הר המור, הנאמר בהקב"ה, שגם הקב"ה עצמו הולך שם לתקן את הנוקבא. וע"כ אמר הקב"ה גם לאברהם, שילך שמה לתקן את עצמו ואת יצחק בנו.

וירא את המקום מרחוק

הזה. ומשום זה ראה אותו ולא נגלה לו בשלמות. כי אילו מראה המאירה, קומת אור החסדים, הייתה נמצאת על המראה שאינה מאירה, המסך, היה אברהם משיגו כראוי. אמנם לא כך היה, אלא מרחוק בלבד היה, שראה רק בחינת מסך שלו המעכב על האור, ולא ראה את הזיווג דהכאה שעליו, המוציא קומת אור החסדים.

תק המראה המאירה נסתלקה מהמסך, משום שהיא מדרגת יעקב, ומשום שעוד לא נולד יעקב, לא נמצא עתה בחינתו קומת החסדים במסך. ועוד, כדי שילך לעקוד את בנו ויקבל שכר. כי אם הייתה המראה המאירה נמצאת על המסך, הרי היה משיג בבירור שיצא ממנו יעקב, ולא היה מקיים מצות הקב"ה לעקוד את בנו. וירא את המקום מרחוק, היינו שראה את יעקב מרחוק, שלא זכה בו כי לא השיגו.

תקא ויבואו אל המקום. אע"פ שבא לאותו ראייה, וראה את יעקב, אמר אברהם, ודאי הקב"ה שאמר לו לעקוד את יצחק. יודע זה באופן אחר כראוי. מיד, ויבן שם אברהם את המזבח. שאע"פ שראה שיצחק יוליד את יעקב, עכ"ז לא הרהר, וביטל את דעתו מפני הקב"ה, ובנה את המזבח.

תקב ויאמר יצחק אל אברהם אביו, ויאמר, אבי. ולא השיב לו, שאמר פעם שנית, אבי. ואז השיב לו, הנני בני. ולא השיב לו על אמירה הראשונה משום שאברהם נסתלק מרחמי אב על בנו, ובא למידת הדין, ע"כ לא ענהו על אמירה הראשונה. ומשום זה אמר, הנני בני. הנני, שהסתלקו רחמים ונהפך לדין. אני רומז על מידת הדין, והנני כמו הנה אני, שירד לדין.

תצה ביום השלישי... וירא את המקום מרחוק. כתוב, כי ביצחק יקרא לך זרע, משום שיעקב יצא ממנו. כי יצחק קו שמאל, שקיומו רק ע"י קו אמצעי, יעקב. והוא נקרא ביום השלישי. כי אברהם יצחק יעקב, חג"ת, ג' ימים, ויעקב ת"ת, יום השלישי. וע"כ נסתכל ביעקב שהוא קיומו של יצחק.

תצו וירא את המקום מרחוק. כמ"ש, מרחוק ה' נראה לי, שזה מסך דחיריק שבקו אמצעי. וירא את המקום, זה יעקב. נסתכל אברהם ביום הג', במדרגה הג', ת"ת, וראה שם את יעקב, שהוא עתיד לצאת ממנו. אבל מרחוק ולא בזמן קרוב. שראה רק את המסך, אבל עוד לא ראה אז את התיקון של קו אמצעי, שנקרא יעקב, קומת החסדים היוצאת על מסך דחיריק, וראה כי תיקון הזה יהיה בזמן רחוק.

תצז איזה שבח לאברהם לראות שיעקב עתיד לצאת ממנו, בעוד שהולך לעקוד את יצחק, שזה מביאהו להרהר אחר דבריו של הקב"ה, כי אם יעלהו לעולה איך יצא ממנו יעקב.

תצה ודאי שראה את יעקב, שהרי עוד מקודם העקדה היו לו מוחין העליונים היוצאים על ג' קווים, אשר קו אמצעי הוא יעקב. ועתה נסתכל ביום השלישי, מדרגה ג', ת"ת, כדי להביא ממנו את השלימות, להשלים המוחין שלו, שאין שלימות אלא מקו אמצעי. ואז ראה את יעקב, שנאמר, וירא את המקום, את קו האמצעי, אבל מרחוק, ללא השגה, משום שהלך לעקוד את יצחק, ולא רצה להרהר אחר הקב"ה שאמר לו להעלותו עולה, וע"כ לא השיג היטב את קו אמצעי, יעקב.

תצט מרחוק. ראה אותו במראה שאינה מאירה, ראה את המסך דחיריק בלי קומת החסדים, שיוצאת על המסך

שתתקיים הכתוב, ויוצא אותו החוצה בברכת הזרע.

תקה מלאכי שלום. אלו הם מלאכים אחרים, שהיו עתידים ללכת לפני יעקב. ובשביל יעקב הבטיח אותם הקב"ה את השלימות. שכתוב, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים. ואלו נקראים מלאכי שלום. כולם בכו כשראו את אברהם, שעקד את יצחק, ונודעזעו עליונים ותחתונים, וכולם על יצחק.

תקג ויאמר אברהם. ואינו כתוב ויאמר אביו. משום שלא היה עימו קאב, אלא היה בעל מחלוקת שלו. אלקים יראה לו השה. יראה לו, לעצמו, בעת שיהיה נצרך לזה, אבל עתה בני, לעולה, ולא שה. מיד, וילכו שניהם יחדיו, שיצחק הלך כרצון אביו.

תקד הן אַרְאֵלִם צעקו חוצה, מלאכי שלום מר יִפְקִיּוּן. הן אראלם, מלאכים העליונים, שצעקו, שנעקד יצחק, ורצו

אברהם אברהם

תקו ויקרא אליו מלאך ה', אברהם אברהם. אברהם האחרון אינו כאברהם הראשון, כי האחרון אחר העקידה הוא שלם, שכבר נכלל ביצחק. ואברהם הראשון אינו שלם, משום שעוד לא היה נכלל ביצחק. כעין זה שמואל שמואל, שיריה, שהאחרון שלם והראשון אינו שלם, כי האחרון כבר היה נביא והראשון עוד לא היה נביא. אבל משה משה, אינו מפסיק טעם ביניהם, משום שמיום שנולד לא סרה ממנו השכינה, ואין הפרש מהראשון אל האחרון.

תקה הוא היה איל שנברא בין השמשות, בן שנה. וכן הוא צריך להיות כמו עולת תמיד. ואין תאמר שהאיל נולד בין השמשות? אלא שנתמנה אז בערב שבת בין השמשות, הכוח של אותו האיל, שיהיה נועד לבוא בפועל אל אברהם, בשעה שיצרך לו. וע"כ נולד באמת בזמנו, וכשהיה בן שנה נזדמן לאברהם. כמו כל הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, שנתמנה אז רק הכוח שיזדמן הדבר בפועל לעת הצורך. וכן הוא אותו האיל שנקרב תחת יצחק.

אברהם אברהם, הזכיר שמו ב' פעמים, כדי לעורר אותו ברוח אחר, במעשה אחר ובלב אחר. כי עד עתה היה מתלבש בדין, כדי לקיים מצוות הקב"ה. ע"כ היה המלאך צריך להחזירו למידת החסד. וזה עשה בכפילת שם אברהם אברהם. שעוררו ברוח אחר, שלא ישלח ידו אל הנער, ובמעשה אחר שיעלה האיל לעולה תחת בנו ובלב אחר, לאהבה את יצחק בנו כבראשונה.

תקז יצחק נתברר ונתעלה לרצון לפני

בכל צרתם לא צר

עוז וחדווה במקומו, עכ"ז מגיע שם למענה צרות ישראל. לא בא' דומה כמו שאתה אומר, הוא עשנו ולא אנחנו, שכתוב בא' וקוראים בו'.

תקי ומלאך פניו הושיעם. הרי הוא נמצא עימהם בצרה, כי מתחיל לומר בכל

תקט בכל צרתם של ישראל כשנזדמנו להם הצרות, כתוב עליהם, לא באלף וקוראים לו בו', משום שהקב"ה עימהם בצרה. לא עם א', שפירושו שאינו מצטער, הוא במקום יותר עליון. ואע"פ שאין במקום ההוא כעס וצרה, שנאמר,

הוא החיבור והזיווג של השכינה עם האבות, כי אֵת היא שם השכינה.

את אברהם, מערבית דרומית, חיבוק הימין. כי דרום הוא ימין, חסד, אברהם. מערב השכינה, את. ואברהם מחבק אותה עם חסדים.

את יצחק, צפונית מערבית, חיבוק השמאל, כי צפון הוא שמאל, גבורה, יצחק. מערב הוא השכינה, את. יצחק מחבק אותה עם גבורות.

ואת יעקב הוא זיווג אחד, כלל אחד, זיווג שלם. כי יורה על זיווג ז"א, יעקב, עם השכינה, את. ואין זיווג אלא בקו אמצעי, יעקב. אבל באברהם ויצחק נוהג רק חיבוק. וכמ"ש בו, זיווג אחד. והכתוב, ואת יעקב, כולל אותם יחד. וכמ"ש, כלל אחד. והו' הנוספת, שאומר ואת יעקב יורה על שלימות הזיווג.

תקיג את השמיים, התכללות מידת לילה, הנוקבא, ביום, ז"א. ואת הארץ, מידת יום הנכלל במידת לילה ביחד, התכללות ז"א בנוקבא. כי הו' של ואת יורה על הזכר הנכלל בהנוקבא. כתוב, את אברהם, את יצחק, אבל ביעקב כתוב, ואת, שזה יורה על זיווג אחד, שהזכר והנקבה אינם נפרדים לעולם. ועתיד הקב"ה להכריז בכל העולם ולהשמיע קולו, שיאמר, ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקר, ויהי להם למושיע. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

צרתם לו צר. ואתה אומר הושיעם, אם נמצא עימהם בצרה עוד לא הושיעם? אלא, מושיעם, לא כתוב, רק הושיעם, לשון עבר, שהושיעם בזה, שנמצא עימהם באותה הצרה וסובל עימהם. כשישראל בגלות גם השכינה עימהם בגלות, שכתוב, ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמיך. שהיה לו לומר, והשיב את שבותך. ושב, ללמדך שהשכינה עימהם בגלות. ושב, שסובב על עצמו.

תקיא ומלאך פניו הושיעם. זו היא השכינה שעמהם בגלות. הושיעם, ואם נמצא עימהם בגלות הרי עוד לא הושיעם? אלו הצרות של ישראל הם משכנותיו של הקב"ה בגלות, שהקב"ה נמצא בכל צרה וצרה שלהם, ומשום שהשכינה עימהם, הקב"ה זוכר להיטיב להם ולהוציאם מן הגלות. שכתוב, ואזכור את בריתי, השכינה. הרי שהושיעם ממש, בזה שנמצא עימהם בצרה. ואע"פ שהכתוב, ואזכור את בריתי, שבוה שנמצא עימהם בצרה הרי הוא הושיעם, כי הוא סובל עימהם ומקל את צערם. וכאן אומר, שהושיעם, עם מציאותו בצרה, שהבטיח להם בזה את גאולתם.

תקיב כתוב, והנה צעקת... וגם ראיתי. לרבות רֵאָיָה אחרת, הראשונה לכולם, שכתוב, ויזכור אלקים את בריתו, השכינה. שזה הוא מוקדם גם להכתוב, ואזכור את בריתי. היה צריך לומר ויזכור את בריתו לאברהם? אלא את אברהם,